

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ : 'Ο Χάρης Πάτσης 'Εκπαιδευτικός Σύμ- βουλος ;	233
ΛΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΗ : Τὸ ἀκαδημαϊκὸ 'Απολυτήριον	237
ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ : Πατριδογνωστικὲς ἱστορικὲς ἀφηγήσεις	240
ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΓΓΕΛΗ : Γιατὶ ἀπορρίπτονται 75.000 μαθη- τὲς τοῦ Δημοτ. Σχολείου κάθε χρόνο;	242
ANDRÉ LE GAL : Οἱ σχολικὲς ἀποτυχίες	248
C. FREINET : Τὸ τυπογραφεῖο στὸ σχολεῖον	253
ΧΑΡ. ΚΟΥΡΤΗ : Ἡ ψυχοπνευματικὴ ἐξέλιξις τοῦ παιδιοῦ	257
Κ. ΜΙΧΑΛΗ : Ἡ ἀνάπτυξις τῆς προσωπικότητος τοῦ παι- διοῦ	258
Π. ΝΑΚΟΥ : «Διδακτικὰ ἐρεθίσματα» (κριτικὸ σημείωμα κ. Χ. ΣΒΩΛΟΠΟΥΛΟΥ)	262
ΧΡ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ : «'Αρσινόη Ταμπακοπούλου» (λίγα λό- για στὴ τάφο της)	264

ΕΤΟΣ ΙΕ' — ΤΕΥΧΟΣ 181 — 182

ΑΘΗΝΑΙ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1965

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Μ.Ε.Ν.

Ἡ «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια τῶν Νέων» ολοκληρώθηκε σὲ 28 τόμους (26 κύριοι καὶ 2 τόμοι «ΕΛΛΑΣ — Α+Β»). Ἕνα μεγάλο ὄνειρο τῆς ζωῆς μας πραγματοποιήθηκε. Εἴκοσι ὀκτὼ τόμοι Ἐγκυκλοπαίδειας δὲν εἶναι μικρὸ ἐπίτευγμα. Εἶναι ἕνα γιγάντιο κατόρθωμα.

Καὶ πρῶτα - πρῶτα εἶναι ἄθλος συγγραφικὸς. Δούλεψαν ἑκατοντάδες πνευματικοὶ ἄνθρωποι (τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι συνεργάτες *) στὴ σύνταξη καὶ συγκέντρωση τῆς ὕλης τῶν 28 τόμων. Μελετήθηκαν πολλὰ εἰδικὰ συγγράμματα καὶ ἀποδελτιώθηκαν χιλιάδες μελέτες καὶ ἐπιστημονικὲς ἐργασίες γιὰ νὰ καταρτιστῇ τὸ ἄρτιο ἀλφαριθμητικὸ ἔγκυκλοπαιδικὸ λήμμα τὸ ὅλο κλῆρου τοῦ ἔργου. Ὁ Δ) τῆς τοῦ περιοδικοῦ μας ἀνάλαβε τὸν ἡράκλειο ἄθλο νὰ συντονίσῃ αὐτὴ τὴν προσπάθεια καὶ νὰ καλύψῃ ὅλα τὰ κενὰ ποὺ ὁπωσδήποτε ἀφῆγαν οἱ ὑπόλοιποι συνεργάτες. Πάρα πολλὰ εἶναι τὰ ἔρθρα καὶ τὰ λήμματα ποὺ γράφηκαν ἀπὸ τὸν Δ) τῆς τοῦ «Ν. Σχολείου». Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τακτικοὶ συνεργάτες μας κράτησαν μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν τεράστια προσπάθεια ποὺ χρειάστηκε γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ μνημειώδους ἔργου τῆς Μ.Ε.Ν.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ. Ἀκόμη μεγαλύτερη καὶ δύσκολη ἦταν ἡ προσπάθειά μας νὰ συγκεντρώσουμε τὸν ἀπέραντο πλοῦτο τῶν ἐλευθέρων ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν συνοδευτικῶν κειμένων ποὺ συμπληρώνουν καὶ ολοκληρώνουν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ βασικὰ λήμματα (θέματα). Εὐκρινώντας ἀπὸ τὴν μεθοδικὴν ἀρχὴ τῆς συγκεντρωτικῆς δ) λίας καὶ με σκοπὸ νὰ βοηθήσουμε τὸν καθηγητὴ — δάσκαλο καὶ τοὺς μαθητές, μετατρέψαμε σὲ κείμενα ἐνδιαφέροντος πολλὰ καὶ σπουδαῖα λήμματα τῆς Μ.Ε.Ν. καὶ κυρίως ἐκείνα ποὺ θὰ χρειαστοῦν στὴ σχολικὴ — μορφωτικὴ προσπάθεια. Ἔτσι ἡ Μ.Ε.Ν., ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνήθη ἔγκυκλοπαιδικὴ ὕλη, περιέχει καὶ πληθὺς ἄλλες συμπληρωματικὲς μελέτες, ἀναλύσεις, λογοτεχνικῶν κειμένων, ἐκθέσεις, διηγήματα κλπ. Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ Μ.Ε.Ν. εἶναι μία πλήρης παγκόσμια καὶ ἐλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια ταυτόχρονα εἶναι μία βασικὴ ἀνθολογία ποιήσεων, λογοτεχνίας, ἐλευθέρων ἀναγνωσμάτων καὶ ἄλλων συμπληρωματικῶν κειμένων. Τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ δὲν παρουσιάζει καμμιά ἄλλη Ἐγκυκλοπαίδεια.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Ἕνα ἀκόμη μεγάλο πλεονέκτημα τῆς Μ.Ε.Ν. εἶναι καὶ ἡ γλώσσα τὴν ὁποία ἔχει συνταχθῇ: ἡ δημοτικὴ. Ὅταν ἀποφασίζαμε νὰ συντάξουμε καὶ ἐκδώσουμε τὴ Μ.Ε.Ν. ἡ δημοτικὴ γλώσσα ὀρισκόμεταν σχεδὸν σὲ ἐπίσημο δειγμὸ. Εἶχε διωχτῇ ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία, καὶ γενικὰ χρειαζόταν τόλμη νὰ χρησιμοποίησιν κανεὶς τὴ γλώσσα αὐτὴ σὲ ἕνα τόσο ὀγκῶδες ἔργο ὅπως εἶναι ἡ 28τομη Μ.Ε.Ν. Ἀλλωστὲ ἡ Μ.Ε.Ν. εἶναι ἡ μόνη μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια ποὺ ἔχει συνταχθῇ στὴ δημοτικὴ γλώσσα. Ὅλα τὰ ἄλλα παρόμοια ἔργα εἶναι γραμμένα στὴν πιὸ στριφνὴ καὶ ἀκατάληπτη καθαρεύουσα. Καί, ὡς γνωστόν, τὸ τόλμημά μας πληρώσαμε πολὺ ἀκριβῶς. Μὲ διάφορα προσήματα ὁ σκοταδισμὸς προσπάθησε νὰ μᾶς παρεμβάλῃ ἐμπόδια. Ἐμεῖς ὅμως τὰ ξεπεράσαμε. Ἡ ἀλήθεια ἔλαμψε. Καὶ δὲν ἔμενε παρὰ νὰ φτάσῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα τῆς δημοκρατίας, νὰ ἀναγνωριστῇ ἡ δημοτικὴ ἐπίσημη γλώσσα τῆς παιδείας καὶ νὰ πάρῃ θριαμβευτικὰ καὶ ἡ Μ.Ε.Ν. τὴ θέση ποὺ τῆς ταιριάζει. Σήμερα ἡ Μ.Ε.Ν. ἀποτελεῖ μοναδικὸ βοήθημα γιὰ τὴ μόρφωση τῆς νεολαίας καὶ ὁλόκληρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως τοῦτο ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὁλόκληρο τὸν πολιτικὸ, ἐπιστημονικὸ καὶ εκπαιδευτικὸ κόσμο τῆς χώρας μας.

(Συνέχεια στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου)

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ' - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1965 - ΤΕΥΧΟΣ 191 - 192

Ἀπάντηση σὲ ἐρωτήματα ἀναγνωστῶν

Πολλοὶ ἀναγνώστες τοῦ «Ν. Σχολείου» μᾶς ἐξήτησαν πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὴ δράση μας κατὰ τὸ παρελθόν ἐκδοτικὸ ἔτος καὶ τὰ σχέδιά μας γιὰ τὸ μέλλον. Ἀπαντοῦμε σὲ μερικὰ τέτοια βασικὰ ἐρωτήματα.

1η ΕΡΩΤΗΣΗ: «Εἴχαμε πληροφορηθῇ ἀπὸ τὸν καθημερινὸ τύπο καὶ τὰ διάφορα εκπαιδευτικὰ περιοδικά, ὅτι ὁ Δ)ντὴς τοῦ Ν. Σχολείου κ. Χάρης Πάτσης εἶχε διορισθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας ὡς Ἀριστ. Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος στὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο. Γιατὶ δὲν ἀναλάβατε ὑπηρεσία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εἶναι ἀλήθεια ὅτι κατὰ τὴ συγκρότηση τοῦ ἀρχικοῦ πυρήνα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ ἀείμνηστος ὑπουργὸς Παιδείας Λουκῆς Ἀκρίτας ἐπέμενε νὰ μετάρχω τοῦ Παιδ. Ἰνστιτούτου ὡς Ἀριστείδην Ἐκπαιδ. Σύμβουλος καὶ παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις μας γιὰ λόγους α) υπεραπασχόλησης καὶ β) πολιτικῶν φιλοδοξιῶν ποὺ θὰ μὲ ἀνάγκαζαν νὰ παραιτηθῶ στὴν πρώτη εὐκαιρία προκήρυξης ἐκλογῶν, ὁ ὑπουργὸς ἐπέμενε καὶ τελικὰ ἡ σχετικὴ ἀπόφαση εἶχε ὑπογραφή ἀπὸ τὸν Ὑπουργό. Ὅμως ὁ ἀδόκητος θάνατος τοῦ κ. Λουκῆ καὶ τὰ μετέπειτα γεγονότα ἐπέτρεψαν νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ στὴν Ἑλληνικὴ παιδεία

Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο καὶ τὸ ζήτημα παρέμεινε ἐκκρεμές. Τόσον οἱ ὑπόλοιποι θέσεις τῶν Συμβούλων ὅσων καὶ ἡ θέση ποὺ προορίζεται γιὰ τὸν Ἀριστείδην Σύμβουλο παραμένουν κενὲς ἀκόμη. Ὡς πρὸς ἐμὲ ἡ ἐξέλιξη αὐτῆς τῶν πραγμάτων δὲν

ἀποτελεῖ δυσάρεστη λύση γιατί ἡ φιλοδοξία μου ἦταν καὶ παραμένει: νὰ πολιτευθῶ καὶ νὰ μπῶ στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ὡς Βουλευτὴς εἴτε τῆς Α' ἐκλογ. περιφέρειας Ἀθηνῶν, εἴτε τῆς ἐκλογ. περιφέρειας Πρεβέζης, (ἰδιαίτεράς μου πατρίδας) καὶ τότε θὰ μᾶς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ προσφέρουμε κι ἐμεῖς, κατὰ τὸν πιὸ ἐπίσημο τρόπο, τὶς δυνάμεις μας γιὰ τὴν παραπέρα προώθηση τῶν εκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων. Στους φίλους εκπαιδευτικούς ποὺ ἔσπευσαν νὰ μᾶς συγχαροῦν μὲ τηλεγραφήματα καὶ ἐπιστολὰς γιὰ τὴν ἐκλογή μας ὡς Ἀριστείδην Ἐκπαιδ. Συμβούλου, ἀπευθύνουμε — ἔστω καὶ ἀργά — ἀπὸ τὴ στήλη αὐτὴ τὶς πιὸ θερμὲς μας εὐχαριστίες γιὰ τὶς εὐχὲς καὶ τὰ καλὰ τους λόγια γιατί, ἀν γιὰ τὸν καθένα μας ἡ ἐπίσημη ἀναγνώριση ὑπὸ τῆς πολιτείας τῆς προσφοράς καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ εἶναι μὴ λήκη καὶ ἀποκοπή, γιὰ μᾶς ἡ ἀναγνώριση τῆς προσφοράς μας στὰ ἑλληνικὰ ἔθνη καὶ στὴν Ἑλληνικὴ παιδεία

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Κ. Κουλιδῶ

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44436

υπό των εκπαιδευτικών λειτουργιών αξίζει πολύ περισσότερο.

Αποτελεί την πιο μεγάλη ψυχική ικανοποίηση. Και δηλώνουμε, για μια ακόμη φορά, στους φίλους μας εκπαιδευτικούς και μέσω αυτών σ' ολόκληρο τον λαό μας πως εμείς από οποιαδήποτε σκοπιά κι' αν βρισκόμαστε (είτε ως συγγραφείς, είτε ως εκδότης, είτε ως πολιτικός) θα τον υπηρετήσουμε παντού και πάντοτε με αγνές και ανιδιότελες προθέσεις ως το τέλος της ζωής μας.

2η ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι γνωστό ότι ο «Εκδοτικός Οίκος Χάρη Πάτση» και οι συνεργαζόμενες «Εκδόσεις Παρθενών» είχαν θέσει σε κυκλοφορία, ανάμεσα στις άλλες εκδόσεις των, και μια πλήρη σειρά βοηθητικών βιβλίων, που όπως γνωρίζαμε, ήταν γραμμένα στην πιο όμορφη, γνήσια και στρωτή δημοτική γλώσσα. Τί έγιναν τα βιβλία αυτά; Γιατί δεν κυκλοφόρησαν κατά το νέο σχολικό έτος;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Συμφωνούμε απόλυτα, αγαπητοί φίλοι, ότι η σειρά των βοηθητικών μας βιβλίων ήταν και είναι από τις άριστες κι' ούτε υπήρχε ανάγκη «μεταγλώττισης», όπως θα ήθελαν, ίσως, οι σειρές των άλλων εκδοτ. οίκων. Αλλά εμείς εξακολουθούμε να πιστεύουμε σε μερικές ιδεολογικές αρχές και θα θέλαμε να είμαστε συνεπείς προς αυτές. Συγκεκριμένα: όταν ήρθε στην έξουσία ή Κυβέρνηση της Ε.Κ. (Γ. Παπανδρέου), για την εκλογική νίκη της οποίας ο υποφαινόμενος έδωσε τα πάντα, έσπεύσαμε να υποδείξουμε στον αρμόδιο υπουργό — που ήταν συνεργάτης και φίλος μας από πριν — να υιοθετήσει τη δωρεάν διανομή στους μαθητές — μαζί με τα αναγνωστικά — και των βασικών βοηθητικών βιβλίων. Του υποβάλαμε δε και μακροσκελές σχετικό υπόμνημα, περίληψη του οποίου δημοσιεύτηκε στο «Νέο Σχολείο» μας. Ο Υπουργός (Λουκής Ακρίτας) συμφώνησε με την πρότασή μας και είχαμε αρχίσει την προεργασία αυτή. Έτσι η δωρεάν παιδεία του Γ. Παπανδρέου θα ολοκληρωνόταν και με την δωρεάν διανομή των βοηθητικών βιβλίων στους μαθητές Δημοτικού και Γυ-

μνασίου. Η απόφαση αυτή καταθρόνυσε τους φίλους και συναδέλφους μου εκδότες οι οποίοι επικουρούμενοι κι από διαφόρους παράγοντες (ένωση βιβλιοπωλών κ.λ.π.) αντέδρασαν με κάθε τρόπο στο σχέδιο αυτό. Όμως η απόφαση είχε παρθεί. Εγώ δε ανέλαβα το έργο να πείσω τους φίλους εκδότες ν' αντιληφθούν ότι δεν θα «καταστραφούν» όπως ισχυρίζονταν, τον δε υπουργό να δεχτεί να «αγορασθούν» υπό του Υπουργείου τα υπάρχοντα ΣΤΟΚ βοηθητικών και σε συνέχεια να διανεμηθούν δωρεάν στο μαθητικό κοινό. Ο Υπουργός μελετούσε τη συμβιβαστική πρότασή μου και είχε αποκλίνει να την υιοθετήσει και να αποζημιωθούν οι εκδότες (στην τιμή κόστους) των βιβλίων τους (για όσα δηλαδή, βιβλία θα αποφασίζονταν ή αγορά), θα είχαν δε οι εκδότες δύο χρόνια περιθώριο να διαθέτουν ελεύθερα τις άλλες σχολικές εκδόσεις των με τη μορφή ελευθέρων αναγνωσμάτων. Με άλλα λόγια, ενώ εξασφαλίσαμε τη δωρεάν διανομή των βασικών βοηθητικών βιβλίων, δεν καταργούσαμε τους εκδότες! Θα είχαν ακόμη μεγαλύτερα περιθώρια να επιδοθούν σε άλλες μορφές σχολικών εκδόσεων. Δυστυχώς, κι εδώ, ο άδοκτος θάνατος του υπουργού Λουκή Ακρίτα και τα κατοπινά γεγονότα, ανέβαλαν, αν δεν κατέστρεψαν, το ωραίο μας σχέδιο και οι εκδότες — βρίσκοντας την ευκαιρία — εκκυκλοφόρησαν ελεύθερα τα βοηθητικά τους βιβλία, χωρίς — οι πιο πολλοί — να συμμορφωθούν και με τη γνωστή εγκύκλιο του Υπουργείου που πρόβλεπε τη «μεταγλώττισή» τους στη δημοτική γλώσσα. Εμείς όμως, συνεπείς προς όσα διακηρύτταμε προφορικά και γραπτά, αποφασίσαμε να μην ακολουθήσουμε προς το παρόν το δρόμο των άλλων εκδοτών. Προτιμήσαμε να ΔΩΡΗΣΟΥΜΕ ολόκληρη την ποσότητα των σχολικών βιβλίων που είχαμε στην αποθήκη μας στα έλληνόπουλα της Κύπρου. Επιτροπή Κυπρίων υπαλλήλων του Υπουργείου Παιδείας παρέλαβε τα βιβλία και τα διένειμε δωρεάν στους μαθητές των σχολείων της Κύπρου. Τα ευχαριστήρια έγγραφα που λάβαμε από τον Έθνάρχη Κύπριο Μακάριο και τους εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας της

Κύπρου επιβεβαιώνουν τη χειρονομία μας αυτή.

3η ΕΡΩΤΗΣΗ:

Και τώρα το τρίτο ερώτημα: Τί σκεπτόμαστε για το μέλλον;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: «Αν, στη χώρα μας συνεχιστή ή Έκπαιδευτική Μεταρρύθμιση — και ολοκληρωθή — κι' αν το κράτος υιοθετήσει την άποψή μας για δωρεάν διανομή και των βοηθητικών βιβλίων, εμείς δεν θα ξανακυκλοφορήσουμε σειρά βοηθητικών βιβλίων, για να είμαστε συνεπείς προς τις απόψεις μας. Αν όμως, τα βοηθητικά εξακολουθήσουν να κυκλοφορούν, όπως στο παρελθόν, τότε — άπαντούμε — από το έρχόμενο σχολικό έτος (1966 - 67) θα θέσουμε σε κυκλοφορία ολόκληρη σειρά νέων βοηθητικών βιβλίων κι από τα κέρδη που θα προκύψουν μελλοντικά από τις εκδόσεις αυτές θα χτίσουμε μερικά άλλα σχολεία για τα φτωχά Έλληνόπουλα. Την αρχή, άλλωστε την κάναμε με την ανέγερση Σχολείου στην Ήπειρο. Κι έτσι πάλι δεν θα εκμεταλλευτούμε τα Έλληνόπουλα αλλά θα επιστρέψουν σ' αυτά τα κέρδη που προέρχονται από τον τίμιο ιδρώτα των γονιών τους.

ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σχετικά με τις άλλες εκδόσεις μας σας πληροφορούμε τα εξής:

1) Ολοκληρώθηκε η έκδοσή μας «ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ» (ΜΕΝ) σε τόμους 28, μαζί με τον τόμο «ΕΛΛΑΣ» Α — Β.

2) Συνεχίζεται η έκτύπωση και ολοκληρώνεται ως το Μάρτιο 1966 η έκδοσή μας «ΠΡΩΤΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ» (τόμοι 5, ο Αος εκκυκλοφόρησε, ο Βος τα Χριστούγεννα. Οι υπόλοιποι τρεις ως το Πάσχα).

3) Ως τα Χριστούγεννα θα κυκλοφορήσει σε τόμο το ΕΠΙΤΟΜΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ, που τώρα κυκλοφορεί σε εβδομαδιαία τεύχη.

4) Για το σχολ. έτος 1965 - 66 (τέλος) ελπίζουμε να έχουμε ολοκληρώσει και την έκδοσή μας «ΝΕΑ ΥΛΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ».

3η ΕΡΩΤΗΣΗ: «Το περιοδικό σας ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ εκδίδεται συνεχώς επί 15 χρόνια. Μας έχει βοηθήσει πολύ στη

δουλειά μας. Πολλές φορές όμως ή έκδοση τευχών του καθυστερεί και μερικά τεύχη του δεν φτάνουν σ' εμάς. Κι' όμως το περιοδικό σας μάς χρειάζεται στην εργασία μας. Πρέπει να το παίρνουμε ταχτικά. Δεν μπορεί να τακτοποιηθεί αυτή η άνωμαλία;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το «Νέο Σχολείο» κυκλοφορεί συνεχώς 15 χρόνια και καμιά περίπτωση διακοπής του δεν υπάρχει γιατί, εκτός από την προσωπική δ/σή του από τον ιδρυτή του, συμμετέχει στη διεύθυνση και προετοιμασία της ύλης του και ή ψυχολόγος και Παιδαγωγικός ΕΜΜΥ ΓΚΑΡΕΝ-ΠΑΤΣΗ (πρωτότοκος κόρη του Δ)ντού μας) που παντρεύτηκε Έλβετο έπιστήμονα, διαμένει μόνιμα στη Λωζάνη της Έλβετίας και παρακολουθεί από υπεύθυνη θέση (Πανεπιστήμιο της Λωζάνης) την παγκόσμια παιδαγωγική και εκπαιδευτική κίνηση. Το περιοδικό μας είναι σε θέση, σε κάθε στιγμή, να δώσει στους αναγνώστες του, τις πιο πρόσφατες πληροφορίες για τα επίτευγματα της Νέας Άγωγής σ' ολόκληρο τον κόσμο (θεωρητικά και πρακτικά). Θάπρεπε ν' αύξησουμε τις σελίδες του και γενικά να προσέξουμε πιο πολύ την εμφάνιση, το περιεχόμενο και την οργάνωση της διαχείρισής του. Όμως — παρ' όλο που το περιοδικό το στέλνουμε σε όλα τα σχολεία του Κράτους, (πράγμα που σημαίνει μεγάλη δαπάνη), πληρώνουν τη συνδρομή τους αρκετά σχολεία όχι όμως τόσα όσα χρειάζονται για να αύξησουμε τις δαπάνες της έκδοσής του με αύξημένες σελίδες, εμφάνιση κ.λ.π.). Θα μπορούσαμε να κυκλοφορήσουμε το περιοδικό μας μόνο σε τόσα αντίτυπα όσα είναι και τα σχολεία που πληρώνουν τακτικά τη συνδρομή τους.

Στη περίπτωση αυτή θα περίσσευαν χρήματα για να αύξησουμε τις σελίδες του. Όμως δεν θέλουμε να στερήσουμε κανένα σχολείο από το να παίρνει το περιοδικό μας και δυσκολευόμαστε από το γεγονός αυτό. Ως προς το ζήτημα ότι δεν παίρνετε ταχτικά τα τεύχη του περιοδικού μας, αυτό ασφαλώς οφείλεται στους άγροτικούς διανομείς του (ταχ)μείου και

εἴμαστε στὴ διάθεσή σας νὰ σὰς ξανα-
στείλουμε ὅσα τεύχη σὰς λείπουν.

Γιὰ τελευταία φορά, κάνουμε ἐκκλήση
στοὺς ἀγαπητοὺς μας ἀναγνώστες Δ)τὲς
σχολείων: νὰ μὰς στείλουν — ἂν ἔχουν
τὴ εὐγενὴ καλωσύνη — τὶς ὀφειλόμενες
συνδρομὲς τῶν σχολείων τους καὶ νὰ εἴ-
ναι βέβαιοι πὼς ἡ ἐνίσχυσή τους αὐτὴ θὰ
συντεῖνῃ στὸ νὰ γίνῃ τὸ περιοδικό μας
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» ἓνα ἀπὸ τὰ βασικὰ
ὄργανα ποὺ ὅλοι ἐπιθυμοῦμε γιὰ τὴν ἐπι-
τυχία καὶ ὁλοκλήρωση τῆς Ἑκπαιδευτι-
κῆς Μεταρρύθμισης.

Σχετικὰ μὲ τὴν ὑπόμνηση καὶ παρά-
κλησή μας αὐτή, γιὰ τὴν ἔγκαιρη ἀπο-
στολὴ τῶν καθυστερημένων συνδρομῶν, ὁ
τακτικὸς συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας
καὶ ἄλλοτε δ)ντὴς μας στὸ Δ)λεῖο Ἰωαν-
νίνων κ. Εὐρ. Σούρλας μὰς ἔδωσε πρὸς
δημοσίευση τὸ ἐξῆς Πανεπιστημιακὸ ἀ-
νέκδοτο:

«Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς τοῦ Πανε-
πιστημίου Ἀθηνῶν Θεόφιλος Βορέας, ὁ
ὁποῖος στὶς ψυχολογικὲς του παραδόσεις
— ὅπως ἐνθυμοῦνται οἱ παλαιοὶ — κατὰ
τὴ μακρυνὴ ἐκείνη ἐποχὴ μαθηταὶ του,
δὲν ἐπέτρεπε νὰ πνεύσῃ ἄλλος ἄνεμος
στὴν αἴθουσα δ)λίας του ἐκτὸς τοῦ Βορ-
ρᾶ, τὸ «περὶ μνήμης» κεφάλαιο, στὴ
δ)λία τῆς ψυχολογίας, ἐπρολόγιζε ὡς ἐ-
ξῆς)

—Μὴ νομίζετε, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ μνή-
μη ἐδόθη γιὰ νὰ εὐθυμούμεθα! Ἀντιθέ-
τως μάλιστα: ἐδόθη καὶ γιὰ νὰ ξεχνοῦμε
πολλὰς φορές!!

Αὐτὰ ἔλεγε ὁ ἀείμνηστος Θ. Βορέας,
σημειώνει ὁ κ. Ε. Σούρλας καὶ συνεχίζει:

—Θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἰς τὴν μνή-
μην τῶν συνδρομητῶν τοῦ «Νέου Σχο-
λείου» ποὺ ἐορτάζει ἐφέτος τὰ 15 χρό-
νια ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, δὲν πνέει
ὁ κατὰ Βορέαν ἄνεμος τῆς λησμονιάς ἀλ-
λὰ ὁ Νότος, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι μὲ
πολλὴ βροχὴ δακρύων εἶναι διαποτισμέ-
να τὰ δεκαπεντάχρονα τεύχη τῆς ἐκδόσεώς
του.

Συνεπῶς: ἂς ἐνοχλήσουν τὸ σχολικὸν
ταμεῖον ἢ τὸ φτωχὸ ἀτομικὸ τους βαλλάν-
τιον ἀποστέλλοντες τὴν συνδρομὴν των».

★

Εὐχαριστοῦντες τὸν διακεκριμένο συν-
εργάτη μας, φιλόσοφο, παιδαγωγὸ καὶ ἐ-
πιστήμονα κ. Εὐρ. Σούρλα γιὰ τὴν ἀγά-
πη του πρὸς τὸ περιοδικό μας, πρὸς τοὺς
μαθητὲς του καὶ πρὸς τὸν Ἑλληνα δά-
σκαλο, τὸν διαβεδαίουμε πὼς οἱ ἀναγνώ-
στες τοῦ «Ν. Σχολείου» μὲ μεγάλο ἐνδια-
φέρον μελετοῦν τὴν τακτικὴν του ἀρθρο-
γραφίαν ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ
μας καὶ ἐμπνέονται ἀπὸ τοὺς ἱριδισμοὺς
καὶ τὴν πρωτοτυπία τῆς παιδαγωγικῆς
του σκέψης.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

**Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» δὲν εἶναι ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση.
Εἶναι ἓνα μαχητικὸ ὄργανο στὴ διάθεσή σας γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς
Ἑκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Βοηθήστε μας στὴ μεγάλη
κτὴ σταυροφορία μὲ μελέτες, συνεργασίες, ἀνταλλαγὴ πείρας.
Διαδῶστε τὸ περιοδικό μας σ' ὅλους τοὺς νέους συναδέλφους,
γνωστοὺς καὶ φίλους σας.**

ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Τοῦ κ. ΛΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΗ, Καθηγητοῦ Πανεπ. Θεσ)νίκης

Τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον ὅπως καὶ
τόσσα ἄλλα τὸν τελευταῖον καιρὸ, ἀνακα-
τεύτηκε δυστυχῶς μὲ τὴν πολιτικὴν. Παίρ-
νοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὶς κάποιες ἀνωμα-
λίες ποὺ σημειώθηκαν, οἱ ἐχθροὶ τῆς ἐκ-
παιδευτικῆς μεταρρύθμισης ἄρχισαν νὰ
χτυποῦν τὸν ἴδιον τὸ θεσμό· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ
τὴν παράταξη τῶν φίλων ἀκούστηκαν κα-
τηγορίες γιὰ σκόπιμη δολιοφθορά καὶ ἄλ-
λα. Ἔτσι, οἱ ἀντεγκλήσεις αὐτὲς καὶ οἱ
φωνασκίες ἔφεραν, ὅπως πάντα, σύγχυση
καὶ δὲν ἄφηναν νὰ γίνῃ μιὰ νηφάλια ἀπο-
τίμηση τοῦ καινούργιου θεσμοῦ στὴν πρῶ-
τὴ ἐφαρμογὴ του. Τὸ ξαναλέω: καινούρ-
γιου καὶ πρῶτὴ ἐφαρμογὴ, γιὰτὶ καὶ στὸ
σημεῖον αὐτὸ φοβοῦμαι πὼς ὁ μέσος ἀνα-
γνώστης τῶν ἐφημερίδων δὲν ἔχει ξεκα-
θαρίσει τὰ πράγματα. Πέρυσιν ἔγιναν ἐξε-
τάσεις εἰσαγωγικὲς, μὲ τὰ ἴδια ἐξεταστέα
μαθήματα ὅπως καὶ παλιότερα· μόνο ὁ
τρόπος τῆς διεξαγωγῆς, στὶς ἑδρες τῶν
Γενικῶν Ἐπιθεωρήσεων, μὲ τὰ ἐνιαῖα θέ-
ματα καὶ τὴν κλήρωσή τους, αὐτὸς ἦταν
καινούργιος καὶ ὁμοιος μὲ τὸν τρόπο ποὺ
ἐφαρμόστηκε καὶ ἐφέτος.

Ἀλλὰ ὁ θεσμὸς τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀ-
πολυτηρίου καὶ ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων (καὶ
τὰ μαθήματα τὰ ἴδια) ἦταν ἐφέτος κάτι
καινούργιο. Ἡ βασικὴ διαφορὰ ἀπὸ πρὶν
— διαφορὰ σημαντικὴ — εἶναι πὼς τὰ
μαθήματα ποὺ ἐξετάστηκαν δὲν ἦταν δια-
φορετικὰ γιὰ κάθε Σχολὴ πανεπιστημια-
κῆ (ἢ καὶ γιὰ κάθε τμήμα Σχολῆς) ὅπως
ἄλλοτε, ἀλλὰ ἐξετάστηκαν πέντε μαθήμα-
τα κοινὰ γιὰ ὅλους τοὺς ὑποψηφίους, σὲ
ὁποιαδήποτε Σχολὴ καὶ ἂν ἤθελαν νὰ εἰ-
σαχθοῦν. Καὶ αὐτὰ ἦταν τὰ πέντε βασικὰ
κατ' ἐξοχὴν μορφωτικὰ μαθήματα τοῦ Γυ-
μνασίου: ἀρχαῖα ἑλληνικά, νέα ἑλληνικά,
ἱστορία, μαθηματικά, φυσικὴ. Βέβαια τὸ
Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον μοιράζεται σὲ
δύο «τύπους», καὶ τὰ θέματα καὶ ἡ βα-
θμολογία καὶ οἱ συντελεστὲς εἶναι σὲ κάθε
τύπον διαφορετικὰ: οἱ ὑποψήφιοι π.χ. τοῦ
τύπου Β (γιὰ τὶς θετικὲς Σχολές, Πολυ-

τεχνεῖο κλπ.) ἔδιναν τὰ μαθηματικά τρεῖς
φορὲς (ἄλγεβρα, γεωμετρία, τριγωνομε-
τρία), τὸ ἴδιο καὶ τὰ φυσικά (φυσικὴ, χη-
μεία, ἀνθρωπολογία), οἱ ὑποψήφιοι πάλι
τοῦ τύπου Α εἶχαν νὰ δώσουν παραπάνω
(γιὰ ὀρισμένες Σχολές) καὶ λατινικά. Δό-
θηκε δηλ. βέβαια μεγαλύτερο βάρος σὲ
ὀρισμένα μαθήματα ἀνάλογα μὲ τὸν τύπο
τοῦ Ἀπολυτηρίου, ἀλλὰ τὰ μαθήματα ἦ-
ταν τὰ ἴδια. Κι' αὐτὸ ἦταν κάτι ἐπαναστα-
τικὸ καὶ ἐξαιρετικὰ σημαντικό, ποὺ τὴ ση-
μασία του δὲν μὰς ἄφησαν νὰ τὴν κατα-
νοήσουμε ὅσο ἔπρεπε οἱ φωνασκίες καὶ
ἀπὸ τὶς δύο πλευρές.

Ποιὸ ἦταν τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθέτη γιὰ
νὰ θεσπίσῃ αὐτὸ τὸ μέτρο; Ἦταν τοῦτο,
τὸ ἀπόλυτα σωστὸ: πὼς τὸ Ἀκαδημαϊκὸ
Ἀπολυτήριον εἶναι μιὰ δοκιμασία τῆς ὀρι-
μότητος τοῦ νέου (Reifezeugnis) καὶ
τῆς ἱκανότητός του γιὰ νὰ παρακολουθή-
σῃ ἀνώτερες σπουδές. Καὶ ἡ δοκιμασία
αὕτη σωστὸ εἶναι νὰ γίνεταί πάνω στὰ
γενικὰ μαθήματα, καὶ ὄχι πάνω στὰ εἰδι-
κώτερα, ποὺ αὐτὰ θὰ τὰ μᾶθῃ καὶ θὰ τὰ
καλλιεργήσῃ μὲ τὶς ἀνώτερες (καὶ εἰδι-
κώτερες) σπουδές του. Ὅταν πρωτοδη-
μοσιεύτηκε ὁ Νόμος ἀκούστηκαν διαμαρ-
τυρίες καὶ ἀντιρρήσεις (λογαριάζω ἐδῶ
μόνο τὶς καλὸπιστες) — προπάντων ἀπὸ
τὸ μέρος τῶν τεχνικῶν. Ἦταν φυσικό. Ἡ
βούληση τοῦ νομοθέτη ἐρχόταν ἴσια ἴσια
νὰ τονίσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς γενικότερης
μόρφωσης, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πρῶτὴ ἐξ-
ειδίκευση καὶ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἐνδια-
φέροντος τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τόσο νωρὶς
πρὸς τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο κλάδο (ἢ ἐκ-
παίδευση στὰ «φροντιστήρια» ἄρχιζε ἀπὸ
τὴν 4ῃ καὶ τὴν 5ῃ Γυμνασίου). Ἐνας συν-
άδελφος θετικῆς Σχολῆς μοῦ ἔλεγε: τί νὰ
τὸν κάνω τὸν ἀρχιτέκτονα ποὺ θὰ μπορῇ
νὰ ἀναλύῃ καλὰ ἓνα νεοελληνικὸ κείμενον
καὶ δὲν θὰ ξέρῃ νὰ σχεδιάξῃ. Ὁ συλλογι-
σμὸς εἶναι (φαινομενικὰ μόνο) λογικός·
ἀλλὰ ξεχνᾷ πὼς καλύτερος (καὶ ποιοτι-
κὰ ἀνώτερος) θὰ εἶναι καὶ ὁ ἀρχιτέκτο-

νας που θα έχη αποκτήσει την ευαισθησία να καταλαβαίνει π.χ. τον "Υμνο εις την Έλευθερία". Όπως, από την άλλη πλευρά, για μένα χίλιες φορές καλύτερος είναι ο φοιτητής της φιλολογίας που θα μπορεί να λύση ένα πρόβλημα γεωμετρίας από τον άλλον που θα έχη «παπαγαλίσει» τις έτοιμες απαντήσεις της ιστορίας που ετοιμάζουν τα «φροντιστήρια». Και το παλιότερο σύστημα δοκίμαζε τη γενική πνευματική στάση του υποψηφίου με τις «έκθεσες ιδεών», βασικό μάθημα (σωστά) για όλες τις Σχολές. Τώρα ή δοκιμασία στηρίζεται σε πλατύτερη βάση.

Ο φιλόλογος λοιπόν και ο νομικός εξετάζονται μαθηματικά και φυσική και ο χημικός και ο μηχανικός αρχαία και νέα ελληνικά και ιστορία. Άλλήθεια, οι φανατικοί πολέμιοι της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης φωνασκούν πως οι εισηγήσεις της είναι έχθροι της κλασικής παράδοσης και πως τελικά επιδιώκουν να τη βγάλουν ολότελα από την εκπαίδευση. Και ή μεταρρύθμιση θεσπίζει εξέταση αρχαίων ελληνικών και για τους υποψηφίους των θετικών επιστημών! Και ακόμα: θέμα μεγάλο δημιουργήθηκε με τη «διαρροή» του απόρρητου στο μάθημα των λατινικών. Το γεγονός είναι βέβαια θλιβερό κι' έχει καταπιστή μ' αυτό ή εισαγγελική αρχή. Άλλα μέσα στις τόσες φωνασκίες δεν σκέφτηκε κανένας ν' αναρωτηθώ πως γίνεται και ή τόσο αντίμαχη των κλασικών γλωσσών μεταρρύθμιση να κρατήσει για όρισμένες Σχολές ως εξεταζόμενο μάθημα τα λατινικά;

Άς μου επιτραπεί όμως να υπογραμμίσω μια άλλη έξ' ίσου επαναστατική και έξ' ίσου σημαντική καινοτομία του 'Ακαδημαϊκού 'Απολυτηρίου. Αυτή που αφορά το μάθημα των νέων ελληνικών. Ένα πλήθος στη γραφομηχανή του θέματος (στροφή 78 αντί 87 του 'Υμνου εις την Έλευθερία) κόντεψε να δημιουργήσει ζήτημα και ν' ακυρώσει τις εξετάσεις στο μάθημα των νέων ελληνικών. Άλλα μέσα στη σύγχυση που δημιουργήθηκε, αναρωτήθηκε κανείς: μα εξετάζεται και κείμενο νεοελληνικό για το 'Ακαδημαϊκό 'Απολυτήριο; Αυτό είναι το καινούργιο και το εξαιρετικά σημαντικό: ότι ναι, ο νομοθέ-

της ανάμεσα στα βασικά και στα μορφωτικά μαθήματα του γυμνασίου, στα όποια πρέπει να εξετάζεται ο υποψήφιος για το 'Ακαδημαϊκό 'Απολυτήριο, έθεσε και τα νέα ελληνικά. Όχι μόνο την «έκθεση ιδεών» όπως παλαιότερα. Το μάθημα των νέων ελληνικών εξετάζεται σε δύο χωριστές ενότητες: έκθεση ιδεών και έρμηνεία νεοελληνικού κειμένου. Και αυτά και στους δύο τύπους (Α και Β). Όχι μόνο ο μελλοντικός φιλόλογος ή νομικός, αλλά και εκείνος που θα σπουδάσει Ιατρική, χημεία, γεωπονία, πρέπει να ξέρη τα βασικά κείμενα της λογοτεχνίας του, να μπορεί να τα ερμηνεύσει και να τα αναλύσει. Οί πολέμιοι της μεταρρύθμισης δεν ντρέπονται να δείχνουν τη λιγοστή εκτίμηση που νιώθουν για τη λογοτεχνία μας. Τα κείμενα όμως που είχαν να μελετήσουν οί υποψήφιοι (διαλεγμένα από τα παλιά αναγνώσματα της 5ης και 6ης Γυμνασίου) είναι: δημοτικά τραγούδια, Σολωμός, Βαλαωρίτης, Παλαμάς, Καρυακίτσας κλπ. Κείμενα ποιοτικά και λογοτεχνικά άριστα. (Θαυμάσια ή ιδέα του 'Υπουργείου Παιδείας να τυπωθούν τα κείμενα αυτά από τον Ο.Ε.Δ.Β. σε ξεχωριστό φυλλάδιο, που δινόταν στους υποψηφίους την ώρα της εξέτασης).

Έτσι, μια νόμιμη και παλιά αξίωση φωτισμένων εκπαιδευτικών, που είχε διατυπωθεί και ως ευχή σε πολλά εκπαιδευτικά συνέδρια, καθιερώνεται επίσημα. Το μάθημα των νέων ελληνικών (περιφρονημένο δυστυχώς τις περισσότερες φορές) παίρνει το βάρος που του αξίζει, και προπάντων μοιράζεται στις δυο ξεχωριστές ενότητες που καθορίζουν την υπόστασή του: έκθεση ιδεών από τη μια μεριά, αλλά και έρμηνεία κειμένων από την άλλη. Δυο βαθμοί ξεχωριστοί, ένας για κάθε ενότητα, στο 'Ακαδημαϊκό 'Απολυτήριο. Ο μέσος όρος των δύο βαθμών αποτελεί και τον βαθμό του μαθήματος των νέων ελληνικών.

Αυτό γεννά μεγάλες ευθύνες και μεγάλες υποχρεώσεις, ιδίως σ' έμάς τους δασκάλους (γυμνασιακούς και πανεπιστημιακούς). Το μάθημα των νέων ελληνικών πρέπει να οργανωθεί πολύ καλύτερα, κυρίως πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στην παρουσίαση και την έμβάθυνση

(έρμηνεία, ανάλυση) των νεοελληνικών κειμένων. Γιατί είναι πανθομολογούμενο πως ό,τι γινόταν ως τώρα, δεν ήταν καθόλου ένθαρρυντικό. Δεν ξέρω μπρός σε τι γραπτά θα βρεθούν οί βαθμολογητές που θα διορθώσουν και θα βαθμολογήσουν το μάθημα. Θα ήταν ενδιαφέρον να μάς έλεγαν ύστερα τις έντυπώσεις τους. Γιατί, όπως συχνά συμβαίνει, μπήκε κι' εδώ ανάμεσα στο γυμνάσιο και στο ακαδημαϊκό απολυτήριο, άνευθυνος «φροντιστής». Κυκλοφόρησαν και ειδικά βιβλία με «οδηγίες» (συνταγές). Ξεφύλλισα μερικά και ήταν άθλια. Η έρμηνεία των νεοελληνικών κειμένων πρέπει να πάρη στο γυμνάσιο θέση κεντρική, να ξεφύγουμε από τις αναλύσεις - άμχανίες και να στραφούμε προς μια προσπέλαση και έμβάθυνση στο κείμενο, μακριά από συνταγές και έτοιμα «κλισέ (και «καλλιλογικές» παρατηρήσεις για παρομοιώσεις και μεταφορές). Έδώ το βάρος πέφτει ιδιαίτερα στους πανεπιστημιακούς καθηγητές (τους τρεις που είμαστε σήμερα και τους πίο πολλούς που πρέπει να είμαστε αύριο), για να καθοδηγήσουμε τους μελλοντικούς λειτουργούς της Μέσης στο λεπτό, δύσκολο, αλλά και τόσο γοητευτικό έργο, να κάνουν τα παιδιά να κατανοούν και να χαίρονται τα λογοτεχνικά μας κείμενα.

Δυο λόγια μόνο στο τέλος για τα λάθη και τις αστοχίες που παρατηρήθηκαν έφέτος κατά τη διεξαγωγή των εξετάσεων. Δεν σχολιάζω το ζήτημα της διαρροής των θεμάτων (τεσάρων από τα δεκαπέντε, καθώς έμαθα) στο μάθημα των λατινικών. Ο Νόμος κατοχυρώνει με τόσα μέσα το απόρρητο (μεταφορά των θεμάτων, σφραγισμένων, με ειδικό άπεσταλμένο, φύλαξη τους από τους Προέδρους των Τοπικών 'Επιτροπών σε χρηματοθυρίδα της 'Εθνικής Τραπέζης κλπ.), που είναι πραγματικά περίεργο το πως διέρρευσε. Ίσως χρειαζόταν κάποια περισσότερη προσοχή από τους υπευθύνους, να μην περάσουν, έστω και πρόχειρες σημειώσεις, σε χέρια άνευθύνων. Στην άλγεβρα πάλι (και παρά λίγο και στα νέα ελληνικά) το θέμα δόθηκε λανθασμένο (ένα ελάχιστο λάθος, αλλά στα μαθηματικά και το ελάχιστο είναι σημαντικό). Φυσικά, όταν συλλογιστή κανείς πως τα ειδικά μέλη της

κεντρικής επιτροπής (στην οποία πέφτει ή μεγαλύτερη ευθύνη της διεξαγωγής των εξετάσεων) έπρεπε να ετοιμάσουν 45 προβλήματα άλγεβρας για τον Β τύπο (15 θέματα με 3 προβλήματα το καθένα) και ακόμα άλλα 30 για τον Α τύπο (πάλι 15 θέματα με δύο προβλήματα το καθένα), σύνολο 75, τότε φυσικό είναι, σε κάποιο απ' αυτά να ξεφύγη ένα λάθος, έστω και μικρό (στο επίμαχο πρόβλημα είχε παραλειφθή ο αριθμός 2 από μια τετραγωνική ρίζα). Άλλα δεν απαλλάσσονται από την ευθύνη τα μέλη της κεντρικής επιτροπής: γιατί ο Νόμος ρητά όρίζει πως τα ειδικά μέλη (στη περίπτωση μας οί μαθηματικοί) έπρεπε να βρίσκονται στο 'Υπουργείο την ώρα της κληρώσεως και να δώσουν, αν χρειαστή, οδηγίες ή εξηγήσεις. Και αν δεν έχουμε την άπαιτηση να είχαν κάνει επαλήθευση και στα 75 προβλήματα που έδωσαν, έπρεπε όμως την επαλήθευση αυτή να την κάμουν στα 3 του θέματος που κληρώθηκε. Τότε θα έβρισκαν άμέσως το λάθος και θα ειδοποιούνταν έγκαιρως οί Τοπικές 'Επιτροπές (που βρίσκονταν σε συνεχή τηλεφωνική επικοινωνία με το κέντρο), ώστε και ή διόρθωση θα γινόταν έγκαιρως και τα παιδιά δεν θα ταλαιπωρούνταν και ο θόρυβος δεν θα είχε δημιουργηθή. Το ίδιο έπρεπε να είχε γίνει και με το θέμα των νέων ελληνικών: οί ειδικοί της κεντρικής επιτροπής, αν βρίσκονταν εκεί, θα ειδοποιούσαν άμέσως να γίνη ή διόρθωση (τώρα το άντελήφθηκαν πρώτες οί Τοπικές 'Επιτροπές). 'Υπάρχει επομένως ευθύνη κάτι δεν λειτούργησε καλά στη διεξαγωγή.

Είχα την ευκαιρία ως πρόεδρος Τοπικής 'Επιτροπής να παρακολουθώ έφέτος από κοντά τη διεξαγωγή των εξετάσεων. Και πρέπει να δώσω τη μαρτυρία μου. Ο τρόπος της διεξαγωγής ήταν άψογος. Οί λειτουργοί της Μέσης, είτε 'Επιθεωρητές και Γυμνασιάρχες ως μέλη της Τοπικής 'Επιτροπής, είτε καθηγητές ως επιτηρητές και έκφωνητές, με την εύσυνειδησία τους και προσπάτων με τη συνείδηση της παιδαγωγικής ευθύνης που έχουν, ήταν οί κύριοι συντελεστές της άψογης διεξαγωγής. Τους όφειλεται κάθε έπαινος. Άν τώρα είναι κατ' αρχήν σωστό όλόκληρη ή ευθύνη της έπιλογής των σπουδαστών

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ

Υπό ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Σεργιάνι στις χρυσοκάλαμες ἀ-
κρογιαλιές της Κυρᾶ - Φροσύνης.
Δέσπω Καρβέλη(*)

Ἄς ἀκούσουμε — σὰν σκόρπιες λογο-
τεχνικὲς νότες — ἀποσπασματικές πατρι-
δογνωστικὲς ἐκρήξεις μιᾶς παληᾶς ἀπο-
φοίτου τοῦ Πενταταξίου Διδασκαλείου τῶν
Γιαννίνων, ποὺ διακονεῖ εἰς τὸν βωμὸν τῆς
Παιδείας ἀπὸ 25ετίας καὶ πλέον, καὶ ἡ
ὁποία κατέβαλε προσπάθειας εἰς μὲν τὸν
καθαρῶς παιδαγωγικὸν - ψυχολογικὸν το-
μέα τῆς μορφωτικῆς δράσεώς της νὰ πα-
ραβιάσει μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ τὴν ἐ-
φτασφράγιστη πύλη τοῦ σκοτεινοῦ ὑποσυ-
νειδήτου χώρου τῆς ψυχῆς τῶν ἀνωμάτων
παιδιῶν — ὅπως ἡ ἰδία ἐξομολογεῖται εἰς
τὸ ἔργον της «Ἀνώμαλα παιδιά» (1958
σελ. 3 - 4 πρόλογος) — νὰ εἰσδύσει στὰ
ἄδυτά της, νὰ φωτίσει κάθε πτυχὴ καὶ γω-
νία καὶ νὰ τὴν ἐρευνήσῃ κατὰ τὸ δυνατόν
εἰς ἐτέραν δὲ πατρίδα γνωστικὴν ἱστορι-
κὴν ἀφήγησίν της ποὺ φέρει τὸν τίτλον:
«Τὸ Πανηγύρι τῆς Λευτεριάς» (σελίδες 1 -
8φ) καὶ βραβεύτηκε στὰ 1961 ἀπὸ τὴν
γυναικειᾶν λογοτεχνικὴν συντροφιάν μὲ τὸ
βραβεῖον Σύμου Σκιαδαρήδη, σκιαγραφεῖ
σκηνὲς γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ 1912 -
1913, ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μπιζανίου

(*) Δέσπω Καρβέλη: Τὸ πανηγύρι τῆς Λευ-
τεριάς, Ἀθήναι 1965 (πρόλογος).

τῶν ἀνώτατων Σχολῶν νὰ περάσῃ ἀπὸ
τοὺς καθηγητὲς τῶν Πανεπιστημίων (ὅ-
πως γινόταν ἄλλοτε) στοὺς καθηγητὲς
τῆς Μέσης (ὅπως γίνεται τώρα), αὐτὸ
εἶναι ἄλλο ζήτημα. (Σήμερα ἡ συμβολὴ
τῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν περιορί-
ζεται στὴν προεδρία τῶν Τοπικῶν Ἐπι-
τροπῶν) — δουλειὰ ἐποπτείας, μονάχα
— καὶ στὴ συμμετοχὴ ἐλάχιστων στὴν
κεντρικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ αὐτὸ εἶναι δου-
λειὰ ἐξαιρετικὰ δύσκολη καὶ ὑπεύθυνη).
Ἡ πείρα θὰ μᾶς δείξῃ μὲ τὸν καιρὸ ποῖο
εἶναι τὸ σωστὸ καὶ θὰ μᾶς ὑποδείξῃ ἴσως
τροποποιήσεις καὶ διορθώσεις.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς θρυλικῆς
πρωτευούσης τῆς Ἡπείρου.

Ἄς ἀκούσουμε ἀποσπασματικὲς πα-
τριδογνωστικὲς ἱστορικὲς ἐκρήξεις τῆς γύ-
ρω ἀπὸ τὴν ἐποποιίαν τοῦ Μπιζανίου καὶ
ἀπὸ τοὺς χαρμόσυνους ἤχους τῆς καμπά-
νας, ὅταν ἔπεσε τὸ φοβερὸ αὐτὸ ὄχυρὸ
τοῦ Μπιζανίου.

Πρὶν ἢ ὅμως χτυπήσουν οἱ καμπάνες
χαρμόσυνα γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι τῆς
λευτεριάς, ἂς σεργιανίσουμε μὲ τὴν βάρ-
κα τῆς εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπιβιβάζει ὁ
λοιὸς καὶ ὅλες τὶς ἀναγνώστριες, γιὰ νὰ
ἐπιζητήσουμε τὶς γραφικότητες ἀπὸ τὶς χρυ-
σοκάλαμες ἀκρολιμνιὲς τῆς Κυρᾶ - Φρο-
σύνης καὶ ἀπὸ τὸν γραφικὸ Μῶλο τοῦ νη-
σιοῦ τῆς λίμνης τῶν Γιαννίνων.

Καὶ ἰδοὺ ξεκινοῦμε μαζὺ τῆς, ἐπιβιβα-
σμένοι στὴν βάρκα τῆς.

«Στὸ Μῶλο τοῦ Νησιοῦ καταφθάνουν
δυὸ - δυὸ ψαράδες μὲ τὰ δίχτυα παραμά-
σκαλα καὶ μπαίνουν στὶς βάρκες.

Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ ξανοίγονται στὴ λίμνη
γιὰ νὰ τὰ ρίξουν.

Στὴν βάρκα ἐπιβιβασμένοι κι' ὁ πατέ-
ρας μὲ τὸ παιδί του.

Ἐφθασαν μπροστὰ στὰ καλάμια. Ὁ
πατέρας ἄφησε τὰ κουπιά. Πῆγε κοντὰ
στὸ παιδί του, τὸν Κίτσο, καὶ τὸ ἀγκά-
λιασε.

—Κίτσο μου; Τὰ βλέπεις ὅλα ἐκεῖνα
τὰ βουνά; Ἐκεῖ ἐπάνω γίνεται πόλεμος.

Νά... καὶ τὸ Μπιζάνι!

—Ἐσὺ, πατέρα, θὰ πᾶς νὰ πολεμήσῃς
στὸ Μπιζάνι;

—Θὰ πάω παιδί μου. Ἄν δὲν πάρουμε
τὸ Μπιζάνι, δὲν πρόκειται νὰ ἐλευθερωθοῦν
τὰ Γιάννινα καὶ τὸ νησί μας.

Κίτσο μου — φεύγω — σ' ἀφίνω στὴ
θέση μου! Ἡ ζωὴ θὰ σ' ἀντρεῖψῃ παι-
δί μου. Ἀκούς;

Ὁ πατέρας πῆδηξε ἔξω ἀπ' τὴν βάρκα
καὶ ἔφυγε.

—Ὁ ἥλιος βασιλεὺς ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ
ἡ πανώρια ζωγραφιὰ τοῦ δειλινοῦ ἀνοίξε

τὴν καρδιά τοῦ Κίτσου καὶ τὴν γλύκανε.

Κρυμμένος πίσω ἀπ' τὰ καλάμια θω-
ροῦσε τὰ νερὰ ποὺ ροδοβάφονταν, ἄλλου
μαδιὰ κι' ἄλλου πορφυρένια.

Καλὰ σὲ λένε Νεραϊδολίμνη — ψιθύρι-
σε ὁ Κίτσος. Ἐμεῖς ἔχομε τὴν καλύτερη
λίμνη σ' ὅλον τὸν κόσμον.

Πάει ὁ ἥλιος κρύφτηκε, ὅμως ἀκόμη
μᾶς φωτίζει, κι' ὁ πατέρας μου πουθενὰ
δὲν φαίνεται.

Τοῦφερε νύστα τοῦ Κίτσου ἡ γλυκεῖα
γαλήνη.

Κι' ἂν κοιμόνταν, θὰ τὸν ἔπαιρναν οἱ
Νεραϊδες μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά.

Ἔνα κοπάδι ἀπὸ πουλιὰ πέρασε ἀνά-
μεσα ἀπὸ τὰ καλάμια.

Φαλαρίδες! καὶ τί πολλές!

Μετὰ ἀπὸ λίγη ὥρα ἔφτασε στὸ Μῶλο.

Πῆδηξε ἀνδρειωμένος ἔξω κι' ἀνηφόρισε
κατὰ τὸ σπίτι!

Καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἀδελφούλας του τῆς
Φροσύνης, ποὺ δὲν ἦτανε παρὰ ἐννέα χρο-
νῶν τὸν ξάφνισε.

—Τόση ὥρα σὲ καρτερᾷ Κίτσο μου!

Κατέβηκε κι' ὁ παππούς σιγὰ - σιγὰ
τὴν σκάλα καὶ στάθηκε στὴν ἐξώπορτα.

Μαζὶ τοῦ βγήκε κι' ἡ μάνα τῆς Φρο-
σύνης.

Μπήκανε ὅλοι τους μαζὶ στὸ σπίτι.

Ἡ Μάνα τῆς Φροσύνης μπήκε καὶ κά-
θισε στὸν ἀργαλειό, γιὰ ν' ἀποτελειώσῃ
τὰ στρωσίδια.

Ἦταν ὑφάντρα ξακουστὴ σ' ὅλο τὸ
νησί, Ἀρχοντοπούλα ἀπ' τὰ Γιάννινα, τὴν
εἶχε ρίξει ἡ τύχη στὸ Νησί.

Τὸν πατέρα τῆς τὸν κυνηγοῦσαν οἱ Τούρ-
κοι καὶ ἀναγκάστηκε νὰ ξενητευθεῖ καὶ
τὴν φαμίλια τοῦ τὴν ἔστειλε ἐκεῖ γιὰ ἀ-
σφάλεια. Αὐτὰ συλλογιζόταν τώρα σκυμ-
μένη. Ὑφαντὰ χέρια, κι' ὕφαινε κι' ὁ νοὺς
τῆς.

Μιὰ κόρη μιὰ Γιαννιώτισσα

Καὶ μιὰ Γιαννιωτοπούλα

Πόχει ἀσημένιο ἀργαλειό

καὶ φιλντυσένιο χτένι

συχνοπατάει τὸν ἀράγαλειό

καὶ τρίζουν οἱ σαίτες...

Κι' ἐγὼ διαβάτες διάβαινα...

—Φροσύνη! Ἐλα τώρα νὰ κοιμηθῇς ἀγ-
καλιὰ μὲ τὸν παππού ἀπόψε!

Ἔλα! νὰ κοιμηθῇς μὲ τὸν παππού σου
ποὺ κρυώνει! Θὰ σοῦ πῶ καὶ παραμῦθι.

Κρυφὴ λαχτάρα τοῦ εἶχε γίνεῖ ὁ ὕπνος
μὲ τὴν Φροσύνη.

Πῆρε ὁ παππούς τὴν Φροσύνη κοντὰ
του, πῆρε τὸ μικρὸ χεράκι τῆς μὲς τὸ δι-
κό του τὸ γέρικο καὶ ψαρωμένο καὶ σφά-
λισε τὰ μάτια του.

—Ἐ! παππού! μὴν κοιμάσαι.

Πές μας κανένα παραμῦθι. Ἔνα ὠραῖο
ὅμως, ὅχι ἐκεῖνο μὲ τὴν λάμια...

Κι' ὁ παππούς ἄρχισε μὲ ἀργὴ καὶ σδυ-
σμένη φωνὴ νὰ διηγεῖται:

Μιὰ φορὰ κι' ἔναν καιρὸ...

Ἔτσι νυχτοξημερώνοντας οἱ φαμίλιες
στὸ μικρὸ τοῦτο νησί, ποὺ βρίσκεται στὴ
μέση τῆς λίμνης τῶν Γιαννίνων.

Κι' ἡ λίμνη τούτη μοιάζει ἀπὸ ψηλά,
σὰν ἓνα πελώριο πουλὶ μὲ ἀνοιγμένα τὰ
φτερά, καὶ τὸ νησάκι τὸ μικρὸ σὰν τὰ ἀ-
σπριδερὰ πούπουλα ποὺ ἔχει γιὰ στολίδια
στὸ λαιμό του.

Τώρα... μὲ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μπι-
ζανίου, οἱ Νησιῶτες εἶχαν ἀποκλειστεῖ κι'
ὑπόφερναν πολὺ. Οὔτε στ' ἀντύπερα χω-
ριὰ μπορούσαν νὰ πᾶνε καὶ στὰ Γιάννινα
δὲν εὕρισκαν τίποτε γιὰ ν' ἀγοράσουν.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄντρες εἶχαν φύγει
γιὰ τ' ἀντάρτικα.

Ὁ χειμῶνας τοῦ 1912 - 13 εἶχε ἀρχί-
σει πρῶτα ἀπὸ τὸ φθινόπωρο.

Βροχὲς καὶ ξεροδῶρια τοὺς ἔδερναν.

Ἀγωνίες καὶ λαχτάρες ὡς τὴν μέρα ποὺ
σημανὰν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τῆς λευ-
τεριάς.

Χτυποῦσε χαρμόσυνα τὸ ἄγγελμα τῆς
λευτεριάς καὶ ἡ καμπάνα τοῦ Ἀη - Παν-
τελεήμονα.

Ποῖός ξεύρει πόσα χρόνια εἶχε νὰ χτυ-
πήσῃ χαρμόσυνα.

Ὅλα τὰ καίκια τοῦ Νησιοῦ φύγαν γιὰ
τὰ Γιάννινα.

Ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ βουνοῦ ξεμύτισε
θαμπὸ τὸ φεγγάρι.

Τὸ σκοτάδι ξέλαμψε.

Τούτη τὴν ὥρα ἡ λίμνη ἦτανε μαγεῖα...

ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

Παραθέσαμε σκόρπιες νότες, ἀσύνδετες
ἴσως ἀλλὰ δεμένες μὲ μιὰ ἀρμονία γύρω

Γιατί απορρίπτονται 75.000 μαθητές κάθε χρόνο στο δημοτικό σχολείο

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΑΓΓΕΛΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε χρόνο στο Δημοτικό Σχολείο μένουν στην ίδια τάξη 75.000 μαθητές. Γιατί άραγε να απορρίπτονται; Ποιά τα αίτια και ποιά μέτρα πρέπει να ληφθούν για να περιορισθεί στο ελάχιστο ο αριθμός που μένουν στην ίδια τάξη; Το έθετε το αντικείμενο μίας έρευνας που κάναμε σε 51 'Εκπαιδευτικές Περιφέρειες που καλύπτουν όλα τα διαμερίσματα της χώρας (Κρήτη, Πελοπόννησο, 'Ανατολική και Δυτική Στερεά, 'Ελλάδα, Θεσσαλία, 'Ηπειρο, Δυτική, Κεντρική και 'Ανατολική Μακεδονία, Θράκη, Νησιά του Αιγαίου, Νησιά του 'Ιονίου).

Έρευνήσαμε συνολικά 163 Σχολεία και απάντησαν 206 διδάσκαλοι και 'Επιθεωρητές και 76 γονείς. Τα σχολεία ανήκουν σ' όλους τους τύπους από μονοθέσιο έως 12θέσια. 'Επίσης εξετάσαμε σχολεία που έχουν κλιματολογικές διαφορές (όρεινά - πεδινά). Σχολεία αγροτικά, σχολεία αστικών κέντρων (στα αστικά κέντρα ιδιαίτερα προβλήματα παρουσιάζουν τα σχολεία των εργατικών συν-οικιών).

Κατά την πορεία της έρευνας παρουσιάστηκαν (3) σπουδαία ζητήματα που έχουν ανάγκη αντιμετώπισης: α) Τα 35ο)ο των παιδιών που μένουν στην ίδια τάξη ανήκουν στην ΠΡΩΤΗ τάξη (Στατιστική 'Υπουργείου

από τον άχο του τραγουδιού της λευτεριάς.

Κι' ακολουθούν στον ίδιο ρυθμό αντίλαλοι από την έποποιία του Μπιζανίου κι' από την άλωση του φοβερού αυτού όχυρου με το λογοτεχνικό τάλαντο της συγγραφέως μας, που φέρουν στη θύμηση της ταπεινότητάς μας μορφές Ιστορικο - πατριδογνωστικών άφηγήσεων του Scharrelmann.

Στην μορφή αυτή των άφηγήσεών της ή συνάδελφος Καρβέλη ταξιδεύει με τα όνειρα των μικρών παιδιών και παίζει μαζύ τους στις χρυσοκάλαμες άκρολιμνιές της Κυρα - Φροσύνης, κουβαλώντας τις πρώτες μνήμες γύρω από την έποποιίαν του Μπιζανίου.

Ίδου ένας αντίλαλος από την πατριδο-

Παιδείας 1960—1961). 6) Πρέπει να αντιμετωπίσουμε με ριζικά μέτρα το πρόβλημα των μαθητών που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τα κοινά σχολεία (να ιδρυθούν ειδικά σχολεία το ταχύτερον στις έδρες των 'Επιθεωρήσεων) και γ) πρέπει να αντιμετωπίσουμε ριζικά την κανονική φοίτηση των μαθητών των μετακινουμένων κτηνοτρόφων (με αυτούς δεν ασχολήθηκε κανένας μέχρι σήμερα). Για να είναι θετικότερα τα πορίσματα εξέτασαμε και την «άλλη πλευρά του λόφου», δηλ. πώς αντιμετωπίζουν οι γονείς την απόρριψη του παιδιού των και ποιά προβλήματα δημιουργεί στην οικογένεια.

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το θέμα αυτό δεν υπήρχε στην παλαιά Σχολική Παιδαγωγική. Γι' αυτό ο μαθητής που έμεινε στην ίδια τάξη ήταν «ο αδιόρθωτος», «ο κακός μαθητής», καμμία εξέταση δεν γινόταν πέραν αυτού, αλλά ούτε και συζήτηση δεν χωρούσε γύρω από το ζήτημα αυτό. Συνεπώς για το παλαιό σχολείο ήταν θέμα άλυτο. Σήμερα όμως η γνώμη αυτή είναι σφαλερή διότι «ο κακός μαθητής» έχει τις άφορμες και τις αιτίες που είναι τέτοιες. Και αν γίνη άρση των ορίων αυτών «ο αδιόρθωτος μαθητής» μπορεί να γίνη καλός. Το έπιτεύγμα τούτο όφείλεται στην πρόοδο που

γνωστική κοσμοθεωρία του πεντατάξιου διδασκαλείου των Γιαννίνων εις την ατμόσφαιραν του όποιου έμυήθη ή εξαίρετος συνάδελφος Καρβέλη με την παρακολούθησίν της εις τα πατριδογνωστικο - λογοτεχνικά Κις του Διδασκαλείου.

Ο άγαπητός Διευθυντής του «Ν. Σχολείου», παλός και αυτός τρώφιος του Διδασκαλείου της 'Ηπειρωτικής πρωτεύουσής με ιδιαίτεραν χαράν φέρει από των στηλών του περιοδικού του, τις ως άνω άποσπασματικές πατριδογνωστικο - ιστορικές άφηγήσεις της παλιάς συναδέλφου του κατά την μακρυνή ή εκείνη έποχην της συμφοιτήσεώς των εις το Πεντατάξιον Διδασκαλείου των Γιαννίνων.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

έσημείωσε ή Νέα άγωγή. Το θέμα της άπορρίψεως των μαθητών το εξετάζουμε μόνο στη Βαθμίδα της Στοιχειώδους 'Εκπαίδευσης. Δεν παύει όμως να ύφίσταται σαν πρόβλημα και στις άλλες βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης. Μάλιστα δε στη Μέση Παιδεία, υπάρχει το ίδιο πρόβλημα σε όξύτερη μορφή.

2. ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Το θέμα μας έχει διάφορες πλευρές. 'Επισημαίνουμε τις σπουδαιότερες:

α) 'Η δύσκολη πλευρά του σχολείου:

Στο τέλος της διδακτικής χρονιάς σχεδόν όλοι οι 'Εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ένα πολύ σοβαρό και άχαρο ζήτημα «ποιούς μαθητές θα αφήσουν στην ίδια τάξη». Συμβαίνει και τούτο το παράξενο στις συνεδριάσεις του διδακτικού προσωπικού ακούονται «για τόν ίδιο μαθητή» αντίθετες γνώμες και τούτο διότι δεν χρησιμοποιούν τα ίδια μέτρα και σταθμά (π.χ. αύστηρα ή έπιεική κριτήρια — ή διαγωγή, ή χαρακτήρας — συναισθηματικοί, κοινωνικοί λόγοι κ.λ.π. Συμπεράσμα κατ'α την άπόρριψη του μαθητή δεν επικρατούν «άντικειμενικά κριτήρια». Γι' αυτό καθίσταται άνάγκη να υπάρχουν «άντικειμενικά και έπιστημονικά κριτήρια».

6) 'Η δύσκολη πλευρά της οικογένειας:

Το ζήτημά μας δεν επεκτείνεται μόνο στη σφαίρα του σχολείου, αλλά εισέρχεται και στην «ίδια την οικογένεια». Σ' αυτή «ή άπόρριψη του παιδιού της» δεν είναι ένα γεγονός που περνάει άπαρατήρητο. 'Αλλά πρόκειται για ένα ζήτημα που την άναστατώνει και την έμβάλλει σε άνησυχίες για την «έν γένει» πρόοδο του παιδιού. 'Υπάρχουν περιπτώσεις που οι γονείς θεωρούν σαν μόνο υπεύθυνο για την άπόρριψη το δάσκαλο. Και έτσι διαταράσσονται οι σχέσεις σχολείου και οικογένειας μάλιστα δε πολλές φορές διακόπτονται. Για τις άπορες οικογένειες ύφίσταται και θέμα οικονομικόν. Και άλλες έπιπτώσεις έχει ή άπόρριψη των μαθητών στην οικογένεια.

γ) 'Η δύσκολη πλευρά του ίδιου του μαθητή:

Δυσμενείς έπιδράσεις έχει και για το ίδιο το παιδί. Διότι του μειώνει τον έγωισμό και το τραυματίζει έσωτερικά. Μάλιστα αν τύχη το παιδί να είναι ένας ευαίσθητος χαρακτήρας τότε το γεγονός αυτό προκαλεί ακόμη περισσότερη ζημιά. 'Αποκτά συναισθήματα μειονεξίας. Μπορεί ακόμη να μισήσει το δάσκαλο που τόν άφησε στην ίδια τάξη και στο πρόσωπο αυτού μπορεί να μισήσει μετέπειτα όλους τους δασκάλους. 'Επίσης τόν ψυχικό κόσμο τόν τραυματίζουν και οι συμμαθητές του. 'Όλες αυτές οι περιπτώσεις, έπιδρούν δυσμενώς στο χαρακτήρα του και είναι ένδεχομένο να δημιουργηθή ένα «άντικοινωνικό άτομο». Τούτο είναι ένδεχομένο να του στοι-

χίση και στην μετέπειτα επαγγελματική του σταδιοδρομία.

δ) 'Η κοινωνική πλευρά του ζητήματος:

Όταν σε κάθε σχολείο υπάρχουν αρκετοί μαθητές που μένουν στην ίδια τάξη, τούτο θα έχει αντίκτυπο και στην ίδια την Κοινωνία. 'Υπάρχουν περιπτώσεις σχολείων στο παρελθόν που έπιλαμβάνονταν ο ίδιος ο τύπος. Γι' αυτό άκούονταν και γράφονταν σχόλια δυσμενή για τα σχολεία. Τούτο όμως έγγράφεται «στο παθητικό του σχολείου».

ε) Καί ή οικονομική πλευρά του θέματος:

Το θέμα μας έχει και τις έπιπτώσεις στην οικονομία. Πρώτα - πρώτα για την ίδια την οικογένεια, για το ίδιο το άτομο και για την πολιτεία. Στην 'Εθνική μας Οικονομία κατ'α τους πλέον μετριοτέρους ύπολογισμούς ή άπόρριψη των 75.000 μαθητών κάθε χρόνο στοιχίζει πάνω από δύο δισεκατομμύρια (2.000.000.000) δραχμές.

ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1) 'Η έρευνα 163 σχολείων και οι γνώμες των διευθυντών και του προσωπικού για ποιές αιτίες άφησαν τους μαθητές στην ίδια τάξη. Ταυτόχρονα διατύπωσαν την γνώμη των ποιá μέτρα πρέπει να ληφθούν για να περιορισθεί στο ελάχιστο ο αριθμός των μαθητών αυτών.

2) 'Η έρευνα πολλών σχολείων «έπί συνεχή σχολικά έτη» για να ίδουμε που όφείλεται ή αύξομείωση των παιδιών που μένουν στην ίδια τάξη.

3) Οι γνώμες πολλών έπιθεωρητών.

4) Οι γνώμες των γονέων που τα παιδιά τους έμειναν στην ίδια τάξη.

5) Τα στατιστικά στοιχεία των Δημοτικών Σχολείων.

6) Τα στατιστικά στοιχεία των εκπαιδευτικών περιφερειών.

7) Τα έπίσημα στατιστικά στοιχεία του 'Υπουργείου Παιδείας (από τα σχολικά έτη 1953—1954 έως το 1961—1962).

Τα στοιχεία της Στατιστικής 'Υπηρεσίας 'Υπουργείου Παιδείας κατ'α το σχολικόν έτος 1961—1962 έχουν ως έξης:

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1961—1962

Σύνολο πληθυσμού της χώρας (άπογραφή 1961) 8.388.553

Άρρενες 4.091.894

Θήλειες 4.296.659

Στατιστική μαθητών στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Α' ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ

Σύνολο έγγραφέντων μαθητών 843.825 ποσοστό έπί του πληθ. χώρ. 10,05ο)ο δ δ

Σύνολο έγγραφέντων άρρένων 439.120 ποσοστό έπί του πληθ. χώρ. 10,73ο)ο

Σύνολο έγγραφέντων θηλέων 403.705 ποσοστό έπί του πληθ. χώρ. 9,41ο)ο

Β' ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ

Συνολικά μαθητές	833.584
Συνολικά άρρενες	434.198
Συνολικά θήλεις	399.386

Γ' ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ

Συνολικά μαθητές	769.118
Συνολικά άρρενες	336.403
Συνολικά θήλεις	373.785

Δ' ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ — ΔΙΑΚΟΨΑΝΤΕΣ

Συνολικά μαθητές	74.639
Συνολικά άρρενες	42.717
Συνολικά θήλεις	31.922

Σε 843.825 έγγραφέντες μαθητές άπερρίφθησαν και διέκοψαν 74.619 ποσοστό 8,84%. Από τη σύγκριση του πληθυσμού της χώρας και των έγγραφέντων μαθητών προκύπτουν τα εξής:

Άρρη πληθυσμός χώρας 4.091.894 αναλογούν μαθητές 439.120 ήτοι 10,75%.

Θήλεις πληθυσμός χώρας 4.296.659 αναλογούν 404.705 ήτοι 9,41%.

Το μέν ποσοστό των άρρένων μαθητών είναι φυσιολογικό: Για τα κορίτσια συμβαίνει το αντίθετο. Ένώ οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες στο Δημοτικό σχολείο εγγράφονται λιγώτερα κορίτσια. Φυσικά ένα ποσοστό από τα κορίτσια διαρρέει. (Γιατί άρα γε να διαρρέει;).

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Η έρευνα αυτή που διήρκεσε (2) χρόνια κατ'ληξε στα εξής συμπεράσματα:

1) Από τις στατιστικές των σχολείων, των Εκπαιδευτικών Περιφερειών και του Υπουργείου Παιδείας προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών που έμειναν στην ίδια τάξη βρίσκεται στην ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΗ. Μάλιστα σε πολλά σχολεία καλύπτει το 50ο)ο του ποσοστού των άπορριφθέντων μαθητών.

2) 'Απ' όλους τους τύπους των σχολείων τα όλιγοθέσια σχολεία έχουν τους περισσότερους άπορριφθέντες κατ' έξοχην δε το μονοθέσιο σχολείο.

3) Από γεωγραφικής πλευράς και από τις κλιματολογικές συνθήκες το μεγαλύτερο ποσοστό άπορριφθέντων βρέθηκε στα πεδινά σχολεία και όλιγώτεροι στα όρεινά και ήμιορεινά.

4) Στα σχολεία των Άστικών κέντρων το μεγαλύτερο ποσοστό βρέθηκε στα σχολεία των εργατικών συνοικιών.

5) Τα παιδιά των μετακινουμένων κτηνοτρόφων αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Διότι οί περισσότεροι από τους μαθητές αυτούς δεν μπορούν να προσδεύσουν λόγω της μετακινήσεως και της αλλαγής των σχολείων. 'Επί πλέον δε και της μακρινής διαμονής των από το σχολείο (4 - 5 χιλιόμετρα). Συνεπώς τα σχολεία κατατισπονοούν ως προς την εκπαίδευση των μαθητών αυτών.

Α' ΑΙΤΙΑ

Το παιδί που δεν άποδίδει στο σχολείο εί-

ναι ένα « σ ύ ν θ ε τ ο π ρ ό β λ η μ α » και σαν τέτοιο το αντιμετώπιζουμε στην έρευνά μας. Κυρίως τα αίτια τα διαχωρίζουμε σε έσ-δογενή και έξωγενή.

α) Ένδογενή αίτια: (κληρονομικές επιδράσεις)

1) Ο Μ α θ η τ ή ς :

Πρωταρχική και βασική άρχη για τον εκπαιδευτικό είναι να γ ν ω ρ ί σ η τ ό ν μ α θ η τ ή. Δυστυχώς ή άρχη αυτή άθετείται από όλα τα σχολεία Έδώ στο θέμα της έρευνας ή άρχη αυτή θα άποτελέσει το ξεκίνημά μας και έπάνω σ' αυτή θα στηριχθούμε για να εξαγάγουμε τα συμπεράσματά μας. Γνωριμία με τον μαθητή σημαίνει να ανατρέξουμε στο ί σ τ ο ρ ι κ ό τ ο υ π α ι δ ι ο υ. Οά έρευνήσουμε κυρίως:

1) Τ ή ν σ ω μ α τ ι κ ή κ α τ ά σ τ α σ η (πνευματική καθυστέρηση - πνευματική άναπηρία - Χαρακτηρολογικές άνωμαλίες κ.τ.λ.). Οί άρρώστειες του παιδιού όκηνηρία, άμέλεια κλπ. έχουν τις αίτίες τους. Για τις κακές αυτές επιδράσεις δεν φταίει το παιδί αλλά πολλές φορές ούτε και οί γονείς διότι ή άγωγή του ανθρώπου — κατά τον Μ. Ναπολέοντα — άρχίζει από πολλά χρόνια πριν γεννηθ ή άνθρωπος.

Πιο περισσότερο θα εξέτάσουμε α) την «ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ» του μαθητή και β) τον «ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ» του.

Β' ΕΞΩΓΕΝΗ (οί δλαθερές επιδράσεις του περιβάλλοντος).

Μετά από την εξέταση της κληρονομίας του μαθητή πρέπει να στραφή προς την έρευνα του περιβάλλοντος. Οά έρευνήσουμε:

1) Η οίκογένεια.

Μετά από τις κληρονομικές επιδράσεις είναι ο κυριώτερος παράγοντας που μένει το παιδί στην ίδια τάξη τούτο δε θα όφείλεται:

α) Στην άνωμαλία της οίκογενειακής ζωής (διαπληκτισμοί, φιλονεικίες κ.λ.π.), β) Στα οίκογενειακά δράματα (διαζύγια, έγκατελειμμένα από τον ένα ή και τους δύο γονείς, όρφανά κ.λ.π.). γ) Η φτώχεια και ή άθλιότητα της οίκογενείας (άπασχόληση του παιδιού στο σπίτι και σε διάφορες άλλες εργασίες, άνθυγεινοί όροι κατοικίας, άθλιες συνθήκες διαβιώσεως). δ) Η άδιαφορία των γονέων για την επίβλεψη των παιδιών των). ε) Η έλλειψη συνεργασίας σχολείου — οίκογενείας. στ) Δεν προετοιμάζονται οί γονείς για ν' αναλάβουν την άνατροφή των παιδιών. Γι' αυτό έχουν έσφαλμένες άντιλήψεις για το παιδί. (Λ.χ. του ίκανοποιούν όλες και όλες τις έπιθυμίες, του δίνουν άπόλυτη έλευθερία κ.λ.π.). ζ) Το χαμηλό βιωτικό και μορφωτικό επίπεδο της οίκογενείας. η) Η έξοδος της μητέρας από το σπίτι για εργασία. θ) Οί πολύτεκνες οίκογένειες. ι) Η οίκογένεια στην όποία δεν μιλείται μόνον ή Έλληνική γλώσσα. ια) Η μη παρακολούθηση της σχολικής εργασίας εκ μέρους της οίκογενείας. ιβ) Η σήμερινη μητέρα είναι υπανάπτυκτη από συναισθηματικής πλευράς.

2) Η έλλειψη προσχολικής ήλικίας.

Παρ' ότι τονίζεται σήμερα ή μεγάλη σημασία της προσχολικής ήλικίας, έν τούτους στη χώρα μας δεν υπάρχει οργανωμένη προσχολική ήλικία εκτός βέβαια από μερικές περιπτώσεις. Και έφ' όσον είναι παραδεκτόν ότι στα 5 πρώτα χρόνια θεμελιώνεται ο χαρακτήρας του παιδιού, πώς λοιπόν είναι δυνατόν να στηρίξουμε τη σχολική άγωγή σε άνυπαρκτη θεμέλια; Συνεπώς υπάρχει έλλειψη παιδικών σταθμών, νηπιτοτροφείων, νηπιαγωγείων, σήμερα είναι άναγκαία διότι ή μητέρα βγήκε από το σπίτι. Πιο περισσότερο είναι άναγκαία για τα ξενόγλωσσα μέρη. Την άνορ γάνωτη προσχολική ήλικία τη συμπληρώνει και ή άπουσία των Κέντρων Παιδικής χαράς.

3) Το σχολείο.

α) Το σήμερινο σχολείο δεν γνωρίζει τον μαθητή του (κληρονομικές καταβολές, την οίκογένειά του, την προσχολική ήλικία κλπ.).

β) Το παιδί που πεινά δεν μπορεί να άποδώσει στο σχολείο.

γ) Το παιδί που ζεί κάτω από άθλιες βιοτικές συνθήκες δεν άποδίδει στο σχολείο.

δ) Η κακή προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο (έδώ μπορεί να φταίει και ή οίκογένεια, αλλά και το σχολείο δεν είναι άνεύθυνο).

ε) Ο μεγάλος άριθμός μαθητών που άντιστοιχεί σε κάθε δάσκαλο (πολυπληθείς τάξεις).

στ) Η άλλαγή του Διδ)λου κατά την διάρκεια του διδακτικού έτους (μιά τάξη σ' ένα σχολείο όνομάστηκε «άμαρτωλή τάξη» διότι άλλαξε 6 δασκάλους σε μιά χρονιά, κάποιος άλλος όμως έπρεπε να όνομαστή άμαρτωλός.

ζ) Οί άδειες του προσωπικού κατά την διάρκεια των μαθημάτων.

η) Ο μαθητής δεν έχει τα μέσα που είναι άναγκαία για να παρακολουθή τη σχολική εργασία (βοηθητικά βιβλία, σχολικά είδη, τετράδια κ.λ.π.).

θ) Η γύμνια του σχολείου από έποπτικά μέσα.

ι) Ο τύπος του σχολείου (π.χ. τα όλιγοθέσια σχολεία δεν μπορούν να έχουν την άπόδοση που έχουν τα πολυθέσια. "Αν δε ληφθή ύπ' όψη ότι:

α) Τα άκατάλληλα διδακτήρια. ιβ) Η έλλειψη μαθητικών βιβλιοθηκών, άναγνωστηρίων κ.λ.π. ιγ) Η έλλειψη σχολικών εργαστηρίων.

ιδ) Η έλλειψη άθλητικών χώρων. ιε) Η έλλειψη καλών βιβλίων που να βοηθούν και να προάγουν την αúτενέργεια και την φιλογνωσία του μαθητή. ιστ) Το έπικρατούν άντιπαιδαγωγικό σύστημα των εξετάσεων. ιζ) Οί μαθητές δεν καταρτίζονται καλά στις μικρότερες τάξεις του σχολείου. ιη) Η μη έφαρμογή του αυτού κύκλου μαθημάτων σ' όλα τα σχολεία. ιθ) Το άπαρχαιωμένο έπίσημο άναλυτικό πρόγραμμα. κ) Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια για την άπόρριψη του μαθητή. Ούτε πάλι ο εκπαιδευτικός μπορεί να μετρήσει τη σχολική επίδοση κάθε μαθητής.

κα) Φταίει το σχολείο γιατί δεν βοηθεί να

φανούν οί άληθινές δυνατότητες του παιδιού. Γι' αυτό υπάρχει έλλειψη έπαφής μεταξύ μαθητή—δάσκαλου. κβ) Η κακή όργάνωση του σήμερινου σχολείου. κγ) Το άπαρχαιωμένο πνεύμα της εκπαίδευσης που έπικρατεί στα σχολεία και κάνει την εργασία του δασκάλου «ρουτίνας χωρίς να το θέλη. Και έτσι ή ρουτίνα σκοτώνει το πνεύμα της παιδείας όπως σκοτώνει ή άπιστία το πνεύμα της θρηκείας.

Σπουδαίοι άκόμη παράγοντες για την άπόρριψη του μαθητή είναι:

1) Ο Δάσκαλος του μαθητή. (Η μέθοδός του, το σύστημά του, ή ήλικία, ή έγκυκλοπαιδική και έπιστημονική του μόρφωση, ή παιδαγωγική κατάρτιση και πάνω άπ' όλα ο χαρακτήρας του).

2) Ο Διευθυντής του σχολείου.

Του ζητήματος τούτου έπρεπε να έπιλαμδάνονται και οί διευθυντές των σχολείων. Άλλά σήμερα όμως λόγω φόρτου εργασίας και εύθυνών δεν μπορούν να άσχοληθούν συστηματικά με άλλα θέματα.

3) Ο Έπιθεωρητής των σχολείων:

"Οπως γίνονται οί έπιθεωρήσεις των σχολείων δεν έπιτυγχάνεται ο πλήρης έλεγχος της εργασίας του σχολείου. Στις έτήσιες εκθέσεις για τη λειτουργία των σχολείων της περιφέρειας των που στέλνουν στο ύπουργείο προσπαθούν να δικαιολογήσουν το ποσοστό των άπορριφθέντων και συνιστούν άνάλογα μέτρα. Πλήν όμως, όπως φαίνεται, δεν τους άπασχόλησε σοβαρά το ύπό εξέταση θέμα.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ:

Το θέμα δεν άπασχόλησε καθόλου τους γενικούς Έπιθεωρητές. Καμμία ύπόδειξη δεν έκαμαν προς τους οίκοιους Έπιθεωρητές και δασκάλους των περιφερειών των πώς να αντιμετώπισουν το πρόβλημα των μαθητών που μένουν στην ίδια τάξη.

Τ ο Έ κ π α ι δ ε υ τ ι κ ό Σ υ μ - β ο ύ λ ι ο.

Το ύπό εξέταση θέμα έπρεπε να άπασχολήσει ιδιαίτερα το Έκπαιδευτικό Συμβούλιο, διότι από τα στοιχεία που συγκέντρωσε παρατηρούσε ότι εκατοντάδες χιλιάδες μαθητές έμειναν κάθε χρόνο στην ίδια τάξη. Και όμως από την ίδρυση μέχρι και την κατάργησή του καθόλου δεν το άπασχόλησε.

4) Η Πολιτεία.

Στην άδιαφορία του Κράτους για να όργανώσει τα Μαθητικά Συστήσια Στην άδιαφορία του Κράτους για να άνεγείρη σύγχρονα διδακτήρια κτλ. και τούτο διότι α) ή πολιτεία διέθετε από τον κρατικό προϋπολογισμό της πιδ ίσχυρες δαπάνες για τον τομέα της παιδείας.

β) Δίνει στους εκπαιδευτικούς λειτουργούς τους πλέον μικρότερους μισθούς. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα το άριστο δυναμικό που τελειώνει το Γυμνάσιο τρέπεται προς όλα τα άλλα επαγγέλματα πλην των εκπαιδευτικών και έτσι άντί να δημιουργήται μιά έλξη προς

τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ δημιουργεῖται μὴ ἀντιπάθεια γιὰ τοῦτο.

5) Ἡ Κοινωνία.

α) Τὸ κατώτερο βιοτικό καὶ ἐν γένει πολιτιστικό ἐπίπεδο τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ.

β) Τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπαιδείας ποῦ ὑπάρχει στὸν τόπο μας.

Κατὰ συνέπεια ἡ ἀπόρριψη τοῦ μαθητῆ εἶναι ἡ συνισταμένη πολλῶν παραγόντων: Μαθητῆ (ὕψους — νοημοσύνης — χαρακτῆρας) — οἰκογένεια — προσχολικὴ ἡλικία — σχολικὲς συνθήκες — δάσκαλος καὶ ἐπιθεωρητὴς — Πολιτεία — Κοινωνία.

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τὰ πρῶτα μέτρα ποῦ πρέπει νὰ ληφθοῦν γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν μαθητῶν ποῦ μένουν στὴν ἴδια τάξη νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ σχολεῖο.

Α' Τὸ Σχολεῖο.

1) Νὰ γίνῃ ἄρση τῶν δυσχερειῶν ποῦ παρεμβάλλονται ὡς ἐμπόδια κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ σχολείου, ἥτοι:

α) Τὴν κατάργηση τῶν πολυπληθῶν τάξεων. Καὶ ὁ συντελεστὴς τῶν μαθητῶν κατὰ δάσκαλον νὰ κατέβῃ ἀπὸ 40 μαθητὲς στοὺς 20—25 μαθητὲς.

β) Νὰ ἀνεγερθοῦν νέα διδασκλήρια.

γ) Νὰ γίνῃ ἐμπλουτισμὸς τῶν σχολείων μὲ ἐποπτικά μέσα.

δ) Νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἡ ἔλλειψη τῶν ἐπιπλῶν τοῦ σχολείου (θρανία, ὀργανοθήκες, ἐπιπλά βιβλιοθηκῶν, μουσείων κτλ.).

ε) Νὰ συμπληρώνωνται ἀμέσως τὰ κενὰ τοῦ προσωπικοῦ ποὺ δημιουργοῦν οἱ ἄδειες, οἱ ἀπολύσεις, οἱ μεταθέσεις κ.λ.π., ὡς οἱ μεταβολὲς τοῦ προσωπικοῦ νὰ γίνονται πρὸ τῆς ἐκπνοῆς τοῦ διδακτικοῦ ἔτους.

στ) Νὰ μὴ γίνωνται ἀποσπάσεις προσωπικοῦ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ διδακτικοῦ ἔτους.

ζ) Νὰ γίνῃ Νέον ἀναλυτικὸ πρόγραμμα.

η) Νὰ καταργηθῇ ἡ ἀπογευματινὴ διδασκαλία.

θ) Τὴν ἀντικατάσταση τῶν ἀναγνωστικῶν καὶ βοηθητικῶν βιβλίων.

2) Δημιουργία καταλλήλου σχολικοῦ περιβάλλοντος.

α) Δημιουργία σχολικῆς ζωῆς.

β) Λειτουργία Μαθητικῆς Βιβλιοθήκης.

γ) Λειτουργία σχολικοῦ ἐργαστηρίου. δ) Λειτουργία ἀθλητικῶν γηπέδων. ε) Συγκρότηση σχολικῶν μουσείων. στ) Συγκρότηση σχολικῶν ἐκθέσεων. δ) Ἐμπλουτισμὸς τοῦ σχολείου μὲ τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα (ραδιόφωνα, σχολικὸς κινηματογράφος, ἐπιδασκάλια κ.λ.π.). η) Συγκρότηση δισκοθήκης γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς Μουσικῆς. θ) Ἐκτέ-

λεση σχολικῶν γιορτῶν, ι) Ἐλεύθερα ἀπογεύματα. ια) Ἐφαρμογὴ τῶν παιδονομικῶν μέσων γιὰ μὴ πειθαρχημένη ἐλευθερία.

3) Νὰ γίνῃ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση τοῦ σημερινοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

4) Νὰ γνωρίσουμε τὸ Μαθητῆ:

Νὰ γνωρίσουμε: α) τὴν ἀτομικότητα τῶν παιδιῶν (διαφέροντα, κλίσεις, δεξιότητες, τὴν ἐσωτερικὴ του μοῖρα). β) τὴν οἰκογενειακὴν κατάστασιν, γ) τὴν προσχολικὴ ἡλικία, δ) τὴν προηγούμενην σχολικὴ ἡλικία. Ἰδιαίτερα νὰ γνωρίσουμε τὸ μεταπολεμικὸ παιδί. (Ἐφαρμογὴ τοῦ Δελτίου ἀτομικότητος).

5) Ἐφαρμογὴ τῆς ἀτομικευμένης διδασκαλίας.

Τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃ ὅλες τὰς σύγχρονες διδακτικὰς ἀρχάς, (π.χ. ἡ ἀρχὴ τῆς ἀτομικῆς δραστηριότητος, τῆς αὐτενεργείας, τῆς ἀρχῆς τῆς ζωῆς, τῆς ἐργασίας, τῆς συνεργασίας, τῆς ἐποπτείας κ.λ.π.). Στὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ ἀρχὴ τῆς ἀτομικευμένης διδασκαλίας ἔχει τὴν πρὸ ἐμπρακτῆ ἐφαρμογῆς διότι οἱ μαθητὲς αὐτοὶ ποὺ καθυστεροῦν στὸ μαθήματα ἔχουν ἀνάγκη τῆς ἀτομικῆς βοήθειας.

6) Οἱ μικρότερες τάξεις καὶ προπάντων ἡ πρώτη νὰ ἔχῃ τὸν καλύτερο δάσκαλο.

7) Αὐστηρὸς ἐλεγχὸς τῶν ἀπουσιῶν τοῦ μαθητῆ.

8) Νὰ χρησιμοποιῇ τὸ σχολεῖο ὀρθὰ καὶ συγκεκριμένα κριτήρια προαγωγῆς γιὰ ὅλες τὰς τάξεις. Νὰ μπορῇ ὁ διδάσκαλος νὰ μετρά τὴν ἐπίδοσιν τοῦ μαθητῆ στὰ διάφορα μαθήματα καὶ ἰδιαίτερα στὰ Ἑλληνικὰ καὶ Μαθηματικά καὶ βάσει αὐτῶν νὰ καθορίσῃ τὴν προαγωγή.

9) Κατὰ τὴν προαγωγή ἡ ἀπόρριψη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ χαρακτήρας τοῦ παιδιοῦ.

10) Ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου καὶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς νὰ ἀναλάβουν τὴν ἐπιστημονικὴ καθοδήγησιν τοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους γιὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ μελέτη τῶν μαθητῶν ποὺ χαρακτηρίζονται «ὡς ἀδύνατοι».

11) Συνεργασία σχολείου καὶ οἰκογενείας γιὰ τὴν καλύτερη γνώσιν τοῦ παιδιοῦ.

12) Ἐπιμόρφωσις τοῦ συνόλου τῶν Ἑκπαιδευτικῶν γιὰ νὰ μποροῦν νὰ παρακολουθοῦν τὴν πρόδοσιν τῶν παιδαγωγικῶν ἐπιστημῶν.

Β' Βελτίωση τῆς οἰκογενείας

Μετὰ ἀπὸ τὴν βελτίωσιν τῶν σχολικῶν συνθηκῶν γιὰ νὰ ἔχουμε ἐξασφαλισμένη τὴν πρόδοσιν τοῦ παιδιοῦ μας εἶναι ἀνάγκη νὰ βελτιώσουμε τὴν οἰκογενειακὴν συνθήκην, τότε μόνον θὰ ἐπιτύχουμε παράγοντας εὐνοϊκοὺς γιὰ μάθησιν καὶ γιὰ προκοπή. Ἡ βελτίωσις ὅμως τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀποτέλεσμα πολλῶν παραγόντων (ἐκκλησίας, πολιτείας, ἰδιωτικῆς

πρωτοβουλίας, σχολείου κ.λ.π.). Ἀπὸ τὰ ἀναγκαϊότερα μέσα βελτιώσεως εἶναι α) Ἀγωγή τῶν γονέων καὶ προπαντὶς διαπαιδαγώγησις τῆς μητέρας, διότι αὕτη εἶναι τὸ μόνον ἐνδεδειγμένο πρόσωπο γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὴν στερῆν «γνωσεολογικὴ ὑποδομὴ» τοῦ παιδιοῦ. Καὶ ἀντίθετα ἡ «ἔλλειψις τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν πνευματικὴν καθυστέρησιν». β) Σχολεῖα γιὰ τοὺς γονεῖς. γ) Μαθήματα ἀπὸ ραδιόφωνο. δ) Ἰδρυσις συμβουλευτικῶν Σταθμῶν κ.τ.λ.

Γ' Ὁργάνωσις προσχολικῆς ἡλικίας.

Μία ὁργανωμένη παιδεία σ' ἓνα κράτος προϋποθέτει κατὰ κύριον λόγον τὴν ὁργάνωσιν τῆς προσχολικῆς ἡλικίας διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς Σχολικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Γι' αὐτὸ εἶναι πρῶτιστις ἀνάγκη καὶ στὴν Πατρίδα μας νὰ ὁργανωθῇ ἡ προσχολικὴ ἡλικία.

Καὶ στὴν προσχολικὴ ἡλικία τὸν πρωτεύοντα ρόλον στὴν ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ καὶ τότε μόνον νὰ ἰδρυθῶν Νηπιτροφεία, Παιδικοὶ Στραθμοί, ὅταν θὰ ἀδυνατῇ ἡ οἰκογένεια ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδιοῦ τῆς.

Ἀναγκαῖον καθίσταται ἡ ἴδρυσις Νηπιαγωγείων ἰδιαίτερα στὴν ὑπαίθρου (ὅπου εἶναι χαμηλὸ ἐπίπεδο) καὶ στὶς ἐργατικὰ συνοικίαις τῶν ἀστικῶν κέντρων. Ὁ θεσμὸς τοῦ Νηπιαγωγείου πρέπει νὰ γενικευθῇ τὸ ταχύτερον καὶ στὴ χώρα μας.

Δ' Πολιτεία — Κοινωνία

1) Λειτουργία Μαθητικῶν Συσσιτίων. Στὴν Ἐκπαίδ. Περιφ. Α' Α' ποὺ λειτουργοῦσαν πρὸ ἐξαετίας πληρὴ μεσηδρινὰ Συσσιτία κατῆλθε ὁ δείκτης τῆς ἀπορρίψεως τῶν μαθητῶν ἀπὸ 13000 σὲ 6,8400 (Στατιστικὰ στοιχεῖα τῆς Ἐκπαίδ. Περιφ. Α' Α' τῶν ἐτῶν 1958 - 1959 μέχρι 1963 - 1964). Στὴν ἴδιαν περιφέρειαν ὁ δείκτης τῆς ἀτάκτου φοιτήσεως κατῆλθε στὸ ΜΗΔΕΝ. Νὰ ἀποτελέσματα τῆς λειτουργίας τῶν Μαθητικῶν Συσσιτίων:

2) Βιβλιόφωρος ὑγείας τῶν μαθητῶν, (ὅπως τὰ ἐθέσπισε τὸ Ὑπουργεῖο Ὑγιεινῆς).

3) Σχολικὴ Ἰατρικὴ Περίθαλψιν.

4) Νὰ γίνων στὶς ἐδρες τῶν Ἐπιθεωρησέων Εἰδικὰ σχολεῖα γιὰ τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ παρακολουθήσουν τὰ κοινὰ σχολεῖα.

5) Νὰ ληφθῇ εἰδικὴ μέριμνα γιὰ τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰ ἐγκατελειμμένα παιδιὰ.

6) Παροχὴ σχολικῶν εἰδῶν καὶ βιβλίων στὰ ὀρφανὰ παιδιὰ.

8) Αὐστηρότεροι Νόμοι γιὰ τὴν ὑποχρεωτικὴ φοίτησιν τῶν μαθητῶν.

8) Νὰ δοθῇ διαταγὴ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ὅλα τὰ σχολεῖα νὰ ἐφαρμόζουν τὸν ἴδιον κύκλον μαθημάτων.

9) Νὰ γίνων οἰκοτροφεία γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν μετακινουμένων κτηνοτρόφων.

10) Ἡ πολιτεία μὲ τοὺς ἀρμοδίους παράγοντες νὰ ὁργανώσῃ τὸν ἐξωσχολικὸ χρόνον τῶν παιδιῶν.

11) Ὁργάνωσις τῶν θερινῶν διακοπῶν (λειτουργία παιδικῶν ἐσχῶν γι' ὅλα τὰ παιδιὰ καὶ καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν τῶν θερινῶν διακοπῶν).

12) Ἡ πολιτεία μετὰ ἀπὸ τὴν ὁργάνωσιν τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Τεχνικῆς Παιδείας ὀφείλει νὰ ὁργανώσῃ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν καθυστερημένων παιδιῶν, διότι τότε μόνον ἐφαρμόζεται πλήρως ἡ Δημοκρατικὴ ἀρχὴ «Παῖδεῖα γιὰ ὅλους». (Ὁ πιθανὸς ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν ποὺ ὑστεροῦν πνευματικὰ κυμαίνεται γύρω στὶς 50.000 ἐπίσημες στατιστικὲς δὲν ὑπάρχουν).

13) Ἡ ἀνοδος τοῦ βιοτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ θὰ συντελέσῃ πολὺ στὴν ἐλάττωσιν τῶν μαθητῶν ποὺ μένουν στὴν ἴδιαν τάξιν.

Ε' ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Ἡ βελτίωσις τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀντικείμενον ἐρεῦνης τῆς Εὐγενικῆς. Στὴν πατρίδα μας ὑπάρχει ἡ Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Εὐγενίας ποὺ μελετᾷ τὰ ζητήματα αὐτά. Μία ἀπὸ τὰς προσπάθειας εἶναι ἡ ἴδρυσις Συμβουλευτικῶν κέντρων Μελλονύμφων καὶ ἐγγάμων (θὰ δίνονται ἔτσι συμβουλὲς π.χ. γιὰ τὰ σημερινὰ ἀγχὰ τῶν γονέων — κληρονομικὰς ἀσθένειες — ἀσθένειες τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν δύο — ἀφροδίσια — τροπικὸι νόσοι — φυματίωσις κ.λ.π. — προθυμία τῶν νεαρῶν ζευγῶν ν' ἀκούσων καθεὶς χρησὶμην πληροφορίαν γιὰ τὴ μελλοντικὴν τοὺς ζωὴν).

Ἀκολουθοῦντες τὰς συμβουλὰς τῆς Εὐγενίας οἱ μελλονύμφοι πολλὰ θὰ ὠφεληθοῦν καὶ ἔχουν καὶ ἀποτέλεσμα τὴν ποιοτικὴν βελτίωσιν τοῦ παιδιοῦ.

Τὰ μέτρα ποὺ πρέπει νὰ ληφθοῦν γιὰ νὰ μὴ μένουν πολλὰ παιδιὰ στὴν ἴδιαν τάξιν καὶ γιὰ νὰ μὴ ἔχουμε πολλὰ καθυστερημένα παιδιὰ καὶ γιὰ νὰ προκύψουν καρποφόρα ἀποτελέσματα πρέπει τὰ μέτρα αὐτὰ νὰ εἶναι συνισταμένη πολλῶν παραγόντων, ἥτοι: α) Βελτίωσις τῶν σχολικῶν συνθηκῶν. β) Βελτίωσις τῆς οἰκογενείας. γ) Ὁργάνωσις τῆς προσχολικῆς ἡλικίας. δ) Δραστικὰ μέτρα τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας καὶ ε) Ἐφαρμογὴ τῶν προτεινόμενων μέτρων τῆς Εὐγενικῆς γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴν ποιοτικὴν βελτίωσιν τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ παιδί εἶναι ἡ ἀσπίς τῆς φυλῆς καὶ τοῦ ἔθνους. Εἶναι οἱ αὐριανοὶ συνεχιστὲς τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ μελετήσουμε τὰ ζητήματα μὲ μετὰ τὴν προσοχήν, ἀλλὰ καὶ μὲ περιστάσει.

ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ

II. 'Η κοινωνικο-οικογενειακή και σχολική αστάθεια του «αισθηματικού»

Μετάφραση ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ - GARIN

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

“Ας υπενθυμίσουμε πρώτα απ’ όλα, ότι ο συνδυασμός της πρωτόγονης συγκινητικότητας και μιας ισχυρής δραστηριότητας δεν προδιαθέτουν τους μαθητές αυτούς, κατά κανόνα, στη θεωρητική νοημοσύνη. ‘Η μειωμένη αυτή επιδεξιότητα φαίνεται άμεσα από το δημοτικό. Οι μαθητές οι υπερβολικά δραστήριοι του R. GAILLAT παρουσιάζουν ικανότητες για τα μαθήματα που προκαλούν συγκίνηση (άναγνωση, άπαγγαλία, προφορικά, γεωγραφία, ίχνογραφία) ή την άμεση δράση (σχέδιο, χειροτεχνία), άδεξιότητα σε μαθήματα πιο θεωρητικά (γεωμετρία, φυσικές επιστήμες). Αυτές οι διαφορές, είναι πιο φανερές στο Γυμνάσιο. Έξετάζοντας τριακόσιους έβδομητά μαθητές των τελευταίων τάξεων ο GRIEGER, διαπιστώνει ότι από τους υπερβολικά δραστήριους μόνον 13ο)ο πετυχαίνουν στα μαθηματικά (μέσος όρος 27ο)ο, 23ο)ο), 23ο)ο στη φιλοσοφία (μέσος όρος 33ο)ο). ‘Η νοημοσύνη τους, έννοείται δεν είναι έσωτερικώς μικρότερη, αλλά είναι προσανατολισμένη από το χαρακτήρα προς το συγκεκριμένο, το θετικό, το άμεσο. Πρέπει να το καταλάβει κανείς για να προσανατολίσει αυτούς τους μαθητές. Μια νοημοσύνη του τύπου αυτού, μπορεί άσφαλώς να προσαρμωθεί στις θεωρητικές μελέτες. ‘Αλλά θα είναι φρόνιμο να μην παραγνωρίσουμε ότι η προωθημένη έξωστροφία ή υπερβολική του προσήλωση στο παρόν και τη στιγμή, ή σχετική του κλίση στο συγκεκριμένο και υλικό προσδιορίζουν το πεδίο της νοημοσύνης του τύπου αυτού και τους τρόπους του.

Πρόκειται για μια νοημοσύνη με τάση προς το φανταστικό, ή πιο συχνά με τάση προς το τεχνικό. ‘Ο τύπος της νοημοσύνης φαίνεται έτσι, ακόμη μια φορά σαν συνδυασμένο αποτέλεσμα της ίδιας της τάσης και των στοιχείων που συνθέτουν τον χαρακτήρα. Μια κατάλληλη έκλογη των σπουδών εξασφαλίζει τη σχολική επιτυχία, όχι μόνον έξ αιτίας των πρακτικών ικανοτήτων που δημιουργεί, αλλά γιατί εξασφαλίζει στην προσωπικότητα συνάρτηση και συνοχή στη δουλειά της και απ’ αυτό, μια πολύ καλύτερη γενική σταθερότητα. Τονίσαμε τα προτερήματα του τεχνικού προσανατολισμού για τον χαρακτήρα αυτόν. ‘Αν

πρέπει να μείνει στη θεωρητική διδασκαλία, ή επιτυχία του εξαρτάται κατά ένα μέρος από τη θέση που θα έχουν οι συγκεκριμένες ασκήσεις. Έχουν πολλές φορές καταδικάσει την εφαρμογή του τύπου της ψυχαγωγίας με τα παιχνίδια. Είναι αλήθεια, ότι για ένα καλό μαθητή δίνουν την εντύπωση χαμένου χρόνου και έλλειψης σοβαρότητας. ‘Αλλά μια τάξη δεν αποτελείται μόνον από μαθητές που προσαρμόζονται εύκολα. Πολλοί άλλοι, που θα ήταν πολύ εύκολο να τους καταδικάσουμε ή να τους εγκαταλείψουμε, έχουν ανάγκη να τους διευκολύνουμε και να τους ανανεώσουμε το ενδιαφέρον τους.

Γι’ αυτούς κυρίως είναι χρήσιμη ή εφαρμογή των παιχνιδιών και των ανταγωνισμών: έρωτήσεις καθ’ ομάδες, πρωτάθλημα λατινικών κλίσεων με διαγραφές, διάφορα χειροτεχνικά παιχνίδια, ψάρεμα, όπου ή μεγάλη άθλητική έννοια των υπερβολικά δραστήριων, όπως και ή διάθεση για παιχνίδι του «νευρικού» επηρεάζεται εύκολα. ‘Ανταγωνισμοί (φράσεις δύσκολες που συντάσσονται από μια ομάδα — με τον έλεγχο του δασκάλου — στην αντίθετη ομάδα, θεατρικά άποσπάσματα που μοιράζονται και παίζονται από τα παιδιά. Μεταφράσεις κειμένων, όχι άφηρημένων (όπως το «αγαθά αποτελέσματα της φιλοσοφίας» ή «αθήκοντα πολιτικών ανδρών» στην πέμπτη τάξη) αλλά ζωντανών διηγώσεων, όπως είναι οι μύθοι της Φαίδρας όπου, όπως παρατηρούν όλοι οι καθηγητές, τα παιδιά ξαναβρίσκουν με ευχαρίστηση όλα τα ζώα του LA FONTAINE συνέχεια του θέματος ενός κειμένου στα κείμενα όπου το συνεχίζουν κ.λ.π.

Οι συγκεκριμένες ασκήσεις των μαθηματικών ταιριάζουν σ’ όλους προς μαθητές του δημοτικού και ιδιαίτερα στους εύαισθητους και κατά συνέπεια στους υπερβολικά δραστήριους: Στην έκτη κατ’ ευθείαν εκμάθηση των όγκων, έπειτα της έπιφανείας που μελετάται σαν μια έπιφάνεια ενός συγκεκριμένου στερεού κ.λ.π. ‘Ακόμη μελέτη των πολυγώνων και των έπιπέδων με ασκήσεις διπλώσεως και κοπής χάρτου, έπαληθεύσεις με τη βοήθεια της πλάστιγγας. Προσδιορισμός του ειδικού βάρους (στην έκτη) με διπλά σταθμά. Στις τάξεις της πέμπτης και τετάρτης βαθμίδας όπου οι μαθητές πρέπει να προετοιμάζονται για να

περάσουν από το συγκεκριμένο στο άφηρημένο, την ανάγκη της λογικής αιτιολόγησης, τη διάκριση υποθέσεων - συμπερασμάτων, τη λογική λειτουργία στο σύνολό της, υπολογίζουν ένα 30ο)ο των μαθητών που άποφεύγουν αυτές τις μεταπτώσεις.

Θα ήταν επίσης καλό στα μαθηματικά καθώς και στα λατινικά, να πραγματοποιούμε όσο το δυνατό περισσότερο την προσφυγή στο συγκεκριμένο. Το μάθημα των συγκεκριμένων ασκήσεων συγκρατεί την υπερβολική ταχύτητα του πνεύματος, που — όπως απέδειξαν οι έργασίες του SPEARMAU — δεν έχει σχέση με την ένταση της νοημοσύνης γιατί αυτή ή βία σύνη δεν είναι άλλο από ένα δείγμα της συγκινητικής αστάθειας. Μόνον αν συμφιλιώνουμε διαρκώς τον μαθητή, με την τάξη, αν σταθεροποιούμε και ανανεώνουμε το ενδιαφέρον, κάνοντάς το συγκεκριμένο, θα συγκρατήσουμε την έπιθυμία του. ‘Η παγωμένη περιορισμένη γνώση, ή ή γνώση που βγαίνει με μονότονες περιοχές δεν τον ενδιαφέρει. ‘Αλλά ή ενεργητική γνώση, ή χειροπιαστή, όπως θα μπορούσε κανείς να την χαρακτηρίσει τον κατακτά.

‘Η οικογένεια έχει να παίξει σημαντικό ρόλο στην προσηλωση στη δουλειά του ενεργητικά άσπατου αυτού χαρακτήρα. Πρώτα, όπως έχουμε ξαναπεί, σχετικά με τον προσανατολισμό, που διευθύνεται από τον τριπλό συνδυασμό μιας νοημοσύνης έλάχιστα ικανής στη λογο - αντίληπτική λειτουργία μια χειροτεχνική επιδεξιότητα γενικά πολύ έντονη και τέλος μια ζωνρή προτίμηση στα επαγγέλματα δραστηριότητας και ίδιως περιπετειώδη.

‘Αλλά πρέπει να τακτοποιηθεί απ’ ευθείας ή συγκινητική αστάθεια: Ν’ άποφεύγονται οι ευκαιρίες όπου ο μαθητής αυτός «θα κάνει το σπουδαίο» να έπιβλέπεται ή σχολική του κανονικότητα, να υποβάλλεται με τρόπο μαλακό, παρά τα ξεσπάσματά του, σε μια έπιμελημένη εργασία, όταν έχει την τάση να τα εγκαταλείψει, να έπιδιώκονται σε ευκαιρίες και τα μέσα που θα τον καταπραύνουν.

IV. Η ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ ΤΗΣ ΦΑΝΕΡΗΣ ΟΚΝΗΡΙΑΣ ΣΤΟΝ «ΑΜΟΡΦΟ».

‘Η σχολική συμπεριφορά των άμορφων καθώς και των άπαθών παρουσιάζει τα ίδια περίπου αποτελέσματα: Τη γενική άποτυχία στις μελέτες του R. GAILLAT και οι πρώτοι και οι δεύτεροι βρίσκονται 100ο)ο μεταξύ των «κακών μαθητών». Στον τομέα των επιδεξιοτήτων οι «άμορφοι» δεν έχουν «πραγματική δεξιότητα εκτός καμιά φορά στη φυσική» (το σημείο αυτό, αντίθετα από ότι φαίνεται, είναι πολύ σπουδαίο). Οι «άπαθείς» «δεν έχουν καμιά δεξιότητα, εκτός από άτομικές εξαιρέσεις» και παρουσιάζουν «όλοκληρωτική άδεξιότητα, εκτός καμιά φορά στα μαθηματικά» και το σημείο αυτό είναι επίσης ενδιαφέρον.

Εργαζόμενος αυτή τη φορά με μεγάλους μαθητές (τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου) ο

P. GRIEGER διαπιστώνει ότι οι «άμορφοι» και οι «άπαθείς» μοιράζονται τους μικρότερους βαθμούς. «Οι άμορφοι» και οι «άπαθείς» εν τούτοις είναι αρκετά διαφορετικοί, ή όκηρία τους και ή άδιαφορία τους έχουν διαφορετική προέλευση και ή οικογενειακή και σχολική άγωγή τους πρέπει να διαφοροποιηθεί.

‘Ο άμορφος στην οικογένεια νειά του και στο σχολείο. Με τον τύπο αυτό της άποτυχίας μήκαμε στην κατηγορία των άσυγκινητών. ‘Επί πλέον πρόκειται για έναν πρωτόγονο. ‘Εδώ φαίνεται μια φαρά ακόμη ή ανάγκη να μη μιλάμε γενικά για τις έπιδράσεις που δέχθηκε ο μαθητής. ‘Ο «μαθητής» δεν υπάρχει. Δεν υπάρχουν παρά μαθητές. Αυτός, ιδιαίτερα, είναι πολύ λίγο εύαισθητος στις καταπίσεις που έχουν κοινωνικο - οικονομική και οικογενειακή προέλευση: λίγο αν διαθέτει άκόμενη μια άσθενή εύαισθησία και έναν έλαττωμένο πρωτογονισμό (τύπος 323) καθόλου αν ή εύαισθησία και ή έμμονη είναι χαμηλότερη (τύπος 121). Οι ένοχλήσεις που προέρχονται απ’ αυτές είναι διπλές: Τα αισθάνεται πολύ λίγο συναισθηματικά και διαλύονται γρήγορα στις γρήγορες ανανεώσεις του πρωτογονισμού του. ‘Αν αυτός ο μαθητής έχει κοινωνικές ή οικογενειακές ένοχλήσεις θ’ άποδράσει το συντομώτερο. Θεωρεί το σχολείο σαν μια εφηνική χάβρα μάλλον παρά σαν μια ευκαιρία για άντιδραση. ‘Οταν άντιδρά ο άμορφος, άντιδρά όσο το δυνατό λιγώτερο. Είναι υπερβολικά σύντομος. Και όταν το οικογενειακό περιβάλλον είναι τέτοιο, ώστε ν’ άπαγορεύει τη συντονία του, παίρνει άντεκδίκηση στην ήρεμία του σχολείου ή του λυκείου.

‘Η άνάγκη ψυχολογικής άρμονίας φαίνεται στην ψυχολογική του συμπεριφορά και δεν κάνει άλλο από το να την μεταθέσει. Στη γλώσσα της μορφολογίας, ο άμορφος είναι ένας τέλειος «αγαλλόμενος». ‘Η άντιθέσή του προς τον άπαθή από της πλευράς αυτής είναι φανερή όπως δείχνουν οι παραπάνω εικόνες. ‘Οπως συμβαίνει όλα να γίνονται ώσαν ο άμορφος να πιστοποιούσε με το μοντέλο του προσώπου του χωρίς κοιλότητες, χωρίς προεξοχές ή άνωμαλίες, τις άσημαντες άντιδράσεις του άπέναντι των γεγονότων και των όντων, το ίδιο δεν διαθέτει την άναγκαία ψυχολογική ένταση για να δώσει στη ζωή του μια προσωπική κατεύθυνση. Είναι έρμαιο του έαυτού του, των άλλων, των καταστάσεων. Δεν υποφέρει γι’ αυτό. Δεν το άντιλαμβάνεται. ‘Εχει την ψευδαίσθηση ότι ζή πραγματικά.

‘Η φυσικο - ψυχολογική του άνάπτυξη, χωρίς ιστορικό δεν τον διαψεύδει. ‘Ανάπτυξη άνετη, που εύκολα κλίνει προς την παχυσαρκία. ‘Αργεί λίγο να συνειδηθεί στην καθαριότητα, άργοπορεί λίγο στα πρώτα βήματα και τις πρώτες λέξεις, παθητική τάση που έκδηλώνεται από τη συνεχή άναζήτηση της μητρικής άγκαλιάς. ‘Εφηβία χωρίς ιστορία, άύξηση εύκολη και γρήγορη στο άνάστημα και το βάρος

μέ μια ώρισιμένη πλαστικότητα στις σάρκες που είναι αρκετά λευκές και μαλακές. Αυτή, φυσικά, είναι μια γενική εικόνα, που διαφοροποιείται, όπως από ψυχολογική άποψη, ανάλογα του αν πρόκειται για έναν βασικά άμορφο (τύπου 111 π.Χ.) ή για παρανευρικό άμορφο (τύπου 323 ή 423) ή τέλος για παρααιματώδη άμορφο (τυπ. 242 π.Χ.).

Χωρίς να επιμένουμε, σημειώνουμε μόνον ότι ο βασικός άμορφος αντιπροσωπεύει τον φυσικό και ψυχικό τύπο, που έχουμε άλλοτε περιγράψει με το όνομα «λυμφατικός» που χαρακτηρίζεται από μια μαλακή ανάπτυξη, χωρίς σημαντικά έπεισόδια, εκτός αρκετά συχνά από την πλευρά των βρόγχων.

Αυτές οι ένδειξεις και το φυσιολογικό σχήμα που τις εικονίζει, φανερώνουν τη γραμμή του χαρακτήρα, τη νωθρότητα. Στους βασικά άμορφους ή παρανευρικούς. Νωθρότητα καθαρή ολοκληρωτική. Τα παιδιά αυτά έχουν μια στάση που την προτιμούν. Νωθρότητα, άδεια χέρια, άδαιο κεφάλι και μπράτσα κρεμασμένα. Οι βλέψεις τους στρέφονται προς την πολυθρόνα, την καρέκλα, το τραπέζι, το κρεβάτι. Τεμπελιά, που συνοδεύεται συχνά κυρίως στους παρανευρικούς από μια μεγάλη τάση σχετική με άκολουθήσουν τις εύκολες παρορτήσεις του περιβάλλοντος. Στους άμορφους παρααιματώδεις λιγώτερο άδράνεις (τύπου 242) ή νωθρότητα φαίνεται παύλ λιγώτερο: 'Ακούνε ήρεμα, αλλά χωρίς διάθεση για δουλειά που τους επιβάλλουν αν ή σχολική ή οικογενειακή έξουσία είναι στερεά.

Κανένα πραγματικό ενδιαφέρον, καμμία έρευνα, καμμία άνάγνωση, καμμία προσέγγιση. Το χθεσινό μάθημα ξεχνιέται όταν μάθουν το αύριανό. Περιορίζονται στο να χρησιμοποιούν μια έφημερη μνήμη. 'Αναβάλλουν τη δουλειά, την άφινουν για την έπομένη ημέρα συνεχίζοντας ή συγκρατώντας το χασμουρητό. Τα θέματα που τους έχουν δώσει πριν από όκτώ ή 15 ημέρες γίνονται την τελευταία στιγμή για να μην υπολογίζουν έτσι στη βοήθεια ενός συμμαθητού με περισσότερο ζήλο, ή του πατέρα που είναι αξιολύπητος. Αυτοί όμως, οι παρααιματώδεις άμορφοι δεν παρουσιάζουν τη γενική νωθρότητα του βασικά άμορφου, αλλά μιάν άνιση νωθρότητα: Τυχαίνει να ενδιαφερθούν για το πιο ενδιαφέρον και το πιο εύκολο. 'Η ζωρή περιέργεια τους βρίσκει κάποιο ένδιαφέρον καμμία φορά, στα γαλλικά, τη γεωγραφία, στις ζωές γλώσσες. 'Αλλά αν ένας μαθητής ενδιαφερθεί για τα μαθηματικά ή αν ξέρη τη λατινική γραμματική δεν πρέπει να τον κατατάξουμε σ' αυτή την κατηγορία! 'Οστόσο δεν πρόκειται για έλλειψη προσαρμογής. 'Ασφαλώς υπάρχουν άμορφοι που δεν είναι έξυπνοι, αλλά δεν είναι περισσότεροι άπ' αυτούς που υπάρχουν, στους άλλους χαρακτήρες. 'Η άποτυχία όφείλεται στη μη κινητοποίηση μιας νοημοσύνης που μπορεί να είναι τέλεια αξιόλογη, εκ μέρους του χαρακτήρα. Πώς να καταπολέμησε κανείς αυτή τη νωθρότητα; Πρέ-

πει πρώτα άπ' όλα να βρή την προέλευσή της άφου παραμερισθούν οι καταστάσεις υποζωπικότητας ή άκόμη της γεννητικής υπερπλασίας που συναντώνται έδω άρκετά συχνά, και άναγονται στη δικαιοδοσία του γιατρού.

Αυτή ή προέλευση φαίνεται ότι πρέπει ν' άναφερθή στην τόσο φωτισμένη διάκριση του PIERRE ZANET μεταξύ της ψυχολογικής δύναμης και έντασης. 'Η ψυχική δύναμη είναι το κεφάλαιο που διαθέτει ένα πνεύμα.

'Η πράξη είναι φαινόμενο «ύψηλης έντάσεως» ή όνειροπάληση, ή κινητική άναταραχή ή των σπλάχνων μπορούν να θεωρηθούν σαν φαινόμενα χαμηλής έντάσεως και άντιστοιχούν σε ένα νοητικό επίπεδο πολύ κατώτερο.

Αυτή ή διάκριση μεταξύ δυνάμεως και έντάσεως, έξηγει μεταξύ άλλων, τη διαφορά μεταξύ του άμορφου και του άπαθούς. 'Ο άμορφος διαθέτει μια δύναμη, ένα κεφάλαιο άυθεντικά. Το δείχνει στη διάθεσή του για τα παιχνίδια. 'Αλλά όταν βρεθή μπροστά σε ένα μάθημα της άριθμητικής ή άκόμη σε ένα άτομικό παιχνίδι, είναι άνικανος να ύψωση τη δύναμή του στο άναγκαίο επίπεδο. 'Η άνεπάρκεια είναι όχι πιά στην ένέργεια που πρέπει να διαθέσει αλλά στο χαμηλό επίπεδο όπου την σπαταλά. 'Ο παιδαγωγικός δρόμος στον όποιο θ' άκολουθήσουμε είναι καθάρος. Πρέπει ν' άναζητήση τα κατάλληλα μέσα για ν' άνυψωση το σημείο της έφαρμογής της ένέργειας που είναι διαθέσιμη. 'Η παρακολούθηση της οικογενείας και του δασκάλου είναι ο πρώτος άναγκαίος όρος, όχι όμως άρκετός. 'Ο δάσκαλος δεν θ' άφήση τον νεαρό άμορφο να έγκατασταθή διακριτικά στο βάθος της τάξης ή στη σκία κάποιας γωνίας για να περιμένει εκεί με μακαριότητα πότε θα βελτιώση το μάθημα και θ' άρχισή το παιχνίδι. 'Η οικογένεια θα παρακολουθή τα θέματα και τα μαθήματα με άκριβεια, χωρίς να φοβάται ότι αυτή ή έπαγρύπνηση, που θα είναι όταν χρειάζεται άυστηρή ή χαλαρή αν μπορή, δεν εά δημιουργήση αντίδραση ή έγκατάλειψη. Αυτή ή διπλή προσοχή έξασφαλίζει χειρονομίες και πράξεις έξωτερικές, αλλά άφίνει άδρανή τον έσωτερικό χαρακτήρα. 'Η πραγματική παιδαγωγική μέθοδος είναι έντελώς άλλη. Πρέπει άς μιν το ξεχνάμε, να άνυψώσουμε το σημείο έφαρμογής της διαθέσιμης δύναμης να την τευτώσουμε περισσότερο. 'Υπάρχουν δυο τρόποι γι' αυτό. Πρώτα ή λεκτική άποκάλυψη. Είναι πάντοτε χρήσιμη. 'Ας δείξουμε, λοιπόν, στο νεαρό άμορφο, άρχίζοντας από τα δώδεκα ή δεκατέσσερα χρόνια του, τις άδυναμίες και την προέλευσή τους. Είναι μια άναγκαία προεδοποίηση, αλλά πολύ άνεπαρκής. 'Η άλλη θενική θεραπεία βρίσκεται στην ολοκληρωση.

'Η άνάγκη είναι φανερή: 'Ο μαθητής αυτός διαθέτει μια ώρισιμένη ενεργητικότητα που την σπαταλάει στις όμαδικές ψυχαγωγίες. 'Η νωθρότητά του δεν είναι ή άρνηση κάθε εργασίας αλλά είδικά της ατόνομης και μοναχικής εργασίας. 'Η έλλειψη της έσωτερικής ενεργητι-

κότητας σ' αυτό το παιδί δεν το άφίνει ούτε να παίξη μόνο του, ούτε να εργασθή μόνο του. Μεταξύ του όμαδικού παιχνιδιού και της προσωπικής εργασίας άς χρησιμοποιήσουμε τη βαθμίδα της όμαδικής εργασίας. 'Εχουμε σημαντικά πειστήρια για τα καλά της άποτελέσματα. Μεταμόρφωση ήθικη και πνευματική, τετράδια χωρίς λάθη, χάρτες καλοσχεδιασμένοι, έρευνες καλά έργανωμένες, όλα αυτά είναι εργασίες όπου ο «άμορφος» θα θελήση να κρατήσει τη θέση του όπως την κρατάει στο παιχνίδι.

Το παιδί μαθαίνει με τον τρόπο αυτό τη σημασία της προσπάθειας, αισθάνεται ίκανοποίηση που δεν την υποπτεύεται. Θα μεταφέρει κάτι από τις άνακαλύψεις του αυτές στην προσωπική του εργασία. Είναι βέβαιο ότι ή διάκριση της άνόδου αυτής δεν είναι έξασφαλισμένη. Μπορεί να την διακόψη μια παρόρμηση νωθρότητας. Πρέπει να επιμένουμε έως ότου άποκτήση ο μαθητής όριστικά τη συνήθεια να ενδιαφέρεται και να καταβάλλη προσπάθεια. Κάθε φορά ή έπαναφορά του θα είναι εύκολότερη από την πρώτη κινητοποίηση. 'Επαφελούμεθα της εύκαιρίας να σημειώσουμε ο έπυπος της έρευνας» συνιστάται έπαγγελματικά στους καθηγητές του γυμνασίου γιατί έξασφαλίζει την ενεργητική συμμετοχή του μαθητού από όλες τις άπόψεις, στα μαθήματα και παραβάλλει μ' αυτή τον πραγματικό του χαρακτήρα της όμαδικής άναζήτησης και της έρευνας. ('Εγκύκλιος του Μ. BRUNOLD, γενικού διευθυντού ήμερ. 6 'Οκτωβρίου 1952).

Τέλος, χωρίς να έπαναλάβουμε ότι συστήσαμε άλλου για τη γενική παιδεία αυτού του χαρακτήρα άς σημειώσουμε πόσο μπορεί να φέρη άποτελέσματα ο προσκοπισμός γιατι είναι συγχρόνως παιχνίδι και καθήκον, σ' αυτή την άνύψωση της έννοιας της προσπάθειας. 'Η προσπάθεια αυτή για τη σχολική συνεργασία θα έχη τις ίδιες άρετές.

V. Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΙΚΗΣ ΝΩΘΡΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΠΑΘΟΥΣ

'Ο άμορφος δεν είναι ένας άσθενικός. 'Η φυσιολογία του, άκόμη ο ζήλος του για το παιχνίδι και ή εργασία του όταν καθοδηγείται καλά, τον άποκαθιστούν. 'Ο άπαθής αντίθετα είναι ένας άσθενικός. 'Η μορφολογική του εμφάνιση γενικά, το σχήμα του προσώπου του είδικά, το φανερώνουν, και ή όλη συμπεριφορά του το επιβεβαιώνουν. Οι άμορφοι και οι άπαθεις είναι όκηνοι, αλλά όκηνοι ουσιαστικά διαφορετικοί τόσο όσον άφορά την προέλευση όσο και τη φύση της τεμπελιάς τους. 'Η όκηνρία του άπαθούς έγγράφεται στην ιστορία του και στη φυσιολογική του. Οι μορφολογολόγοι γιατροί έχουν την ιδέα ότι ή άνεπάρκεια προέρχεται συγχρόνως από την ιδιοσυγκρασία και από περιστατικά της προσωπικής του ιστορίας. 'Επεισόδια πρόσφατα, κληρονομικά ή προσωπικά που δημιούργησαν

μια θάση πολύ λίγο άνθεκτική. 'Ατυχη μεταλλαγή της ράσας, αίμομιξία, έλλειψη άναένωσης ή δυστυχίας, σοβαρές άρρώστιες της νηπιακής ήλικίας, μακροχρόνιες άκινήσιες θεραπευτικής μορφής, που δημιουργούν έξασθενημένο σώμα έκπαίδευση έντονη και άδέξια που άποθαρρύνει ένα ένστικτο έξασθενημένο.

'Οπως όποτε, τα άποτελέσματα είναι ή δημιουργία ενός μικρού καχεκτικού παιδιού, χωρίς αντίσταση, που με το παραμικρό κρουλόγημα παθαίνει βρογχίτη, λυμφατικό που ύποφέρει από άναφυλαξίες (άλλεργικές καταστάσεις, έκζέματα, όρτικάρια). Στην παιδική του ήλικία έχει τάση να περιορισθή στη φτώχεια του, και να περάση έτσι μια παιδική ζωή χωρίς ζωηρότητα, χωρίς παρορμήσεις, χωρίς λαμπρότητα. Αυτό μπορεί κανείς να πη ότι είναι κατά βάθος άσθενικό.

'Από εκεί προέρχονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σχολικής του διαγωγής. 'Ο νεαρός «άπαθής» δεν διαθέτει παρά έλαχίστη δύναμη που ως τόσο ο «έμμενος» χαρακτήρας του τον άναγκάζει να έκταθή όσο μπορεί. Αυτή ή προσπάθεια δεν τον οδηγεί μακριά αλλά δίνει τα χαρακτηριστικά του στην προσωπικότητά αυτή που ύψώνει στο κενό τις θεωρίες του, τις διαθέσεις του για την τάξη και τη μεθοδικότητα.

'Η γενική άδυναμία ένεργείας είναι περισσότερο ή λιγώτερο φανερή, άνάλογα, έννοείται με τα άτομα. 'Ενας «άπαθής» τύπου 346 είναι άρκετά διαφορετικός από έναν άλλο «άπαθής» τύπου 118. 'Ο τελευταίος αυτός τύπος μαθητού σπρώχνοντας στα άκρα τα γνωρίσματα αυτού του χαρακτήρα, θέτει τα πιο βαρεία μορφωτικά και παιδαγωγικά προβλήματα.

'Η σύλη του διαλείμματος είναι άποκαλυπτική. 'Ο «άπαθής» άπομονώνεται ή συμπεριφέρεται άνάμεσα στις όμάδες και τα παιχνίδια χωρίς να προσκολληθή σε κανένα. 'Όταν κτηπήση το κουδούνι, μπαίνει στην τάξη με την ίδια άδιαφορία. Μπορεί να έχη την ίδια έξυπνάδα με έναν άλλο. 'Αλλά σε τί χρησιμεύει ή έξυπνάδα όταν ο χαρακτήρας την άφίνει άδρανή; Αυτός λοιπόν που δεν είναι προικισμένος ούτε με εύαισθησία, ούτε με διαστηριότητα, δεν μπορεί παρά να την άφήση άχρησιμοποίητη. 'Ός τόσο, όταν είναι αυτοδύναμη ζωή φθάνει σε περιορισμένα όρια στα μαθήματα τα πολύ όργανωμένα, όπως π.χ. στα μαθηματικά. 'Η φύση των μαθηματικών, ή αλληλουχία τους, ή ψυχρή άυστηρότητά τους άνταποκρίνεται στην άίσθηση της μεθοδικότητάς του, που προέρχεται από μια έμμενη που δεν μπορεί έδω γενικά να μεταστραφή και να γίνη άυτοατισμός, «χυδαίος άναμνησκισμός, ψυχρός, ετερεότυπος, όπου παρεμβαίνουν περισσότεροι οι συνήθειες παρά οι λογικές άρχές». (P. GUEGER). Οι παιδαγωγικές έρευνες του R. GAILLAT και του P. GRIEGER συμφωνούν άκόμη στο σημείο αυτό: 'Ο GAILLAT σημειώνει στους μαθητές του της στοιχειώδους «την ολοκληρωτική άδυναμία προσαρμογής»

(άπαθείς) εκτός κάπου κάπου στα μαθηματικά. Ο GREIGER δεν βρίσκει μαθηματικό τάλεντο παρά σε 5ο) ο στους σαράντα μεγάλους μαθητές του που έχουν αυτόν τον χαρακτήρα. Είναι πιο κοντά στο συγκεκριμένο και λιγότερο απηλλαγμένοι από την έπαφή του: Βρίσκουν εκεί τροφή έτοιμη που δεν είναι υποχρεωμένοι να δημιουργήσουν. Είναι επίσης κάποτε ίκανοί να συνθέσουν ένα θέμα με μια σύντομη ακρίβεια. Κρατούν επίσης βιβλία, τετράδια και κασετίνες σε μια αξιοσημείωτη τάξη, παίρνοντας, μια μικρή ανταμοιβή σ' αυτές τις ασχολίες τους που δεν καταβάλλουν προσπάθεια. Γενικά, έχοντας συνείδηση της ανεπάρκειας του χαρακτήρα τους, οι «άπαθείς» αρνούνται κάθε τι που απαιτεί μια κάποια έξαρση, μια υποχρέωση, μια προσπάθεια με συντομία, μια μορφή οποιαδήποτε αυτής της ενεργητικότητας που τους λείπει.

Μαντεύει κανείς πόσο ένας τέτοιος μαθητής είναι καταδικασμένος στην άποτυχία, αν δεν του δοθεί μια ιδιαίτερη προσοχή από την οικογένειά του και από τους δασκάλους του. Μια φυσιολογική αγωγή είναι τις περισσότερες φορές απαραίτητη για να δώσει σ' αυτόν τον άσθενικό τη δύναμη που του λείπει, δυναμώνοντας την ύποτονία που έχει κλίση στην αφηρημάδα, και είναι συχνά βαθεία, και προέρχεται πολύ πιθανώς από ανεπάρκεια των ενδοκρινών αδένων.

Από ψυχολογικής και παιδαγωγικής πλευράς θα ήταν άστοχο να προσφύγουμε εδώ σε ποινές και ακόμη σε παροτρύνσεις.

Ο παιδαγωγός θα πρέπει να επιστήση την προσοχή του στην πρωτόγονη συναισθηματικότητα του «νευρικού» να βάλει τον «αίσθημα-τία» στο σωστό του δρόμο βασιζόμενος στην έμμομη ευαίσθησία του, τη σοβαρότητά του, τη συνειδητότητά του. Θα πρέπει να στρέψει την ενεργητικότητά του όσο μπορεί περισσότερο προς τον «άμορφο». Έδώ είναι ή ίδια ή δύναμη που λιποψυχεί. Ο άπαθής ωστόσο ζή. Δημιουργεί λοιπόν, αυτόματους συνήθειες εδώ ειδικά πολυάριθμες και στέρες. Αυτά είναι ή ασφάλεια που του επιτρέπει να ζή και οι σύνδεσμοι που τον συγκρατούν. Ο κίνδυνος βρίσκεται στον σχεδόν αυτόματο τρόπο τους, στον μισοασυνείδητο: εδώ, κυρίως, διαμορφώνουν μια «δεύτερη φύση» που επιτρέπει στην αληθινή φύση να θυθίζεται κάθε μέρα περισσότερο — αν την αφήσουμε μόνη της — σε ένα είδος νάρκης και αποχαύνωσης. Τότε το παιδί πηγαίνει στο σχολείο και εγκαθίσταται, θγαίνει διδλία και τετράδια, γράφει, διαβάζει και φεύγει με το σύνθημα και γυρίζει σπίτι του, χωρίς να είναι παρόν σ' αυτές τις μηχανοποιημένες κινήσεις. Το πρώτο καθήκον είναι ν' αποφευχθεί με κάθε θυσία, αυτή ή απόκριση του όντος. πίσω από το πολύ προστατευτικό παραπέτασμα των συνθηκών. Δηλαδή χρειάζεται ή αναγκαία και συνεχής επαγρύπνηση από την οικογένεια και το δάσκαλο

ένος τέτοιου μαθητού. Πρέπει και οι δύο να προσπαθήσουν να τον αποσπάσουν από τις συνήθειές του που έχουν μηχανοποιηθεί και σιγά σιγά να τον αντιώσουν κάνοντάς τον να δή τη δυνατότητα να καινοτομήσει.

Οι σκοποί αυτοί μπορούν να πετύχουν με μια αγωγή που εξάπτει αθέλα του την πρόοδο του μαθητού, Στην οικογένεια επιτυγχάνεται με μια ζωή ενεργητική, που σπάζει τις συνήθειες, και σπρώχνει το παιδί σε πρωτοβουλίες που θα του είναι στην αρχή επιβεδλημένες. Υποδεικνύεται μια ώρισμένη αθλητική δραστηριότητα, που θα περνάει προοδευτικά από τα ατομικά σπορ (κολύμπι, ιδιαίτερα, δρόμος, ποδήλατο, σκί, αν είναι δυνατό) στα μέτρια ομαδικά σπορ. Ο προσκοπισμός, που συνιστάται πρακτικά για όλους τους τύπους των παιδιών, γιατί το καθένα αισθάνεται μια εύχρηστικότητα και μια ωφέλεια ανάλογα με τα μέτρα του, είναι το ένδεδειγμένο αντίδοτο στη φυσική και ψυχολογική στεγνότητα του άπαθους. Ένδιαφέρεται γι' αυτόν γενικά. Η έμμομη του προσαρμόζεται στους κανόνες του προσκοπισμού, ενώ ή ήθική του, που συνήθως διακρίνεται για την ίδια έμμομη, ανακαλύπτει ένα χρήσιμο μέσον για την πρόοδο και την ζωτικότητα. Άλλα κυρίως μέσα στην τάξη μπορεί να πετύχει λιγότερο δύσκολα ή σχετική ανύψωση του χαρακτήρα, αν ο δάσκαλος εφαρμόζει τις κατάλληλες μέθοδους ενεργείας και αν κατάρθωσε να καταλάβει αυτόν τον χαρακτήρα.

Ιδιαίτερα οι δάσκαλοι που απέκτησαν πείρα της εργασίας καθ' ομάδες, ξέρουν ότι είναι το καλύτερο μέσο για να παρασύρουν στη σχολική πράξη τους «δύσκολους αυτούς τύπους» για τους οποίους μιλούσε άλλοτε ο L. FRANCOIS, που δεν αφήνουν τη ναχέλειά τους παρά μόνον μ' αυτά τα τεχνάσματα. Όσο αδύνατο και αν είναι το φιλότιμο του μαθητού, κεντρίζεται. Άλλα ακόμη αυτή ή ομαδική εργασία έχει συχνά αντικείμενα συγκεκριμένα (έρευνες, μελέτη του περιβάλλοντος κ.λ.π.) που προκαλούν αρκετά την άσθενική προσοχή του χαρακτήρα αυτού. Ακόμα καλύτερα, υπό τον όρο αν ληφθή υπ' όψη σε ένα πρόγραμμα καλά οργανωμένο και φανερό, ή έννοια της τάξης και της μεθοδικότητας που χρησιμοποιεί ο χαρακτήρας αυτός κανονικά στις επιφανειακές πράξεις (στην τακτοποίηση των τετραδίων, των βιβλίων κ.λ.π.) τότε τα αποτελέσματα θα είναι θετικώτερα. Αυτή ή ενεργητική παρεμβολή κι' αυτή ή σχετική έμβοθυνση δεν ενθουσιάζουν τους άπαθείς όπως συμβαίνει στους δραστήριους. Τουλάχιστον αποκαλύπτει μια εύχαρίστηση μικρή βέβαια, αλλά στη βαθμίδα αυτού του χαρακτήρα είναι μια από τις πιο στερεές. Με λίγα λόγια αφού θα έχουμε δώσει προσεκτικά στον άπαθη τις έξωτερικές καταστάσεις που του χρειάζονται, αφού θα τον έχουμε τραθήξει πίσω από τον εαυτό του, πρόκειται να δώσουμε τέλος στη συνειδησή

C. FREINET

ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ και οι σχετικές γραφικές μέθοδες

Διασκευή ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

12ον ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

Έδώ πρόκειται κατά κάποιον τρόπο για την εμφάνιση των εντύπων μας και των έφημερίδων μας. Άλλα ή εμφάνιση δεν είναι αρκετή. Πρέπει ιδιαίτερα, να φροντίσουμε για το περιεχόμενό τους. Και στο θέμα αυτό χρειάζονται πολλά για να βγάλουμε το πλήθος των έφημερίδων αυτών από την πνευματική φτώχεια, που τις άπειλει. Έξετάσαμε το ζήτημα από διάφορες πλευρές. Θα δώσουμε εδώ μερικά στοιχεία.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αυτό είναι το μεγάλο πρόβλημα: Σπάνιοι είναι οι εκπαιδευτικοί που ξέρουν να δώσουν αυτό το «μερίδιο του δασκάλου».

Έπειδή έπιμείναμε στην ανάγκη ν' αφι- σουμε το παιδί να εκφράζεται, το αφήνουν να

του, στη μεθοδική του διάθεση, ζωντανές ευκαιρίες και ένθαρρυντικές για να άσκηθής.

Το ότι αυτή ή προσοχή μπορεί ν' αποκτηθεί από ώρισμένους απ' αυτούς τους χαρακτήρες, αποδεικνύουν εκείνοι μεταξύ αυτών — πολύ λίγοι — που βρίσκει κανείς συνήθως μεταξύ των μαθητών των αρκετά καλών ή μετρίων. Το ότι είναι απαραίτητο είναι αυτό που κάνει αυτό το γλίστρημα προοδευτικό, που σημειώνεται από τον PRUDHOMMEAU, ότι 30ο) ο περίπου από τους μαθητές που φθάνουν ίκανοί στο δημοτικό, θεωρούνται άνικανοί δύο, τρία ή έξ χρόνια αργότερα από τη διπλή κρίση του σχολείου και των τέστ. Αυτό το ένδεχομένο, βεβαίως, κατά μεγάλο μέρος προέρχεται από χαρακτήρες όπως έχουμε ιδεί ευαίσθητους — άδρανεis. Άλλα βρίσκεται μεταξύ αυτών και ένας αριθμός άμόρφων και άπαθών, που αν τους εγκαταλείψει κανείς στον εαυτό τους, θα άφεθούν στους τρόπους τους τους τόσο επιφανειακούς και εύθραυστους.

Δεν υπάρχουν στο κεφάλαιο αυτό ενδείξεις σχετικές με τους τύπους ευαίσθητο - δραστήριο - έμμομη (ή «έμπαθη») μη ευαίσθητο — δραστήριο — πρωτόγονο (ή «αίματώδη») ευαίσθητο — δραστήριο — έμμομη (ή «φλεγματικό»). Αυτό συμβαίνει γιατί αν ή αγωγή τους χρειάζεται ώρισμένες προφυλάξεις, έξ άλ-

λέη πολλά, άδιάφορο τί, σαν να μην ύπήρχε πάντοτε μια έκλογή να κάνη, γι' αυτό που θέλουμε να εκφράσουμε. Είπαμε ότι οι μέθοδές μας επέτρεπαν στο παιδί να έξωτερικεύσει τη ζωή του στο περιβάλλον του, οι περισσότεροι από τους συναδέλφους ίκανοποιούνται με το να κάνουν τις μικρές αυτές ιστορίες του δρόμου, χωρίς ένδιαφέρον και χωρίς μεγαλείο.

Δεν πρέπει βέβαια να τους κατακρίνουμε συστηματικά, αλλά πρέπει να συνειθίσουμε τους μαθητές να διαλέγουν επίσης τα θέματα αυτά για να ύψώνωνται συνεχώς σε μια ευαισθησία και μια άποτελεσματική κατανόηση.

Ο δάσκαλος δεν πρέπει να είναι θεατής. Πρέπει ν' ανακατεύεται συνεχώς σ' αυτό το παιχνίδι της ζωής, να παρακληθής στο να σκέπτεται και να μιλά ήπως τα παιδιά, για να καθοδηγούνται στη γραμμή που θα μπορέσει τότε να καλλιέργησει έπωφελώς. Πρέπει κυρίως να προσπαθή να αισθάνεται σε κάθε γεγονός εκείνο που προσφέρει συγκίνηση, γιατί μ' αυτό το τέχνασμα τα κείμενα θα

λου πολύ μέτριες, σχετικά με άλλους χαρακτήρες δεν παρουσιάζουν κανένα σοβαρό σχολικό πρόβλημα.

Όλες οι ψυχοχαρακτηριολογικές σχολικές μελέτες συμφωνούν στην κατάταξη τους ανάμεσα στους καλούς ή αρκετά καλούς μαθητές. Η έρευνα του GREIGER καθώς και του GAILLAT επιβεβαιώνουν άπόλυτα τις παρατηρήσεις μας στην άποψη αυτή. Η νοημοσύνη τους είναι ασφαλώς προικισμένη με μια ευμετάβλητη τάση καθώς και ή επιτυχία τους. Τουλάχιστον ο χαρακτήρας τους κινητοποιεί στον άνώτατο βαθμό, τις δυνατότητες της νοημοσύνης. Δεν ύπάρχει εδώ νοημοσύνη ατόδύναμη. Ο χαρακτήρας τη δραστηριοποιεί κάθε στιγμή.

Και τα άποτελέσματα που βγαίνουν από αυτούς τους μαθητές, δείχνουν ακόμη μια φορά, ότι ή σχολική επιτυχία και άποτυχία έξαρτάται τόσο από τους χαρακτήρες και για τους αδύνατους χαρακτήρες από τα περιβάλλοντα — όσο και από τη νοημοσύνη. Τόσο είναι αλήθεια ότι το δν είναι μια ένότητα, και ότι δεν μπορεί κανείς να κινητοποιήσει με βεβαιότητα τη νοημοσύνη του παρά μόνον κινητοποιώντας το ολοκληρωτικά.

ANDRE LE GAL
(Μετάφ. Έ μ μ η ς Π ά τ σ η)

NEO ΣΧΟΛΕΙΟ

253

Τὸ πρᾶγμα εἶναι σχετικὰ εὐκόλο μὲ τοὺς μικροὺς καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ δίνει τόση χάρη στὶς ἐφημερίδας τῶν νηπιαγωγείων καὶ τῶν παιδικῶν τάξεων. Ὅσο μεγαλώνουν τὰ παιδιά, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι αἰσθάνονται ἓνα εἶδος ντροπαλότητος νὰ ἐκδηλωθῶν καὶ τότε τὰ κείμενα γίνονται «ἀντικειμενικά» καὶ ψυχρά, σὰν ἀπόδοση λογαριασμῶν. Δὲν πρόκειται νὰ παραμελήσῃ κανεὶς τὸν τομέα τῆς ἔρευνας καὶ τῆς ἀπόδοσης λογαριασμοῦ ποὺ θὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀλλήλους γράφοντας. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προσπαθῇσουμε νὰ ξαναθερμώμε ὅσο τὸ δυνατό πιὸ συχνὰ τὴ συναισθηματικότητα καὶ αὐτὸ θὰ τὸ πετύχουμε κυρίως μὲ τὰ ποιήματα.

Αὐτὸς ὁ τομέας τοῦ δασκάλου θὰ φανῇ σὲ
ὅλους σὰν κάτι ἀναγκαῖο καὶ φυσικό, μὲ τὴν
κίνησιν ποὺ φέρνει ἡ ἀλληλογραφία.

15ον. Θὰ τυπώσετε ἐπίσης π ο ι ῆ μ α
τ α. Ὅχι θέβαια αὐτὲς τὶς ἀπομιμήσεις
ποιημάτων ἀπὸ κακοῦς ποιητὲς ποὺ παρα-
θετοῦν ὁμοιοκαταληξίες εἰς χάρος κάθε ὑψη-
λοῦ νοήματος. Γιὰ μᾶς ὑπάρχει ποίημα, ὅπου
ὑπάρχει θαθεῖα σκέψη καὶ εὐαίσθησία, φαν-
τασία ἢ ὄνειρο, κάθε τι ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴ
ροή τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἀναμε-
τράει μὲ μιά ἄλλη κλίμακα τῆς ἀνθρωπότη-
τας. Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ ποιήματα
μοιάζουν μὲ μιά οὐσίωδη τροφή, ἔχουν πάν-
τοτε μεγάλη ἐπιτυχία. Οἱ περισσότερες ἀπὸ
τὶς σχολικὲς ἐφημερίδες, δυστυχῶς τὰ ἀπο-
σωποιοῦν. Θὰ κάνετε μία προσπάθεια νὰ προ-
σχωρήσετε καὶ νὰ ἐξιδανικεύσετε τὰ γρα-
φόμενά σας.

16ον. Πρέπει να διαθέσεις επίσης ένα μεγάλο μέρος για τα παραμύθια τα εμπνευσμένα, ή τις παραδόσεις και γενικά στα φανταστικά έργα που έχουν ολο-

17ον Αὐτές οἱ κριτικὲς καὶ οἱ συμβουλῆς
θὰ εἶναι ἰδιαίτερα ἀξιόλογες γιὰ τὶς ἐφημε-
ρίδες τοῦ γυμνασίου, ποὺ εἴμαστε εὐτυχεῖς
ἀναφέροντας τὴ δημιουργίαν τους. Ὁ ἐφηβος,
πιεζόμενος ἀπὸ ἔργα σχολαστικά, ἐγκαταλεί-
πεται πρὸ δύσκολα ἀκόμη ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ
δημοτικοῦ. Οἱ ἐφημερίδες στὴ βαθμίδα αὐτὴ
κινδυνεύουν περισσότερο νὰ εἶναι ἀπλῶς πλη-
ροφοριακὲς. Ὡς τόσο, μερικὲς ἐπιτυχίεις μᾶς
δείχνουν ὅτι ἀρκεῖ μερικὲς φορὲς κάτι ἐλάχι-
στο, γιὰ νὰ κἀν τοὺς νεαροὺς αὐτοὺς νὰ γρά-
ψουν στὴν ἐφημερίδα τους τὰ σοβαρὰ προ-
βλήματα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν. Συζήτηση γιὰ
τὶς σχέσεις δασκάλων — μαθητῶν, μαθητῶν
— γονέων, ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, σχέσεις
μὲ τὸ περιβάλλον, προβλήματα ἐργασίας καὶ
τοῦ μέλλοντος κλπ.

Τότε ἡ παιδαγωγικὴ θὰ ξαναπάρῃ ὁλόκληρη τὴν ἔννοιάν της γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ ἐφήβου, γιὰ τὰ ἔργα καὶ τὸ μέλλον τῶν ἀνθρώπων τῆς αὔριου.

Εὐχόμεστε, οἱ ἀπλῆς αὐτὲς συμβουλὲς νὰ ἐπιτρέψουν νὰ πληροφορηθῇτε ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερον γιὰ τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ὄργανον ποῦ ἀποτελεῖ τὸ τυπογραφεῖον τοῦ σχολείου. Ὑπάρχουν, ὁμως, σχολεῖα, ποῦ δὲν διαθέτουν τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια γιὰ τὴν ἀγορὰ τοῦ ὑλικοῦ ἥ δὲν ἔχουν χρόνο γιὰ τὴν καινούργια αὐτὴ ἐργασία. Ἔτσι διστάζουν νὰ ξανοιχτοῦν στὴν περιπέτεια καὶ ποῦ θὰ ἱκανοποιηθοῦν γιὰ τὴν ὥρα μὲ ἕνα ὑποκατάστατο ποῦ θὰ τοὺς ἐπιδιέψῃ ὥστόσο νὰ βγάλουν μιὰ ἐφημερίδα ἀξιόλογη, γιὰ μιὰ ἐπιθυμητὴ κυκλοφορία. Αὐτὸ τὸ ὑποκατάστατο τοῦ σχολικοῦ τυπογραφείου εἶναι ὁ πολὺγραφος. Ἡ ἀρχὴ του εἶναι ἀπλὴ — καὶ ἐξ ἄλλου δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ποῦ κάναμε τὴν ἐφεύρεσίν του. Τρυποῦν μὲ τὸ τρυπητήρι μιὰ μεμβράνη ἢ μιὰ λεπτὴ εἰδικὴ μετἀλλινη πλάκα — τὸ στένωλ — τοποθετοῦν τὸ στένωλ αὐτὸ κάτω ἀπὸ ἕνα φύλλον ἐφωδιασμένο μὲ μιὰ μεταξωτὴ γάζα. Περνοῦν ἕναν κύλινδρο μελανωμένο μὲ μελάνι κόπιας, τὸ μελάνι περνεῖ ἀπὸ τὶς ἐγκοπὲς καὶ τυπώνεται στὸ φύλλον.

Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἔχει ἓνα προσὸν ποὺ εἶ-

Τὸ ἐλάττωμα; Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια παραλείπει τοὺς ἐνδιαμέσους: Ἡ σκέψη γίνεται ξαφνικὰ, σχεδὸν μαγικά, ἓνα κείμενο πολυγραφεμένο. Μοιάζει λίγο σὰν νὰ ἔδινε κανεὶς ἐνα ἐλεύθερο κείμενο νὰ τὸ τυπώσουν σὲ μιὰ ἐπαγγελματικὴ ἐπιχείρηση. Δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἐξοικείωση τοῦ χειρισμοῦ ποὺ κυλάει ἀληθινὰ τὴ σκέψη στὸ μέταλλο, πράγμα ποὺ θὰ δίνει τὴν αὐτοτέλεια καὶ τὴ διάρκεια.

— Έχετε ένα κείμενο μακροσκελές, του οποίου η στοιχειοθεσία κινδυνεύει να είναι άβυσσική. Τό κτυπάτε στη μηχανή και το τραβήξετε για το ημερολόγιο.

—Κάνετε μιὰ ἔρευνα γιὰ τὴν ὁποία δὲν θέλετε νὰ παραλείψετε καμμιά λεπτομέρεια; Πολύγραφο.

— Έχετε έναν πίνακα ή μιὰ στατιστική να δημοσιεύσετε; Πολύγραφο.

— Σωπρία να υπολογίσουμε τὰ σχέδια πού
θα συμπληρώσουν τὴν ἐφημερίδα ἀνάλογα μὲ
τὶς μέθοδοις πού σὰς ἐξηγήσαμε: Σὰς συνι-
στούμε ἰδιαίτερως γιὰ τὸ τράβηγμα σὸν
πολύγραφο μιὰ σελίδα πού τὴν ὀνομάζουμε
«Ἡ ζωὴ μας». Στὸ σχολεῖο μας τὴν τραβάμε
κάθε Δευτέρα. Ἀσφαλῶς θὰ ἐνσωματωθῇ στὴν
ἐφημερίδα, ἀλλὰ τὴν ἐπισυνάπτουμε καὶ στὰ
γράμματα τῶν παιδιῶν πρὸς τοὺς γονεῖς
τους. Αὐτὴ, λοιπόν, ἡ σελίδα εἶναι σὰν ἓνα
φύλλο ἀλληλογραφίας μὲ τὶς οἰκογένειες.

Τί θα βάλουμε στις σελίδες αυτές της «Ζωής μας»; Τα καθημερινά κείμενα, άνταποκρίνονται βεβαίως στη ζωή του παιδιού στο περιβάλλον του, αλλά δεν κάνουν άλλο από το να την άντανακλουν. "Ας υποθέσουμε ότι δεν άκολουθούν έντονα την έπικαιρότητα, και ότι οι άναγνώστες κινδυνεύουν να μη γνωρίζουν τίποτα: για τις καιρικές συνθήκες που έχετε, για τις άγροτικές ή κηπευτικές σας εργασίες στην τάξη, ή το εργαστήριο, για τις λεπτομέρειες της καθημερινής σας ζωής, για τις έξόδους σας, τις έρευνές σας ή τους περιπάτους σας, για τα μεγάλα γεγονότα που προβάλλουν στη ζωή του Σχολείου σας. Όλα αυτά τα βάζουμε στη «Ζωή μας» με τους υποτίτλους: Ο καιρός, Ο άγροτικές εργασίες μας, Ο έργασίες μας, Τό σχέδιό μας, Οί άλληλογράφοι μας.

Σᾶς συμβουλεύουμε τὴ σύνταξη τῆς σελί-

Στὴν πρακτικὴ, σήμερα, σχεδὸν ὅλες μας οἱ σχολικὲς ἑφημερίδες εἶναι ἀνάμικτες μὲ κείμενα ἔντυπα καὶ κείμενα πολυγραφημένα.

Δίνουμε ως τόσο τις ακόλουθες συμβουλές: Πρώτα απ' όλα πρέπει να περιποιηθείτε ιδιαίτερως τη χαρακτηριστική του στένουλ η της μεμβράνης. Πρέπει να γράφετε ὀρθια κατά προτίμηση, πάντως ὄχι λεπτεπίλεπτα, στηρίζοντας το τρυπητήρι πολύ κανονικά (ἐξακριβώστε ἀπὸ τῆ διαφάνειας ἂν ἡ ἐγκοπή εἶναι ἀρκετή). Ἄν κτυπήσετε το στένουλ μὲ τὴ μηχανή, καθαρίστε προηγουμένως τὰ γράμματα καὶ κτυπᾶτε κανονικά.

‘Ο πολύγραφος χρειάζεται πολύ περισσότερο μελάνι από τὸ τυπογραφεῖο (καὶ εἶναι ἓνα μελάνι πολλὸ εἰδικό. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ψυχρὸς μπορεῖτε νὰ τὸ ζεσταίνετε ἐλαφρὰ γιὰ νὰ περνάει εὐκόλα τὴς ἐγκοπῆς).

Μην περνάτε ποτέ δυο φορές τὸν κύλινδρο γιατί θὰ ἔχετε ἓνα ἔντυπο «τρεμουλιαστό». Πρέπει νὰ τὸ στηρίζετε μιὰ φορά μόνον μὲ σταθερὸ χέρι. Γιὰ νὰ ἔχουμε καλύτερο ἀποτέλεσμα ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς χειριστὲς ποὺ δὲν μποροῦν νὰ στηριχτοῦν πολλὴ ὥρα στὸν κύλινδρο ἐπραγματοποιήσαμε:—“Ἐναν πολύγραφο αὐτόματο 13,5X21 καὶ — ἓναν αὐτόματο πολύγραφο 21X27 «LE BISON» ποὺ προορίζεται ἰδίως γιὰ τὶς μεγάλες τάξεις. Τὸ νέο συγκρότημα γιὰ τὶς τάξεις σας σὲ ὑλικὸ τυπογραφίας καὶ πολυγράφου εἶναι στὴ διάθεσίν σας.

Ἡ πολυγράφηση, στὶς διάφορες μορφές της: λιθογραφία, ζελατίνα καὶ τώρα τράβηγμα, μὲ ἀλκόλ χρησιμοποιεῖται τὸ ἴδιο, ἀπ' αὐτόν, πού ἔχουν γιὰ τὴν ἀνατύπωση ἐλεύθερα κείμενα καὶ τὴν ἐκδοση μιᾶς ἐφημερίδας.

Ἔως σήμερα προτιμοῦσαμε τὸν πολὺ γραφο, πού δίνει ἀποτελέσματα καθαρώτερα σὲ κανονικὸ χαρτί. Γενικά, οἱ πολυγραφημένες ἐφημερίδες δὲν ἀποκαμβάνουν μεγάλης ἐκτίμησης ἀπὸ τοὺς μαθητές.

Αυτό σημαίνει άρα γε ότι η πολυγράφηση, δεν θα μπορούσε να συναγωνιστή τον πολύγραφο στα σχολεία μας; Όρισμένες τεχνικές πρόσδοι δεν θα μπορούσαν να κάνουν, τη μία ή την άλλη μέθοδο της πολυγράφησης πιο χρησιμοποιήσιμη, πράγμα που θα έπιθυμούσαμε, δεδομένου ότι ο πολύγραφος δεν λειτουργεί παρά με μεμβράνες και στένωις που οι χρήσεις τους είναι πολύ κουραστικές. Το προσεχές μέλλον θα το δείξη.

Είμαστε πάντοτε υπό την επίδραση των προόδων που θα διευκολύνουν την εργασία μας (ένναιται ότι τίποτα δεν θα αντικαταστήσει την τυπογραφία). Θα ασχοληθούμε ακόμη και πάλι με μία συσκευή που μάς προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες πριν από 20 χρόνια τον «NARDIGRAPHE» που λειτουργεί με

Ένα μαγικό γυαλί χωρίς στένουλ, με έξοδο λειτουργίας πολύ μειωμένα.

Γι' αυτόν θα μιλήσουμε αργότερα.

Η ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΗ

Όλοι οι έφηβοι σήμερα γράφουν με στυλό διαρκείας. Μόνον το σχολείο απομένει πιστό αναχρονιστικά στην πέννα και το πεννάκι.

Στο προσεχές μέλλον κάθε νοικοκυριό θα έχει τη γραφομηχανή του και τα στυλό δεν θα χρησιμοποιούνται παρά μόνον για μικρογραφήματα. Αλλά το σχολείο θα εξακολουθή να επιβάλλει μια καλλιγραφία άχρηστη με τις ατέλειωτες ασκήσεις που δεν θα έχει πια λόγο υπάρξεως. Η σκέψη μας για τον έκ-συγχρονισμό μας έκανε, φυσικά, να δοκιμάσουμε τη γραφομηχανή στις τάξεις μας. Αλλά υπάρχει στην τεχνική της ότι και στην τυπογραφία. Η εισαγωγή της στο σχολείο προϋποθέτει την πραγματοποίηση μιας γραφομηχανής που θα έχει υποστή κάθε δοκιμασία και θα έχει μια μέτρια τιμή.

Μπορείτε να ρίξετε μια από τις τυπογραφικές μηχανές από το παράθυρο. Θα την βρήτε ανέπαφη στο δρόμο. Πρέπει το ίδιο, να μπορούμε να πετάξουμε από τη μια γωνιά στην άλλη τη γραφομηχανή των ονείρων μας και να εξακολουθή να λειτουργεί.

Έχω καταστρώσει σχέδια γι' αυτή τη σχολική γραφομηχανή, αλλά δεν ξέρω αν θα μπορέσω να τα πραγματοποιήσω μια μέρα, γιατί δεν θα μοιάζει με τις γραφομηχανές που χρησιμοποιούνται σήμερα γι' αυτό θα είναι πολύ ακριβή. Στο μεταξύ μπορούμε να εργαστούμε με μια συνειθισμένη γραφομηχανή, λαβαίνοντας υπ' όψη τους αρκετά συχνούς κινδύνους της χειροτέρευσης και του σταματήματος;

Αν ο δάσκαλος επιβλέπει τη χρήση μια γραφομηχανής σε κάθε τάξη θα είναι πολύτιμη:

—Για το κτύπημα του στένουλ στον πολύγραφο.

—Για το κτύπημα 4 αντιγράφων ελευθέρων κειμένων που έχουν ενδιαφέρον, αλλά όχι εκλεκτών.

—Το ένα για τη βιογραφία του συγγραφέα.

—Ένα για τον αντιπρόσωπό του.

—Ένα για το βιβλίο της ζωής στην τάξη.

—Ένα για τους γονείς.

—Για την έτοιμασία ώρισμένων πινάκων και εντύπων.

Αν ο αριθμός των μηχανών μπορούσε να είναι αρκετά σημαντικός, το κτύπημα στη γραφομηχανή θα μπορούσε ν' αντικαταστήσει συχνά την αντιγραφή στις διάφορες μορφές της. Είχαμε για πολλά χρόνια ένα μαθητή σχεδόν τυφλό που σώθηκε με τις ταινίες και τη γραφομηχανή. Στην πρακτική εφαρμογή, εν τούτοις δεν έχουμε την ιδέα ότι μια παιδαγωγική μέθοδος, μπορεί σήμερα να βασιστεί στην κανονική χρήση της γραφομηχανής, που δεν παραμένει παρά ένα όργανο μεταξύ άλλων στην υπηρεσία της παιδαγωγικής.

Οι ανάκαλψεις του μέλλοντος είναι πιθανόν να μας επιτρέψουν να χρησιμοποιήσουμε μια μέρα σε μεγαλύτερη κλίμακα διάφορες συσκευές αναπαραγωγής που όλες θα συμπληρώνουν το έλευθερο κείμενο, την παιδική έκφραση, με την τυπογραφία, τον πολύγραφο, και την αλληλογραφία. Τις συσκευές αναπαραγωγής στιγμιαίων φωτοτυπιών που δεν έχουν παρά το ελάττωμα να είναι πολύ πιο ακριβές, τη φωτογραφία, τον κινηματογράφο, το μαγνητόφωνο.

Μία συσκευή που χρησιμοποιείται πολύ λίγο στη Γαλλία, θ' αποτελούσε για μας ένα μεγάλο βοήθημα: Το «επιδοσκόπιο», που θα μας επιτρέψει να προβάλλουμε σε τάξη μισοφωτισμένη κείμενα και σχεδιάσματα παιδιών για προετοιμασία του ελευθέρου κειμένου και για τις διαλέξεις.

Θα μας χρειαστεί γι' αυτό μια συσκευή που θα δίνει δυνατό φωτισμό, όχι θερμαντικό (για ν' αποφύγουμε τη χρήση ενός ψυκτικού μοτέρ) και με τιμή προσιτή. Το πράγμα δεν μου φαίνεται αδύνατο.

Όπως βλέπετε δεν κινδυνεύουμε να περιοριστούμε σε δυο ή τρεις μεθόδους δοκιμασμένες. Πιστεύουμε αντίθετα ότι το προσεχές μέλλον θα μας φέρει καινούργιες δυνατότητες. Αυτό μας δίνει την αφορμή να καθιερώσουμε σωστά τις ιεραρχίες. Και στην ιεραρχία αυτή το «τυπογραφείο στο Σχολείο» μένει για την ώρα το όργανο υπ' αριθ. 1 του Νέου Σχολείου μας.

(Μετάφρ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ) C. FREINET

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Το «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» αποστέλλεται σε όλα τα σχολεία του Κράτους. Εάν νομίζετε ότι σας είναι χρήσιμο στη δουλειά σας, έγγραψτε συνδρομητές σ' αυτό. Έτσι θα βοηθήσετε και σεξ να θελτιωθώ από κάθε άποψη.

Η ΨΥΧΟΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υπό ΧΑΡΑΛ. ΚΟΥΡΤΗ

Ο άνθρωπος αυτό το κινούμενο μυστήριο, σαν έμψυχον όν αποτελείται από ένα σύνολον στοιχείων και εκδηλώσεων, τα όποια συναρμολογούνται και κανονικώς αλληλοεξαρτώμενα εξελίσσονται από το βρεφικόν στάδιον και φθάνουν στην πνευματική και ψυχική τελειότητα, να δίνουν τη σημερινή πολύμορφη επιτυχία της ζωής. Το σύνολον αυτόν των στοιχείων κατά των Έλληνα φιλόσοφο «Αριστοτέλη είναι το έξης: «νοῦς, αἰσθήσις, κίνησις και στάσις ή κατά τόπον, έτι κίνησις ή καιά τροφήν και φθίσις τε και αύξησης».

Διά να επιτευχθώ λοιπόν ή ψυχοπνευματική ανωτερότης των ατόμων είναι ανάγκη όλα τα ανωτέρω στοιχεία να διαπλασθούν καταλλήλως και καθ' ένα με ξεχωριστή και ισόδαμη πρὸς όλα φροντίδα, ίνα τοιούτοτρόπως ή κλίμαξ της πνευματικής εξέλιξεως έχει στερεάς ολὰς τὰς βαθμίδας αὐτῆς, οὕτως ὥστε βαίνοντες επί της κατωτάτης στερεάς, να κτίζωμεν την ανώτεραν και ανωτάτην έτι στερεάν. Διότι κάθε ανώτερον είναι σύνθετον με όλα τα στοιχεία του κατωτέρου και εν επί πλέον. Οὕτω κατ' Αριστοτέλην «Αεὶ γὰρ εν τῷ έφεξῆς υπάρχει δύναμις το προτέρου επί τε των σχημάτων και των έμψυχων, οἶον εν τετραγώνῳ μεν τρίγωνον, εν αἰσθητικῷ δὲ τὸ θρεπτικόν». Η εξέλιξις του ανθρώπου είναι, αρχεται βέβαια από την στήλην που έρχεται στον κόσμον μέχρι εσχάτου γήρατος. Πλην όμως εις την χώραν μας και εις τὰς περισσότερας βεβαίως χώρας του κόσμου, περίοδος πρὸς πειραματισμόν ἅμα και καλλιέργεια είναι ή παιδική τοιαύτη και ή συμπληρωματικὴ εις τὰ σχολικά πλαίσια. Διά να εξευρεσύν λοιπόν οι πρόποι καλλιέργειας πασάν των ψυχοπνευματικῶν ικανοτήτων και οι εξωτερικοί παράγοντες οἵτινες επιδρῶν επί αὐτῶν, ανάγκη πρῶτα να εὑρεθῶν αὐτὰ τα αντικείμενα καλλιέργειας και δη το σύνολον των ψυχοπνευματικῶν ἀνθρωπίνων στοιχείων. Καί πρὸς τοῦτο ἀνεφέρθη ανωτέρω ο ὀρισμός του Αριστοτέλους παραθέτομεν δε και την του Πλάτωνος διαιρέσιν ὅστις χωρίζει την ἀνθρωπίνην ψυχην α) εις τὸ επιθυμητικόν, β) εις τὸ θυμοειδὲς και γ) εις τὸ λογιστικόν.

Τὰ πρῶτα λοιπόν ψυχικά σπέρματα που ο άνθρωπος ερχόμενος στον κόσμον φέρει μαζί του, ενεργητικῶς ή παθητικῶς υπόκεινται εις τὸν νόμον της εξέλιξεως. Κατὰ την πορεία της εξέλιξεως των αἱ ψυχοπνευματικαὶ ιδιότητες ὑφίστανται την επίδρασιν μερικῶν παραγόντων εκ των ὁποίων μερικοί είναι:

α) Η σωματική εὐεξία. Πασίγνωστος τυγχάνει ή καθολική ρήσις κατὰ την ὁποίαν: MEA SANAE IN CORPORAL SANO. Περιττόν

λοιπόν να λεχθῇ ποῖον ρόλον παίζει και ποῖαν σημασίαν ὀφείλουν οι παιδαγωγοὶ να δύνουν εις την σωματικὴν εὐεξίαν προκειμένου να επιτευχθῇ πνευματική και ψυχική καλλιέργεια και ἀπόδοσις.

Διότι παρ' ὅτι διάφορος είναι ή φύσις του σώματος από την φύσιν της ψυχῆς υπάρχει μεταξύ των μιὰ ἄγνωστος σχέσις ὡς λέγει ο περίφημος βιολόγος HANS DRIESCH εις ἄρθρον του μεταφρασθὲν εκ του Γερμανικοῦ ὑπὸ των (Ακτίνων» (τεύχος 78 σελ. 115). β) Δεύτερος παράγων σπουδαιότατος είναι το φυσικὸν περιβάλλον του ατόμου. Πλείστοι δοσοι εν οἷς και ο μέγας Ἱπποκράτης εις τὸ έργον του (περί ἁέρων, ὑδάτων και τόπων» τονίζουν την μεγάλην επίδρασιν του περιβάλλοντος (κλίμα, ἔδαφος, ζῶα, φυτά) του τόπου. Ταῦτα επιδρῶντα επί των σωματικῶν ιδιοτήτων δεν ἄφηναν και τὰς συσχετιζόμενας πρὸς ταύτας ψυχικὰς εν ἀδρανεῖα, διότι ή ἄγνωστος ἐκείνη σχετιζουσα δύναμις διαμορφουμένη σωματικῶς έχει και σχετικὸν ἀντίκτυπον ψυχικῶς ἀναλόγως των περιβαλλόντων ταύτην δύτων και συνθηκῶν. Οὕτω παρατηρεῖται εις τὰ παιδιὰ των ὀρεινῶν περιοχῶν μεγαλότερα διαύγεια πνεύματος από τὰ παιδιὰ των πεδινῶν βρεχῶν κλιμάτων. γ) Τρίτος παράγων είναι ο πολιτισμός. Αὐτὸς κατὰ την ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην είναι παραφύαξ του β' παράγοντος, διότι δεν είναι τίποτε ἄλλο ἢ μιὰ περιβάλλον πνευματικόν. Έτσι το παιδί του χωριοῦ έχει ὠρισμένες συνήθειες, τρόπους εκδηλώσεις ἀντίθετες από παιδί των πόλεων. Λόγω δὲ των συγκεκριμένων ἀντικειμένων των ὁποίων συχνάκις κάμνει χρῆσιν και λογαριάζει λόγω των ἀναγκῶν, έχει ἀνεπτυγμένας τὰς θετικὰς περισσότερον ικανότητες. Ένῳ τὸ παιδί των πόλεων λόγω των φανταστικῶν και θεωρητικῶν ἀντικειμένων, και σκηνῶν της ζωῆς του τοῦ επιπέδου πού από μικρὰ ζοῦν ένα σὸ χωριό, ἄλλο στην πόλι θα παρουσιάσουν σημαντικὰς διαφορὰς. Έτι δὲ τὰ ἄτομα κατὰ τὸ μέτρον των δυνάμεων των δύνανται να δώσουν την επίδρασιν των επί του πολιτιστικοῦ επιπέδου του τόπου. Νεαρὸς παῖς χωρικὸς ερχόμενος εις τὰς Αθήνας ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος θα ὑποστή την επίδρασιν του πολιτισμοῦ. Μετὰ τινα ἔτη ερχόμενος εις τὸ χωριό αὐτὸς ο ἴδιος θα επιδράσῃ επί της ζωῆς του χωριοῦ και των συναμηλικῶν του.

δ) Τέταρτος παράγων είναι οι σκοποὶ τοῦς ὁποίους τὸ ἄτομον εν τη ζωῇ επιδιώκει. Προτιμά την κλίσιν π.χ. εις την ποίησιν, την ζωγραφικὴν κ.λ.π. Η κλίσις του παιδὸς είναι επί της θαλάσσης ή επί του ἀέρος, ἐκεῖ θα επιδράσῃ ο παράγων αὐτὸς δια να εξελιχθῶν αἱ ψυ-

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς προωπικότητας

Ὑπὸ Κ. Κ. ΜΙΧΑΛΗ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ
ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Εἶναι ἴσως ἀδύνατο νὰ χωρίσουμε σὲ κατηγορίες καὶ νὰ πραγματευθῶμε χωριστὰ τὶς τόσο πολλὰς μεταβολές πού ἐπηρεάζουν τὴν προσωπικότητα ἐνὸς παιδιοῦ. Ἡ ἀντίληψη αὐτῆς τῆς ὁλοκληρώσεως συνοδεύεται καὶ μὲ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ὅτι ἕνα ἄτομο οἰκοδομεῖ τὴν προσωπικότητά του μὲ συνεχή ἐσωτερικὴ ψυχικὴ δράση καὶ μὲ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος, στίς ὁποῖες εἶναι ἐκτεθειμένο.

Οἱ δυνάμεις του καὶ τὰ περιθώρια πού διαθέτει καθορίζουν τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἑκταση, στὴν ὁποία μία ἢ περισσότερες ἐπιδράσεις θὰ τὸ ἐπηρεάσουν.

Ἡ μεμονωμένη ἐξέταση τῶν παραγόντων τοῦ ἐπηρεάζου τὴν ἀνάπτυξη τῶν ποικίλων γνωρισμάτων τῆς προσωπικότητος μπορεῖ νὰ μᾶς διευκολύνει μόνο, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπολογίσει τὶς ἰδιαίτες καὶ τόσο διαφορετικὲς σχέσεις πρὸς ὅλες τὶς ἄλλες.

ΕΜΦΥΤΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ
ΣΤΟΝ ΑΤΟΜΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ

Ἡ φυσικὴ κατασκευὴ τοῦ παιδιοῦ, ἡ φυσικο-λογικὴ του κατάσταση, καὶ οἱ κινητικὲς, δια-

χικαὶ του ἱκανότητες. Οὕτω βλέπομεν ἀγραμμάτους ἐνήλικας νὰ κατέχουν τὰ ἀπόκρυφα τῆς πολιτικῆς λόγῳ τῆς ἀξιολογίας των εἰς τὸν τομέαν τοῦτον. Ἄλλως εἰς τὴν ἀστρονομίαν κ.τ.λ.

ε) Πέμπτος λόγος εἶναι ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς οἰκογενείας καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει μόνον αὐτοῦ τοῦ μεσαίου πεδίου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χειρίζονται καλῶς τὸ θέμα τῶν παιδιῶν των. Αἱ τῶν ἁκρῶν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως παρεμποδίζουν τὴν ὁμολὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν ἱκανότητων τῶν παιδιῶν αἱ μὲν πτωχαὶ στεροῦσαι ὁλοσδιόλου τὰ παιδιὰ ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀναγκάζουσαι αὐτὰ νὰ ζητήσουν ἐργασίαν. Αἱ δὲ πλούσιαι ἐπιφορτίζουν αὐτὰ μὲ ἀκατάλληλον φέρτον ἐργασίας καὶ πολλὰς πορὰ φύσιν. Ζητοῦν τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν, ὀργάνων καὶ τὴν πρόωρον σοφίαν. Οἱ ἀνωτέρω καὶ ἄλλοι ἀκόμη παράγοντες ποικιλοτρόπως καὶ διαφοροτρόπως ἐπιδρῶντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν στοιχείων τοῦ ἀτόμου. Ὅλοι ὅμως οἱ παράγοντες ἐπιδρῶντες κατὰ ὠρισμένας τακτικὰς περιόδους τῆς ζωῆς.

Ἡ παρεμπόδισις ἢ πρόωρος παρακίνησις

νοητικὲς καὶ συναισθηματικὲς του δυνάμεις ἐπηρεάζουν τὶς στάσεις του καὶ τὴ διαγωγὴν του. Ἡ προσωπικότητά του σὲ κάθε στάδιον ἀνάπτυξης ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς ποικίλες λειτουργίας τῆς γενικῆς του ἰδιοσυγκρασίας. Τὸ ἕνα ἄτομο ἐπηρεάζεται τὰ ἄλλα. Ἡ ἐπίδρασις αὐτῆ ἀντανακλάται, ἐξωτερικεύεται μὲ τὶς ἀντιδράσεις του ὅταν γνωρίζει τὶς γνώμες τῶν ὁμοίων του, πού τὸν ἀφοροῦν. Σχετικὰ μὲ τοὺς ἄλλους, ἕνα ἰσχυρὸ, γελὸν παιδί ἔχει πλεονέκτημα πᾶνω στοὺς μικρότερους καὶ πῶς ἐνταθεῖς. Εἶναι ἱκανὸ νὰ λάβει μέρος σὲ ἐνέργειες κατάλληλες στὸν βαθμὸ τῆς ἀνάπτυξός του.

Τὸ ἐξαιρετικὰ ψηλὸ ἢ κοντὸ παιδί, ἢ τὸ ὑπερβολικὰ λεπτὸ ἢ μεγαλόσωμο θεωρεῖται σὰν παρέκκλιση ἀπὸ τὰ ἄλλα, πῶς κανονικὰ παιδιὰ. Μπορεῖ νὰ γίνῃ τὸ θῦμα ἀγενῶν πεπραγμάτων ἢ παρωνυμιῶν (παρτσουκλίων). Τὸ μικρὸ, ἀπὸ τὴ φύση του ὑποαναπτυγμένο παιδί μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ συναισθημα κατωτερότητας ἀν ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν ὁμάδα του καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ συμμετάσχει στίς συνηθισμένες τοὺς δράσεις.

Ἡ φυσικὴ κατάσταση μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὶς στάσεις τοῦ πατέρα ἀπέναντί του.

Ἀπὸ ἕνα ἐκ φύσεως καλοαναπτυγμένο παιδί περιμένουμε περισσότερο ὥριμους τρόπους ἀπ' ὅ,τι ἐπιτρέπει ἡ γενικὴ του ἀνάπτυξη. Τὸ μικρὸ, λεπτεπίλεκτο (ντελικάτο) παιδί ἔχει

τούτων εἶναι αἰτία, ὥστε πολλὰκις νὰ βλέπομεν ἄτομα πρόωγως γηρασμένα ἢ δεκνόμενα ἀγνοίαν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ποικίλων προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Εἶναι ἐπιτοκτικὴ ἀνάγκη ἕκαστον στοιχεῖον στὴν περίεδο τῆς ἀναπτύξεώς του νὰ καλλιεργηθῇ ἐπιστοιμένως, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ στηριχθῇ τὸ ἀκολουθοῦν οἰκοδόμημα.

Πρὸς τούτοις ὁ ψυχολόγος παιδαγωγὸς πάσης βαθμίδος, εἶναι ἐπιβεβλημένον ὅπως γνωρίζῃ ὅλους τοὺς παράγοντας γιὰ κάθε παιδί καὶ τηρεῖ ἀτομικὸν φάκελλον αὐτοῦ. Προσπαθεῖ δὲ παντὶ ῥόπῳ ἐπικαλούμενος καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ κράτους, ὅπου δεῖ, ἵνα καθιστᾷ τοὺς παράγοντας ὅσον τὸ δυνατόν βοηθοὺς τῆς ἐξελιξέως τῶν ψυχικῶν στοιχείων τοῦ παιδός. Γνωρίζοντες τοὺς παράγοντας καὶ τὸν τρόπον χειρισμοῦ των καθὼς καὶ τὰ παιδαγωγικὰ μέσα τῆς ψυχολογικῆς διαπλάσεως, τῶν παιδῶν, καὶ ἐποικοδομοῦντες πάντοτε εἰς αὐτὰ διαπλάττομεν τὴν αὐριανὴν κοινωνίαν ἀξίαν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς καθολικὰς ἀρετὰς τῶν προγόντων μας: ἅμα δὲ γ' ἐσόμεθα πολὺ ῥά κέρωνες ψυχῇ τε καὶ σώματι.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΟΥΡΤΗΣ

μεγάλῃ προστασίᾳ ἀπὸ μιὰ ἀνυπόμονη, μαζιὰρα μητέρα. Τοῦ ἀρνεῖται τὴν ἐλευθερίαν δράσεως πού παραχωρεῖ σὲ ἄλλο πῶς εὐσῶμο, ἀλλὰ μικρότερο. Ἀκόμα καὶ ὅταν ἀργότερα φθάσει στὸ κανονικὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, ἢ μητέρα του δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τὸ μικρὸ του σῶμα καὶ τὴν εὐπάθειαν. Ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν χαϊδεύει καὶ νὰ τοῦ περιορίζει τὶς ἐνέργειές του.

Ἀνάστημα καὶ χρῶμα ματιῶν, χρῶμα καὶ σγούρωμα μαλλίων, κατασκευὴ καὶ κατάσταση τοῦ δερμάτος ἐπηρεάζουν ἐπίσης τὶς στάσεις τοῦ ἀναπτυσσομένου παιδιοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του.

Ἐὰν οἱ ἐνήλικες δώσουν ὑπερβολικὴ ἐμφαση στὴν ἐμφάνισιν τοῦ παιδιοῦ μπορεῖ νὰ τοῦ δημιουργήσουν πολὺ ὑπερβολικὴ γνώμη γιὰ τὴν ἐλκυστικότητά του, ἀν τὰ σχόλιά τους εἶναι εὐνοϊκά.

Αὐτοκαταδικὴ καὶ αὐτοἀρνησις μπορεῖ νὰ προκύβῃ ἀν τὰ σχόλια εἶναι ἐξευτελιστικά. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὰς τὶς στάσεις πού ἐντυπώθηκαν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μποροῦν νὰ ἐξακολουθήσουν γιὰ πολὺ ἀκόμη καιρὸ ἀπὸ τότε πού ὑπῆρχε κάποια σοβαρὰ αἰτία νὰ φανερωθῶν.

Φυσικὲς δυσχέρειες, ὅπως ἀνάπηρο ἢ παραμορφωμένο σῶμα, τυφλότητα ἢ μυωπία, δυσκολίες στὴν ᾠκίαν, μιὰ λεπτή, ντελικάτη ἰδιοσυγκρασία, καὶ εὐαισθησία σὲ ἀλλεργίες ἔχουν συνήθως δυσμενὲς ἀντίκτυπο στὴ διάθεσιν τοῦ παιδιοῦ. Μπορεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ ἕναν ἢ περισσότερους ἀπραπούς τρόπους διαγωγῆς: Εὐκολο ἐρεθισμό, μεγάλη τάση γιὰ ἐπίθεση, δελτία ἢ συναισθηματικὴ ἀστάθεια.

Ὁ βαθμὸς, ἢ ἑκταση, στὴν ὁποία τὸ θλιμμένο παιδί ὤσπερ κτεῖται αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς στάσεις τῶν ἄλλων πρὸς αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὶς στάσεις τοὺς πρὸς τὴν φυσικὴν του ἐλαττωματικότητα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΣΕΩΝ

Τὸ παιδί εὐχαριστεῖται πολὺ ὅταν ἀπασχολεῖται σὲ δράσεις πού ἀπαιτοῦν μυϊκὴ δύναμη καὶ κινητικὸ συντονισμό. Θέλει νὰ ὑπερέχει σὲ τέτοιες δράσεις. Κερδίζει τὸν θαυμασμό καὶ τὸ σεβασμὸ τῶν ὁμοίων του ἀν φαίνεται ἢ ἴσως ἢ ἀνώτερος στὴν ἐκτέλεσιν.

Ἄν ἐκδηλώσῃ πέρα πολὺ μεγάλη ἀνωτερότητα μπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐχθρότητα τῆς δικῆς του ὁμάδας. Ἀπὸ αὐτὸ παρακινεῖται νὰ συναγωνισθῇ μὲ παιδιὰ μεγαλύτερά του, τὰ ὁποία ἴσως νὰ μὴν ἀνέχωνται τὰ δικά του, λιγώτερο ὥριμα χαρακτηριστικά. Αὐτὴ ἡ ἀπόρριψις τοῦ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμάδα τοῦ δίνει θάρρος νὰ κἀναι τὸν παλληκαρᾶ, τὸν νταῖ σὲ μικρότερα παιδιὰ πού δὲν τολμοῦν νὰ τὸν περιφρονήσουν τελείως γιὰ τὸν φοβοῦνται ὅτι θὰ μπορούσε νὰ τοὺς κἀμει κάτι κακὸ.

Τὸ παιδί πού ἔχει λιγώτερον μυϊκὴ δύναμη ἀπὸ τὴν κανονικὴ εἶναι φοβιστικὸ, συνεσταλμένο. Αὐτὸ εἶναι ἰδιαίτερα σωστὸ ἀν οἱ

γονεῖς εἶναι πολὺ ἀνυπόμονοι, ἀν τὸ φροντίζουν πάρα πολὺ καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ παίρνει μέρος σὲ κανονικὲς γιὰ τὴν ἡλικίαν του δράσεις. Φοβοῦνται μήπως τὸ βλάψουν.

Τὸ διανοητικὰ εὐκίνητο, τὸ ξύπνιο ἄτομο μπορεῖ νὰ προσαρμοσθῇ στίς γύρω του συνθήκες καὶ στοὺς κανονισμοὺς τῆς κοινωνίας πῶς εὐκόλως ἀπὸ τὸ ἀργόκίνητο. Τὸ ξύπνιο παιδί εἶναι ἱκανὸ, ἐνωρίτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα, νὰ ἀντιληφθῇ τὶς σχέσεις τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ γύρω του κόσμου. Τὸ ἐξαιρετικὰ λαμπρὸ παιδί ἀποχτάει ἐμπειρίες γιὰ τὶς δυσκολίες τῆς προσαρμογῆς πού εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διανοητικῆς του ἀνωτερότητας.

Ὑπερβολικοὶ ἔπαινοι τῆς πρόωρης διαγωγῆς του μπορεῖ νὰ τοῦ δημιουργήσουν ὑπερεκτίμησιν τοῦ ἐγὼ του καὶ τῶν ἱκανότητων του. Μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀνυπόφορος ἢ νὰ κινήσῃ τὴν ἐχθρότητα τῶν ἄλλων μελῶν τῆς δικῆς του ὁμάδας.

Δὲν εἶναι ἀκόμα ὥριμο σὲ ἄλλους τρόπους νὰ γίνῃ δεκτὸ ἀπὸ μεγαλύτερα παιδιὰ.

Γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ καταντήσῃ ἕνας ἀπομονωμένος ἐρημίτης, πού βρίσκει τὴν κυρία του λεωφόρο τῆς ἱκανοποιήσεως σὲ νὰ ξεπερνᾷ τοὺς συμμαθητὰς του σὲ γνώσεις ἀπὸ βιβλία.

Γι' αὐτὸ τὸ διανοητικὰ ἀνώτερο παιδί μπορεῖ νὰ μὴν κατέχει ἴση ἀνωτερότητα σὲ μηχανικὲς δεξιότητες, εἶναι δισταχτικὸ νὰ ἀντιμετωπίζει τὸν συναγωνισμό σ' αὐτὰς καὶ ἴσως δείχνει ἀπροθυμίαν νὰ ἀναπτύξῃ κάποια μικρὴ τεχνικὴ ἱκανότητα πού κατέχει ἀν δὲν λάβει προσεχτικὴ καθοδήγησις.

Τὸ διανοητικὰ ἀνώτερο παιδί, εἰδικὰ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐφηβικῆς, συχνὰ εἶναι ἱκανὸ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνακολουθίαν καὶ τὸν παραλογισμό τῶν κανονισμῶν καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων τῶν ἐνηλίκων. Γι' αὐτὸ μπορεῖ νὰ τοῦ δημιουργηθῇ ἀντιπάθεια καὶ νὰ πάρῃ ἀρνητικὴ στάση ἀπέναντι σὲ μιὰ ἐξουσία μεγάλου. Ἐὰν ὅμως οἱ μεγαλύτεροί του ἀναγνωρίσουν τὴν σχετικὰ ὥριμη σκέψιν τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸν μεταχειρισθῶν ἀνάλογα, θὰ ἐπιζητήσῃ τὴν συντροφίαν τους καὶ θὰ ἀποτραβηχθῇ πῶς πολὺ ἀπὸ τοὺς δεσμούς του μὲ τοὺς μικρότερους. Συχνὰ οἱ δασκάλοι βρίσκουν τὸν μετὰ τοὺς με αὐτοὺς τοὺς πολὺ ἰδιοφυεῖς μαθητὰς τοὺς πού θέλουν νὰ τοὺς τρῶνε ὅλη τὴν ὥρα πέρα ἀπὸ τὶς κανονικὲς ὥρες μαθημάτων.

ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

Τὸ χοντροκέφαλο παιδί συναντᾷ προβλήματα προσαρμογῆς τῆς προσωπικότητός του πού εἶναι μὲν διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν ἰδιοφυῶν, ἀλλὰ ἐξ ἴσου σοβαρά. Οἱ γονεῖς φαίνονται ἀπρόθυμοι νὰ παραδεχθῶν ὅτι τὸ παιδί τοὺς εἶναι ἀνίκανο νὰ συναγωνισθῇ μὲ τὰ πῶς ἱκανὰ.

Τὰ ἀναγκάζουν νὰ φθάσουν πῶς πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς διανοητικῆς του ἀντοχῆς καὶ δεῖ-

χουν ανυπομονησία αν δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις προσδοκίες τους. Όταν όμως παραδεχθούν τις ελλείψεις του προσπαθούν να δικαιολογήσουν την καθυστέρησή του βεβαιώνοντας ότι είναι ακόμα μικρό, προσπαθώντας να το έτοι από τις δυσμενείς κρίσεις των άλλων.

Όταν το χοντροκέφαλο παιδί πεισθεί στο σχολείο να ανταγωνισθεί με τα έξυπνότερα, άποταχταί και παραδέχεται την έλλειψη ικανότητας. Αν τα άλλα παιδιά τον άποκαλέσουν «βλάκκα» και τον άποκλείσουν από τις άαδικές δράσεις τους, τότε τα αίσθήματα άνικανότητάς του ένισχύονται. Οι στάσεις της οικογενείας, συνδυαζόμενες με κείνες που δοκίμασε στο σχολείο μπορούν να του δημιουργήσουν μια τέτοια προσωπικότητα που να έκδηλώνει όριστικά αίσθήματα κατωτερότητας.

Η κατάσταση του βραδυκίνητου παιδιού δεν ώφελείται καθόλου αν δοκιμάσει να ζητήσει τις εύνοιες, τις χάρες των όμοίων του. Τότε καταλαβαίνει γρήγορα ότι οι άλλοι άγαπούν κείνο που παίρνουν από αυτό χωρίς να μεταβάλλουν και τη στάση τους άπέναντί του, ως άτομο. Αυτό το είδος της πείρας να δυναμώνει τη προσωπική πικρία και τις άντικοινωνικές στάσεις, που στην έφηβική ηλικία μπορεί να περιλάβει όλόκληρη την κοινωνία.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ. Ένα παιδί μπορεί να έκδηλώσει ότι κατέχει κάποια άξιόλογο ικανότητα ή άνώτερη δεξιότητα σε ένα είδικό κεφάλαιο, όπως μουσική, τέχνη, συγγραφή, και ήθσοποιία. Η δεξιότητα αυτή το βοηθάει να βρει μια θέση για τον έαυτό του μεταξύ των φίλων του αν ή άνωτερότητά του προς αυτούς δεν είναι πάρα πολύ μεγάλη.

Το προικισμένο παιδί που μπορεί και θα χρησιμοποιήσει το τάλαντό του για ώφέλεια ή και ψυχαγωγία είναι μια καλοδεχούμενη προσθήκη στην όμάδα. Ό θαυμασμός και ή έκτίμηση που δέχεται το κάνουν να έχη φιλικά αίσθήματα προς τους άλλους και να είναι διαχτυτικό στις σχέσεις του προς αυτούς.

Αν ή έξάσκηση το όδηγήσει σε έξαιρετικά κατορθώματα είναι πιθανόν να βρεθεί στο έπίκεντρο της προσοχής. Μπορεί να άποτραβηχθεί από την κοινή χαμέρπεια και να άποβεί ένας ντροπαλός και άποτραβηγμένος. Συνήθως δημιουργείται και ή αντίθετη στάση. Έπιζητεί την προσοχή. Όταν την παίρνει μπορεί να γίνει έγωιστής, συγκεντρωμένος στον έαυτό του και έπιθετικός.

ΟΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ: Στα πρώτα του χρόνια ένα παιδί μπορεί να φανεί σχετικά άπαθής ή φλεγματικό, ή μπορεί να φανερώσει κάποια πολύ συγκινητική διαγωγή. Οι συναισθηματικές αντίδράσεις του παιδιού είναι ένωμένες με τις άλλες του έκδηλώσεις της άναπτυσσομένης διαγωγής. Οι άτομικές αντίδράσεις προς το περιβάλλον του έπηρεάζονται από την ίδιοσυγκρασία του Έγώ. Κείνο που δεν θεωρείται σπουδαίο από ένα παιδί και περιφρονείται, μπορεί να είναι θέμα σοβαρό από

το άλλο. Η έξάσκηση και ή πείρα έχουν κάποια σχέση με τις συγκινητικές στάσεις του παιδιού αλλά υπάρχουν διαφορές που είναι έμφυτες και στενά δεμένες με τη λειτουργία των άδένων και τα αυτόνομα νευρικά συστήματα. Καθώς το παιδί προσδεύει άναπτύσσει συμπεριφορά που κάνει έντύπωση στον κόσμο κατά διαφόρους τρόπους. Εύθυμο, εύξαπτο, εύγενικό, συμπαθητικό, ύπομονητικό, ζύπνιο, συνεργατικό, εύερέθιστο, άξιαγάπητο, σκληρό, παραπονιάρικο κ.λ.π.

Αδιάφορο πόσο έγκυρες είναι αυτές οι έντυπώσεις πραγματικά και πώς άποχτήθηκε κάποιο είδικό γνώρισμα, ή έπιρροή που ένα παιδί ή κάποιο μεγαλύτερο πρόσωπο έχει στον άλλο κόσμο έπηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις μεταγενέστερες στάσεις και μορφές διαγωγής, που άποτελούν την εικόνα της προσωπικότητάς του.

Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Για την έπιρροή αυτών ελπίθηκαν πολλά σε προηγούμενα κεφάλαια.

Ός προς τον παράγοντα του σπιτιού θα προσθέσουμε τώρα μερικές από τις πιο σπουδαίες άπόψεις της οικιακής ζωής.

Μερικά από τα γνώρισματά αυτής της ζωής, που παρέχουν εύκαιρίες σ' ένα παιδί να άναπτύξει χαρακτηριστικά προσωπικότητας παραδεχτά από την κοινωνία είναι τα έξης:

1. Προθυμία έκ μέρους των ενηλίκων να δεχθούν το παιδί σαν άξιο μέλος της οικογενείας.
2. Ένα έλάχιστο όριο διαφωνιών και διχονοιών, είδικά μπροστά στο παιδί.
3. Μια δημοκρατική στάση που έπιτρέπει σε κάθε μέλος να άκολουθεί τα δικά του ένδιαφέροντα έφ' όσον αυτά δεν έπεμβαίνουν στην εύτυχία των άλλων μέσα ή έξω από την οικογενειακή όμάδα.
4. Όμαλή προσαρμογή του πατέρα και της μητέρας στο γάμο τους.
5. Έπαρκής, όχι και κατ' άνάγκη πολύ άνηρη οικονομική κατάσταση.
6. Κοινωνική παραδοχή και θέση της οικογενείας από τους γείτονες.

Τα αντίθετα από τα παραπάνω άποτελούν δυσμενείς παράγοντες για να έπιτύχει το παιδί μια καλή προσαρμογή της διαγωγής.

Ένα παιδί έμποδίζεται στον άγώνα του για να γίνει δεχτό μέσα σε μια πλατύτερη κοινωνική όμάδα αν άνατρέφεται σε σπύτι όπου ύπάρχει λίγη ή καθόλου συνεργασία, όπου κανόνες άτομικής διαγωγής λείπουν τελείως, όπου το παιδί δεν μπορεί να άποχτήσει συνήθειες όρθης κοινωνικής διαγωγής, όπου οι γονείς φανερά δείχνουν άσυνευνοησία και δεν φροντίζουν τουλάχιστο να την άποκρύψουν από το παιδί.

Δεν ύπάρχει συμφωνία μεταξύ των ψυχολό-

γων ως προς την σπουδαιότητα για το παιδί της οικονομικής καταστάσεως της οικογενείας. Το μέγεθος του οικογενειακού προύπολογισμού δεν άποτελεί σημαντικό παράγοντα αν το σπύτι είναι άπλο αλλά καθαρό αν το παιδί παίρνει άρκετη και ύγιεινή τροφή και αν αϊ στάσεις των μελών είναι τέτοιες που μπορούν να δώσουν στο παιδί τα άπαραίτητα αίσθήματα άσφαλείας.

Τ ό Σ χ ο λ ε ί ο. Πολλές έρευνες έχουν γίνει στο κεφάλαιο αυτό. Αυτές περιλαβαίνουν τρεις τομείς μελετών.

α) Το πρόγραμμα και το παιδί. β) Σχέσεις δασκάλου και μαθητού. γ) Σχέσεις μεταξύ παιδιών.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Μεγάλη προσοχή δίνεται σήμερα τί θα πρέπει να μάθει το παιδί στο σχολείο και στο πώς θα πρέπει α το μάθει. Πολλοί ψυχολόγοι και παιδαγωγοί πιστεύουν ότι τα τυποποιημένα προγράμματα και ή πολύ ή λίγο άυστηρη πειθαρχία των λεγομένων σχολείων έκ παραδόσεως (αυτά που βρήκαμε) έξασκούν μια πολύ δυσμενή έπίδραση στην άνάπτυξη της παιδικής προσωπικότητας.

Γι' αυτό μερικοί έχουν ύποδείξει ώρισμένες μεταβολές και μερικοί παιδαγωγοί προσπάθησαν να τις θέσουν σε έφαρμογή. Μερικές από τις πιο σπουδαίες συστάσεις είναι:

α) Το πρόγραμμα να προσαρμοσθεί στην άναπτυσσομένη κατάσταση του παιδιού για μάθηση.

β) Το περιεχόμενο του προγράμματος να περιλαβαίνει έκείνες τις ικανότητες και γνώσεις που το παιδί μπορεί να χρησιμοποιήσει στις σημερινές έμπειρίες του καθώς και κείνες που του ταιριάζουν για τις μελλοντικές του μορφωτικές άνάγκες.

γ) Το παιδί πρέπει να ένθαρύνεται να μαθαίνει μάλλον με τη δική του ένέργεια και δράση, παρά να είναι δοχείο της δράσης του δασκάλου.

δ) Στο βαθμό και στην έκταση του δυνατού, ή μάθηση του παιδιού θα πρέπει ν' άκολουθεί τα ένδιαφέροντα και τις έπιθυμίες που λουθεί τα ένδιαφέροντα και τις έπιθυμίες που ταιριάζουν σε κάθε στάδιο άνάπτυξης, παρά να ύπαγορεύονται από τις πεποιθήσεις των ενηλίκων, ως προς τα όποια θα έπρεπε να είναι τα ένδιαφέροντα της μαθήσεως.

Σ χ έ σ ε ι ς δ α σ κ α λ ο υ κ α ι μ α θ η τ ο υ : Είαι γνωστή μας ή σημαντική έπιρροή του δασκάλου πάνω στις στάσεις και πιρροή του μαθητού. Κατά την περίοδο του σπύτις ιδέες του μαθητού. Κατά την περίοδο του Δημοτ. Σχολείου το παιδί άτενίζει το δάδημοτ. Σχολείου κάθε σοφίας και μιμείται τη σκαλο ως πηγή της άπαισίας του. Είναι έπίσης πολύ εύαίσθητο διαγωγή του. Είναι έπίσης πολύ εύαίσθητο στα γνώρισματά διαγωγής που φανεώνει ο δασκάλός του όπως στον βαθμό δικαιοσύνης ή άδικίας, έντιμότητας, έκτίμησης των προσπαθειών συμπαθείας και κατανόησης ικανότητας να έξηγει τα πράγματα κ.λ.π.

Η ιδιαιτερή στάση που ο δάσκαλος δείχνει προς ένα παιδί έπηρεάζει αυτό σημαντικά. Οι σχέσεις μαθητού και δασκάλου στα χρόνια της έφηβικής ηλικίας μπορεί να μην είναι τόσο προσωπικώς όσο στα παιδικά χρόνια. Άλλά ή έπίδραση του δασκάλου στο νέο άτομο που συνεχώς ώριμάζει, μπορεί εν τούτοις να είναι άκόμη μεγαλύτερη σε μερικές περιπτώσεις, παρά πρίν.

Ό θαυμάζομεος δάσκαλος του ίδιου φύλου γίεται το πρότυπον, το ιδανικό που ο έφηβος άγωνίζεται να μιμηθεί.

Σ χ έ σ ε ι ς π α ι δ ι ο υ π ρ ο ς π α ι δ ι : Μέσα και έξω από το σχολείο ή παιδική προσωπικότητα έπηρεάζεται πολύ από τα γνώρισματά των συνομηλίκων του. Στο σχολείο μαθαίνει να εργάζεται με τα άλλα και να παίζει μαζί τους.

Καθώς το παιδί άγωνίζεται να βρει την άυτοκατανόηση με την άπόδοση εργασίας ώφείλει να συναγωνισθεί άποδίδοντας δικές του εργασίες και έκτελώντας εργασίες άλλων. Τα τεχνικά μέσα που θα βρει κατάλληλα ν' άναγωνισθεί τους άλλους στο σχολείο θα τα συνθήσει να τα χρησιμοποιήσει και στις εργασίες της κοινωνικής ζωής.

Οι χρήσεις αυτές των μέσων και των μεθόδων θα άποδοουν μια όλοκληρωμένη φάση της προσωπικότητάς του.

Α λ λ ο ι π α ρ ά γ ο ν τ ε ς έ π ι δ ρ ά σ ε ω ς : Κάθε πολιτισμός άκολουθεί ώρισμένες έγκεκριμένες κατευθύνσεις διαγωγής. Αυτές είναι σπουδαίοι διαμορφωτές της παιδικής προσωπικότητας. Τα παραδεγμένα ιδανικά έχουν μεγάλη σχέση με ό,τι άναμένουμε να άποβεί ένα άτομο, σε σχέση με τα γνώρισματά, τις κατευθύνσεις αυτές όπως: άξιοπιστία, φιλοπονία, συνεργασία, τιμιότητα, νομιμότητα και στάσεις άπέναντι του άλλου φύλου. Οι σχετικές ιδιότητες διαγωγής άγοριών και κοριτσιών έχουν έπίσης τις βάσεις τους στον πολιτισμό.

Όταν το παιδί ένεργεί σύμφωνα με τα ένδιαφέροντά του και τις ψυχαγωγικές του άπασχολήσεις (τα χόμπι του) αυτά έπενεργούν στην προσωπικότητά του ένω σύγχρονα είναι και μια έξωτερικήυση των ένδιαφερόντων του.

Όταν ένα παιδί βρίσκει εύκαιρίες να έξωτερικέψει τα διαφέροντά του, ή μακρόχρονα είναι αυτά ή βραχύδια, συνήθως είναι πιο έξωστρεφές από έκδηλωτικό από ένα άλλο που έχει λιγώτερες τέτοιες εύκαιρίες.

Διαφέροντα και άλλες εύχάριστες άσχολίες στα όποια παίρνουν μέρος πολλά παιδιά έξασκούν καλλίτερη όλοκληρωτική έπίδραση παρά οι όμοιες άσχολίες ένός άπομονωμένου παιδιού που άπασχολείται μόνο του, άτικαισιτώντας τους συντρόφους του και άρνούμενο για τον ένα ή τον άλλον λόγο την παρέα τους.

Άλλη έπίδραση στην προσωπικότητα προέρχεται από το όνομά του το μικρό σε συνδυασμό με το έπωνυμό του. Να έχει το ίδιο μικρό όνομα με τον πατέρα του μπορεί να προξε-

"ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ"

Κριτικό σημείωμα κ. Χ. ΣΒΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο 'Επιθεωρητής τῆς Δ' Ἐκπαιδ. Περιφερείας Θεσσαλονίκης κ. Παναγιώτης Νάκος, ἐξέδωσε ἕνα νέο βιβλίο του με τὸν τίτλον: «Πορεία Μαθήσεως Α' Ἀναγνώσεως», ποὺ ἀποτελεῖ τὸν Β' τόμον ἐνδὸς ἀξιολόγου προηγουμένου βιβλίου του, τῆς σειρᾶς «Διδακτικά Ἐρεθίσματα», ὅπου γίνεται μιὰ συστηματικὴ κριτικὴ ἀνάλυσι τῶν πορευτῶν διδασκαλίας.

Ἰδιαίτερα παρουσιάζεται μιὰ πρωτότυπη ἐξατομικευμένη μέθοδος γιὰ τὴ μάθησι τῆς Α' Ἀναγνώσεως.

Καὶ στὸ προηγουμένο βιβλίο του καὶ σ' αὐτὸ πρέπει νὰ πῶ εὐκρινῶς, πῶς ὁρῶκα σὰν δάσκαλος, ὅτι μάλιστα ζητοῦσα μέχρι σήμερα. Ἐνα ὁλοκληρωμένο, γνήσια ἐπιστημονικὸ παιδαγωγικὸ βιβλίο, ποὺ ἀγγίζει πραγματικὰ τὰ προβλήματα τῆς διδακτικῆς ἐνεργείας, τὰ ἐρευνᾷ καὶ τὰ διερευνᾷ με ἕνα δξύτατο κριτικὸ βλέμμα καὶ στοχαστικὸ πνεῦμα, ποὺ καταπλήσσει, δίδοντας καθάρειες, στέρεες ἀπόψεις, κρυστάλλινες λύσεις.

Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔχει ἕνα σπάνιο προσόν: Θέλεται καὶ φλέγεται ἀπὸ τὸ πάθος νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθεια, ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια, καὶ ὅταν αὐτὴ εἶναι πικρὴ, πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις. Ἐχει τὸ ἡθικὸ θάρρος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ δύναμι, ἀκεραιότητα καὶ πληρότητα, καὶ κρίνει εὐθέως καὶ θαθέως καὶ πολλὰκις τραχέως καὶ τὸν πλέον μεγάλο καὶ ἀξιόλογο συγγραφέα, κλονίζει καὶ συνταράζει πολλὰ ἀπὸ τὶς παλιὰς καὶ νέες παιδαγωγικὰς καὶ

νήσει στενοχώρια στὸ παιδί, εἰδικὰ ἂν τὸν φωνάζουν «μικρόν» ἢ «νεώτερον».

Ἡ προσωπομυία αὐτὴ μπορεῖ νὰ διαρκέσει πολὺ πέρα ἀπὸ τότε ποὺ εἶναι κατὰλληλη. Ἐπίσης τὸ παιδί ἐνοχλεῖται ἂν τὸ ὄνομά του δὲν μπορεῖ νὰ προφερθεῖ σωστὰ ἀπὸ τοὺς συμπαίχτες του. Καθὼς καὶ ὅταν τὸ προφέρουν συντομευμένο ἢ ἂν θεωρεῖται πέρα πολλὴ τῆς μόδας ἢ ἂν μπορεῖ νὰ διαστρεβλωθεῖ ἢ νὰ γίνῃ ἀντικείμενο πειραχτικοῦ ἀστείου, εἰδικώτερα δὲ ἂν συνδυασθεῖ με τὸ ἐπώνυμό του.

Μερικὰ παρατσούκλια, ποὺ τὰ δέχεται στὴν παιδικὴ του ἡλικία, ἀργότερα τοῦ δημιουργοῦν βαθιὰ δυσἀρεσκεία.

Σὲ μιὰ γειτονιά ἕνα παιδί μπορεῖ νὰ δοκιμάσει βαθιὰ ταπείνωση καὶ ἴσως πικρία ἂν τὸ ἐπώνυμό του δείχνει ὅτι εἶναι μέλος μιᾶς μικρῆς ὁμάδος σ' ἐκείνη τὴν ξεχωριστὴ γειτονιά.

Μετάφραση ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά

Κ. ΜΙΧΑΛΗΣ

Διευθυντῆς

27ου Δημοτ. Σχολείου Β' περιφερ. Πειραιῶς

διδακτικὰς ἀπόψεις, ἀδιαφορεῖ γιὰ τὶς προσωπικὰς συνέπειες καὶ ἀντιπάθειες ποὺ δημιουργεῖ ἀμφισβητώντας τὸ ἐπιστημονικὸ κύρος τῶν ἀπόψεων τῶν ψηλὰ ἱσταμένων συγγραφέων. Τὸν ἐνδιαφέρει ἡ γνώσι τῶν προβλημάτων, ἡ πραγματικὴ γνώσι.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ ὅτι στὸν πρόλογό του ὁ συγγραφέας διατυπώνει ἀπλᾶ τοὺς ἐξῆς τρεῖς σκοποὺς τοῦ βιβλίου του:

α) Ἐπιδιώκει μετὰ τὴν ἄσκησι κριτικῆς του νὰ υποχρεώσῃ τοὺς συγγραφεῖς νὰ γράφουν με δέος, με ἐπιστημονισμόν, γιὰ νὰ ὠφελοῦν τὸ δάσκαλο, νὰ μὴν προχειρολογοῦν.

β) Ἐπιδιώκει νὰ μάθῃ τὸ δάσκαλο νὰ διαδίδῃ κριτικὰ τὰ παιδαγωγικὰ βιβλία, καὶ

γ) Νὰ δώσῃ μιὰ πορεία μαθήσεως, βγαλμένη ἀπὸ τὴν πράξι καὶ τὴν ἐπιστήμη τῆς αγωγῆς.

Καὶ πράγματι αὐτὸ γίνεται. Ὅλο τὸ βιβλίο δὲν εἶναι παρὰ μιὰ κριτικὴ. Ἀσκεῖ κριτικὴ καὶ διδάσκει τὸν τρόπο κριτικῆς μελέτης τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ χωρίζεται σὲ δύο μέρη:

Στὸ πρῶτο μέρος γίνεται παράθεσι ὅλων τῶν πορευτῶν διδασκαλίας τῆς Α' Ἀναγνώσεως (Συνθετικὲς πορεῖες, Αἰσθητικοσυνθετικὲς, Ἀναλυτικὲς, Μικτές, Ἀλληλοδιδακτικὲς). Παρελαύνουν ὅλες οἱ διδακτικὲς καὶ ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ διδασκάλου μέχρι τοῦ καθηγητοῦ Πανεπιστημίου. Ἐξετάζει καὶ ἐκτιμᾷ μίαν πρὸς μίαν ὅλες τὶς πορεῖες διδασκαλίας, τὶς κρίνει καὶ τὶς ἐπικρίνει γόνιμα, με δξύτητα καὶ σφοδρότητα, διεισδύει παντοῦ, ἀναλύει καὶ καταταμαζίζει τὰ πάντα, δὲν βλέπει οὔτε ὑπολογίζει οὔτε τὸ ὄνομα οὔτε τὸν τίτλον οὔτε τὴν διοικητικὴν ἢ ἄλλην θέσι τοῦ συγγραφέα. Σκοπὸς του εἶναι ἡ λάμψι τῆς ἀλήθειας καὶ μόνον αὐτὴν ἀτενίζει.

Κατὰ τὸν ἴδιον κριτικὸν τρόπο ἐξετάζει ἐν συνχειᾷ καὶ ἀποκαθαίρει τὶς ἀπόψεις, σχετικὰ μετὰ τὶς διδακτικὰς ἐξέσεις, ὅπως τὶς ὀνομάζει. Εἶναι τὰ ἐξῆς θέματα — κεφάλαια: 1) Τίτλοι Διδακτικῶν, 2) Προσχολικὴ — Μάθησις — Ψυχολογικὴ Προσαρμογή, 3) Ἐνιαία Διδασκαλία καὶ Ἐνύφανσις Πρώτης Ἀναγνώσεως, 4) Προσκήσεις Ἀναγνώσεως, 5) Προσκήσεις Γραφῆς, 6) Ἀλφαριθμητὶ, 7) Μαθητικὴ Βιβλιοθήκη, 8) Ἀφόρμησις, 9) Βιομαθητικὲς — Ἐνδιαφέρουσες λέξεις, 10) Χαρούμενη Διδασκαλία, 11) Λίγη Διδασκαλία, 12) Κοινὴ Διδασκαλία — Ἐξατομικευμένη Διδασκαλία, 13) Ἀναγνωστικὰ Παγνίδια, 14) Σιωπή, 15) Ἐναρξίς — Λήξις διδασκαλίας Α' Ἀναγνώσεως, 16) Πρότυπος Πρότασις —

Πρότυπος Λέξις, 17) Ἀνάλυσις, Σύνθεσις, 18) Ἐρεθίσματα Ἀναγνωστικῆς Ἐπιθυμίας, 19) Διδασκαλία Γράμματος, 20) Ἀνάγνωσις Κειμένου, 21) Ἀπόδοσις Νοήματος, 22) Διόρθωσις Λαθῶν, 23) Κατ' οἶκον ἔργασια.

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω κεφάλαια, ἕνα τόσο εἰδικὸ καὶ στενὸν θέμα, τὸ τῆς Α' Ἀναγνώσεως, τὸ ἐξετάζει ὁ συγγραφέας καὶ τὸ ἐξονυχίζει πολυπleurως, σὲ καταπληκτικὰς λεπτομέρειες. Ἀλλὰ, αὐτὸ θὰ πῇ ἐπιστήμη, ἔρευνα. Δὲν ἀφίνει ἀκόμα νὰ κἀνῃ κριτικὰς παρατηρήσεις καὶ γιὰ τοὺς τίτλους τῶν κυκλοφορούντων διδακτικῶν. «Πολλὰς εἰδικὰς διδακτικὰς», λέγει, «δὲν δικαιολογοῦν τὴν ἐκδοσί τους. Δὲν προσθέτουν τίποτε στὰ γνωστὰ καὶ στὰ παλιά. Ἀπλῶς ἀναμασσοῦν γνωστὰς διδακτικὰς θέσεις».

Ὁ ἐπιστημονικὸς καὶ τόσο ἀπλὸς καὶ θαρραλέος, ρεαλιστικὸς τρόπος, ποὺ κρίνει τὶς ἀποψεις τῶν ἄλλων καὶ ἐκθέτει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τὶς ἰδέες του, θυμίζει τὸ γράμμα τοῦ βιβλίου ἐνδὸς ξένου συγγραφέα: «Βέβαια φταίει τὸ Σχολεῖον».

Ἀκολουθεῖ κατόπιν στὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου ἡ παρουσίασις τῆς δικῆς του πορείας. Εἶναι ἡ ἐξατομικευμένη γραφοαναγνωστικὴ πορεία μαθήσεως Α' Ἀναγνώσεως, ὅπως τὴν λέγει. Προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσῃ καὶ τὸ ἐπιτυχάνει, μιὰ πραγματικὴ, οὐσιαστικὴ πορεία μαθήσεως, βγαλμένη ἀπὸ τὴν πράξι καὶ τὴν ἐπιστήμη τῆς αγωγῆς. Δὲν τὴν λέγει πορεία διδασκαλίας, ὡς συνήθως, ἀλλὰ πορεία μαθήσεως, γιὰτὶ ἐν μᾶθησι δὲν γίνεται μόνο με διδασκαλία, γὰ νὰ ταυριάζῃ ὁ ὅρος: πορεία διδασκαλίας. Γίνεται καὶ με ἔργασια, με παγνίδια καὶ γιορτῇ. Ταυριάζει, ἔτσι, ὁ ὅρος πορεία μαθήσεως, γιὰτὶ χωροῦν σ' αὐτὸν ὅλες οἱ μορφὲς μαθήσεως.

Ἐρχεται ἔπειτα καὶ ἀναπτύσσεται ἡ θεμελίωσις τῆς ἐξατομικευμένης αὐτῆς γραφοαναγνωστικῆς πορείας πάνω σὲ ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικὰς βάσεις. Ἦτοι στὴν ἡθοποιία τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν θεληματικότητα, τὴν Κινητικότητα, τὴν Παρατηρητικότητα καὶ τὴν Ἀτομικότητα τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ τελικὰ ἀκολουθεῖ ἕνα ξεκάθαρο διάγραμμα τῆς πορείας αὐτῆς, ἕνα φωτεινὸ ἡμερήσιο πρόγραμμα καὶ γενικὲς καὶ εἰδικὲς ὁδηγίαι γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐφαρμογὴ τῆς.

Πρὶν ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον οἱ Ψυχολόγοι — Παιδαγωγοὶ CLAPAREDE, COUTTENS καὶ DOTTRENS εἶχαν στὴν Ἑδρῶπι προσπαθεῖ νὰ ἐφαρμόσουν στὴν πράξι ἐξατομικευμένη διδασκαλία. Τὸ ἴδιον ἔκαναν καὶ ἐξακολουθοῦν οἱ Ἀμερικανοὶ Παιδαγωγοί. Ὅταν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤμουν ὑπότροφος εἰς Η.Π.

Ἀμερικῆς, μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρακολουθῶ στὴν πράξι τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐξατομικευμένης διδασκαλίας τὸ μάθημα τῆς Ἀναγνώσεως σ' ἕνα Πανεπιστημιακὸ Πειραματικὸν Δημ. Σχολεῖο καὶ νὰ διαπιστώσω μετὰ χαρὰ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματά της, ἀλλὰ καὶ τὶς κάποιες δυσκολίες τῆς, τὸ πολυέξοδόν της. Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα πολλὰ ἄρθρα σχετικὰ μετὰ τὴν ἐξατομικευμένη διδασκαλία δὲν γράφθηκαν, οὔτε καὶ βιβλία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ἀθαν. Μητσιάδη: «Ἡ ἀτομικοποιημένη διδασκαλία». Ἀκόμη πὺ σπάνια ἦταν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου αὐτῆς στὴν πράξι ἀπὸ τοὺς συναδέλφους. Κανεὶς δὲν καταπάσθηκε σοβαρὰ νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ καὶ νὰ μᾶς γνωρίσῃ τὰ ἀποτελέσματά. Ὁ κ. Νάκος μᾶς ἔγινε ὁδηγός, μᾶς ἀνοίξε τὸ δρόμο. Μετὰ τὴν πλοῦσια, πλατεῖα καὶ βαθειὰ ἐπιστημονικὴ γνώσι ποὺ διαθέτει, μετὰ τὴν κοφτερὴ καὶ πολλὰκις κριτικὴ του, τὴν πολύπλευρη καὶ πολὺχρονη πείρα του ὡς δάσκαλος καὶ ἐπιθεωρητῆς Δημοτ. Σχολείων, μιὰ πείρα ποὺ δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν ἐπαρὴ μετὰ τὴν πραγματικότητα τοῦ Σχολείου, μιὰ πείρα στοιχημένη σ' ἕνα συνεχὲ καὶ σκληρὸ μόχθο προβληματισμοῦ καὶ πειραματισμοῦ, ἀγῶνα καὶ ἀγωνία γιὰ τὴν κατάντησι καὶ λύσι τῶν προβλημάτων τῆς διδακτικῆς πράξεως (ἀφοῦ ὁ ἴδιος σ' ὅλα τὰ σχολεῖα ποὺ ἐπισκέπτεται, διδάσκει πάντα στὴν τάξι, ὑποδειγματικὰ, καὶ μάλιστα περισσότερη ὥρα ἀπὸ τὸ διδασκαλο ποὺ ἐπιθεωρεῖ), μετὰ τὴν παιδαγωγικὴν του διαίσθησι καὶ τὸ διδακτικὸν του αἰσθητήριο, κατῳρῶσε μετὰ τὴν βοήθεια τῶν δεδομένων τῆς σημερινῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογίας, νὰ συνδυάσῃ, νὰ συνθέσῃ, καὶ νὰ παρουσιάσῃ μιὰ πρωτότυπη, μιὰ ἐπαναστατικὴ μέθοδο, χωρὶς τὶς βασανιστικὰς ἐκείνες καρτέλλες, τὰ περίφημα διώματα καὶ τὶς ἐνότητες ποὺ ἔδεναν τὰ χέρια καὶ πνιγαν τὸ λαμπρὸ τοῦ δασκάλου. Κατῳρῶσε νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ μέθοδο ἐξατομικευμένης διδασκαλίας ποὺ καὶ τὸ παιδί καὶ τὸ δάσκαλο νὰ ἐλευθερώνη καὶ πραγματικὰ προσαρμοσμένη, νὰ εἶναι στὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα.

Ὅταν τελειώσῃ τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἐννοίωσα φορτωμένους με χυμώδεις παιδαγωγικοὺς κα διδακτικοὺς καρπούς. Ὅ, πὶ λέγεται μέσα σ' αὐτὸ ἔχει νόημα, ἔχει ἐπιστημονικὴ καὶ πρακτικὴ βάσι καὶ ἀντίκρουσι. Εἶναι τὸ πὺ γόνιμο, τὸ πὺ στοχαστικὸ βιβλίο ποὺ ἔχω διαβάσει μέχρι τώρα γύρω στὰ διδακτικὰ προβλήματα, ἕνα βιβλίο ποὺ οἱ ἰδέες του ταυριάζουν γιὰ τὸ δικὸ μᾶς Ἑλληνικὸ οὐρανὸ καὶ μποροῦν νὰ καρπιάσουν στὴ δική μᾶς Ἑλληνικὴ γῆ. Πολὺ θὰ ὠφελήσῃ ὅσους τὸ διαβάσουν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΒΩΛΟΠΟΥΛΟΣ

67ον Δημ. Σχολ. Δ' Περιφ. Θεσ/νίκης

ΑΡΣΙΝΟΗ ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Λίγα λόγια στον τάφο της

Στις 16 'Οκτωβρίου πέθανε και κηδεύτηκε στην 'Αθήνα η γνωστή δασκάλα 'Αρσινόη Ταμπακοπούλου. Τήν κηδεία της, που έγινε στο Β' Νεκροταφείο, παρακολούθησαν πολλοί συνάδελφοι και άλλος κόσμος.

Τή σορό της έκάλυψαν πολλοί στέφανοι, ανάμεσα στους οποίους και ένας της Δ. Ο.Ε.

Ο θάνατος της 'Αρσινόης Ταμπακοπούλου άκούστηκε με πολλή λύπη, γιατί η αείμνηστη συνάδελφος ήταν φυσιογνωμία στο διδασκαλικό κόσμο, ανάμεσα στον όποιο διακρίθηκε για την δράση της και τα εξαιρετικά προσόντα της.

'Επικήδειο λόγο εξέφώνησε ο Πρόεδρος της Διδασκαλικής 'Ομοσπονδίας κ. Χρ. Παπαζήσης και είπε τα εξής:

'Αρσινόη Ταμπακοπούλου, 'Η Διοίκηση της Διδασκαλικής 'Ομοσπονδίας θεώρησε χρέος της να σου προσφέρει επιθανάτιο φόρο τιμής, με λίγη δάφνη και μερικά λουλούδια, που θα καλύψουν τον τάφο σου. Γιατί ήσουν εκλεκτή. Διακρίθηκες στον Κλάδο και σά δασκάλα, και σαν πνευματική γυναίκα — συγγραφέας και συνδικαλίστρια. Τα «κρινολούλουδά» σου, τ' ώραίο εκείνο αναγνωστικό που έγραψες, εύχομαι να φυτρώουν πάντα στον τάφο σου, για να αισθάνεσαι — αν είναι δυνατόν να αισθάνονται — οι νεκροί — τ' άρωμά τους το φυσικό, όπως αισθάνθηκαν τ' άρωμά τους το πνευματικό χιλιάδες 'Ελληνόπουλα.

'Η Γραμματική σου, τ' άλλα βιβλία σου, τὸ πλήθος τῶν δημοσιευμάτων σου σ' έφημερίδες και περιοδικά, μαρτυρούν και τις άνησυχίες σου και τις ικανότητές σου. Καί σέ διδασκαλικούς συλλόγους ύπηρέτησες και στη Διδασκαλική 'Ομοσπονδία έπάξια εκπροσώπησες τις 'Ελληνίδες δασκάλες και τὸν Κλάδο όλόκληρο. 'Ήσουν σέ όλα και για όλα. 'Αναμφισβήτητη προσωπικότητα στο διδασκαλικό κόσμο. 'Η παρουσία σου ήταν παντού και πάντοτε έντονη.

Σάν Πρόεδρος της Διδασκαλικής 'Ομοσπονδίας θέλω να τιμήσω αυτή τη στιγμή, στο πρόσωπό σου τὸ νεκρό, τήν 'Ελληνίδα δασκάλα και τήν προσφορά της στο σχολείο και στο παιδί. 'Εσύ, με τη δράση σου τη θαυμαστή και τὸ έργο σου τὸ γνωστότατο, έδειξες τί αξίζει και για πόσα είναι ικανή η δασκάλα. Καί τὸ λέω αυτό για να τὸ ακούσουν όσοι ύποτιμούν συχνά, τις δυνατότητές της, τήν αξία της, τὸ έργο της. Μπορεί έσύ να ήσουν ή μιὰ και πασίγνωστη, ή 'Αρσινόη. 'Ομως και πόσες άλλες — χιλιάδες όλόκληρες — δέν λευκαίνονται στο σχολείο με τήν ίδια θερμή τη δική σου για τὸ 'Ελληνόπουλο;

'Η μορφή σου ήταν μορφή της 'Ελληνίδας δασκάλας. Καί σαν τέτοια της άπευθύνω τὸν ύστατο χαιρετισμό. Χαιρετισμό τιμής και άναγνωρίσεως.

Τὸ παράδειγμά σου θα είναι πολύτιμο. Καί ή μνήμη σου είναι βέβαιο πὼς θα μείνει για πάντα.

Φίλοι ἀναγνώστες,

Στὸ ἐπόμενο τεύχος τοῦ «Ν. Σχολείου» καὶ στὴ θέση τοῦ κυρίου ἄρθρου θὰ διαβάσετε τὶς ἀπαντήσεις μας στὰ βασικὰ ἐρωτήματά σας:

1. 'Ο Χάρης ἀριστίνδην εκπαιδευτικὸς σύμβουλος;
2. 'Ο Χάρης Πάτσης θὰ πολιτευθῇ σὲ προσεχεῖς ἐκλογές;

Κυκλοφοροῦν βοηθητικὰ βιβλία Χάρη Πάτσης:

Γιὰ τὰ μελλοντικὰ σχέδια τοῦ Χάρη Πάτσης:

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΠΟΤ' ΑΠΑΙΤΗΘΗΚΑΝ. 'Επτά όλόκληρα χρόνια χρειάστηκαν για να ολοκληρωθῇ ή σύνταξη και έκδοση της Μ.Ε.Ν. Τριάντα έκατομύρια (30.000.000) δραχ. δαπανήθηκαν για τήν ολοκλήρωση της γιγαντιαίας αυτής έκδοσης. Καί οι δαπάνες αυτές καλύφθηκαν από τις 40.000 σειρές της Μ.Ε.Ν. που έχουν πουληθῇ μέχρι σήμερα σέ αντίστοιχες οικογένειες (1.200.000 περίπου τόμοι). Καί να σκεφθῇτε ότι οι σειρές αυτές διατέθηκαν κάτω από τις πιο δύσκολες συνθήκες. 'Από σήμερα και στο εξής ή Μ.Ε.Ν., ύστερα από τήν ολοκλήρωσή της, μπαίνει στο στάδιο της μαζικής παραγωγής έτσι ώστε όλες οι 'Ελληνικές οικογένειες στο έσωτερικό και στο έξωτερικό να αποκτήσουν τὸ μνημειώδες αυτό έργο. Σ' αυτή τήν προσπάθεια, που τη θεωρούμε 'Εθνική και όχι προσωπική καλούμε σέ συνεργασία τούς φίλους μας εκπαιδευτικούς λειτουργούς, δηλώνοντας για μιὰ ακόμη φορά, ότι τὰ κέρδη από τήν διάθεση της Μ.Ε.Ν. και τῶν άλλων εκδόσεών μας, θὰ χρησιμοποιοῦν για να χτιστῶν μερικὰ Διδασκαλικά κτῆρια στις άκριτικές περιοχές της χώρας μας. Για μᾶς ἀρκεῖ ή φιλοδοξία ότι με τὰ έργα και τις εκδόσεις μας ύπηρετοῦμε τήν ἑλληνική παιδεία και ἀνεβάζουμε τὸ μορφωτικό επίπεδο τοῦ λαοῦ μας.

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλούμε τούς συναδέλφους Γυμνασιάρχες, καθηγητές, δ) λους και Δ) τες Σχολείων να γνωρίσουν στο μαθητόκοσμο ότι ή Μ.Ε.Ν. ολοκληρώθηκε και ότι — όσα παιδιά έχουν οικονομική ευχέρεια — μπορούν να τήν αποκτήσουν με πολλές ευκολίες πληρωμῆς. Θὰ σᾶς εἴμαστε πολὺ ὑποχρεωμένοι αν μᾶς ἐστέλατε ἕναν κατάλογο τῶν εὐπόρων γονέων και κηδεμόνων που έχουν παιδιά στο σχολείο σας, με τή διεύθυνση της κατοικίας των για να ἐπικοινωνήσουμε μαζί τους. 'Ακόμη μεγαλύτερη θὰ ήταν ή ὑποχρέωσή μας ἐάν ἐσείς συνιστούσατε στούς γονεῖς αὐτοὺς να ἀπευθυνθοῦν σέ μᾶς εἴτε ἀπευθείας εἴτε με τή δική σας μεσολάβηση, για να ἀποκτήσουν τὸ χρήσιμο αὐτὸ έργο.

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

- * «ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ» (τόμοι 28) Τιμή δρχ. 3.360
- * ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: προκαταβολή δρχ. 360 και τὸ ὑπόλοιπον σέ 15 μηνιαῖες δόσεις τῶν 200 δραχ.
- * ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ όλόκληρο τὸ έργο α) για σχολικὲς βιβλιοθήκες δρχ. 2.500 β) για τούς εκπαιδευτικούς και μαθητές δρχ. 2.300
- * ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στούς συναδέλφους που έχουν τή διάθεση να μᾶς ἐξυπηρετήσουν ἐγγράφοντας οι ἴδιοι ἕναν ἀριθμὸ συνδρομητῶν στὴν κοινότητα, κοινότητα ή πόλη που ὑπηρετοῦν παρέχουμε μιὰ έκπτωση 10% πάνω σ' όλόκληρη τήν αξία (τιμή) τοῦ έργου, σύμφωνα με τούς ὅρους μας ἐγγραφῆς.

* Πίνακας τακτικῶν και ἐκτάκτων συνεργατῶν στὴ σύνταξη όλόκληρου τοῦ έργου βλέπε στο τέλος τοῦ 26ου τόμου της Μ. Ε. Ν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΑΘΗΝΑΙ - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛ. 521 - 418

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΜΟΙ 28—ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ—Δρχ. 3.360

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες και επιστήμονες συνεργάστηκαν στη σύνταξη του μνημειώδους και μοναδικού αυτού έργου που τιμά τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία και είναι το πιο χρήσιμο βοήθημα για κάθε μαθητή, σπουδαστή, για κάθε σπίτι, για κάθε οικογένεια, για μικρούς και μεγάλους.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

● Έκυκλοφόρησαν και οι **ΕΙΚΟΣΙ ΟΚΤΩ (28)** τόμοι του έργου αυτού και παραδίδονται άμέσως **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ** και με **ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ**.

Μεγάλες εύκολιες πληρωμής για να αποκτήσουν όλα τα Έλληνόπουλα τη Μ. Ε. Ν.

1) Τμή όλοκλήρου του έργου (τόμοι 28, χρυσόδετοι) **3360**

2) **ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ**: Προκαταβολή δρχ. **360** (άξια της βιβλιοδεσίας) και το υπόλοιπον εις 14 μηνιαίες δόσεις των **200** δραχμών.

4) **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ**: όλοκλήρον το έργον, χρυσόδετον **2300**

ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΕΦΕΤΕΙΝΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΟΙΚΟΥ

ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ (GARIN)

Πτυχιούχου Παιδαγωγικών Πανεπιστημίου της Λωζάνης

“ΠΡΩΤΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,, (ΠΕΠ)

(Το κλειδί των Γνώσεων για παιδιά 6-15 ετών)

ΤΟΜΟΙ 5—ΛΕΞΕΙΣ 8000—ΓΛΩΣΣΑ ΑΠΛΗ—ΣΕΛ. 2.400

—Έκαστος τόμος πολύχρωμος με σελ. **416** (32 τυπογρ. **Δρχ. 200**
σελίδα) **1000**

—Τμή όλοκλήρου του έργου (τόμοι 5X200) **1000**

—**ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ**: Προκαταβολή δρχ. **100** και το υπόλοιπον (δρχ. **900**) σε 9 μηνιαίες δόσεις των **100** δραχμών.

—**ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ**: Παρέχουμε έκπτωση **300** το, ήτοι θα πληρώσετε μόνον δρχ. **700**.

—**ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ** και τα δύο έργα μαζί (ΠΕΠ=5 τόμοι και ΜΕΠ=28 τόμοι) μόνον με δρχ. **3000**.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΠΑΡΘΕΝΩΝ,, ΑΘΗΝΑΙ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 38—ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 521-418